

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko

Mirjam Oblak

Uporaba interneta pri pouku književnosti v osnovni šoli

Diplomsko delo

Mentorica doc. dr. Alenka Žbogar

Ljubljana, septembra 2012

IZVLEČEK

Diplomsko delo *Uporaba interneta pri pouku književnosti v osnovni šoli* utemeljuje uporabo interneta pri pouku književnosti v osnovni šoli ter predstavlja spletne vsebine in aplikacije povezane z internetom, ki jih lahko učitelji in učenci uporabijo za doseganje učnih ciljev. Na voljo so v številnih oblikah: spletni iskalniki, družbeni mediji, wikiji, spletne učilnice, zvočni in video posnetki, komunikacijska orodja, mobilne aplikacije, spletne strani itd. Ker nobena ni prvenstveno namenjena uporabi pri pouku književnosti, mora učitelj med njimi skrbno izbrati in načrtovati njihovo vključitev v pouk skladno s cilji pouka književnosti in predznanjem ter interesi učencev. Za to potrebuje dodatna didaktična in tehnološka znanja, za delo z internetom pa učenci potrebujejo tudi ustrezno tehnološko opremo, npr. osebne računalnike ali mobilne naprave.

S skrbno načrtovano uporabo interneta učenci razvijajo digitalno pismenost, uporaba IKT prinaša boljše učne rezultate, s sodelovalnim delom, ki ga omogoča uporaba interneta, pa se izboljšujejo tudi odnosi v razredu.

KLJUČNE BESEDE

Informacijska družba, informacijsko-komunikacijska tehnologija, izobraževanje na daljavo, internet pri pouku, načela uporabe IKT pri pouku slovenščine v osnovni šoli, metoda šolske interpretacije, mobilne naprave, QR-kode, taksonomija učnih ciljev, spletni iskalnik, komunikacijska orodja, izobraževalni blog, socialna omrežja, wiki, zvočni posnetek in videposnetek, spletna učilnica, spletna stran.

ABSTRACT

In this work the use of internet as a helping tool for reaching teaching goals in elementary school classrooms is presented on the case of Slovenian literature classes. Due to the vast amount of data accessible on the internet and applications related to it including search engines, social networks, wikis, learning management systems, online discussion and communication services, web pages and mobile applications a teacher must carefully balance all the options available. In general several factors contribute to the quality of the learning process when a teacher is using internet as a teaching tool: i) The pre-existing knowledge and interest fields of his students must be taken under consideration; ii) a teacher must be able to use these methods effectively for which knowledge of modern technology and didactic presenting is simply a must; iii) a school must provide sufficient amount of computers or mobile devices.

This type of school methodology not only enhances learning results but it also improves relationships among them and gives them computer literacy – a necessary knowledge often overlooked in elementary schools.

KEY WORDS

Literature classes in primary school, information society, information and communication technology, distance learning, internet in the classrooms, principles of the ICT use in Slovenian language classes, methods of school interpretation, mobile devices, QR codes, Bloom's taxonomy of learning domains, web search engine, communication tools, educational blog, social network, wiki, podcast, virtual classroom, web page.

Na tem mestu bi se rada zahvalila doc. dr. Alenki Žbogar, ki me je sprejela pod svoje mentorstvo. Hvala za vso prijaznost, za strokovno svetovanje, potrpežljivost, spodbudo in vsakršno pomoč pri nastajanju diplomskega dela.

Za strokovno svetovanje bi se zahvalila tudi svoji mami in dolgoletni učiteljici slovenščine, Olgi Koplan, in svojemu možu Darjanu, ki mi je s svojim strokovnim znanjem pomagal pri spoznavanju skrivnosti in pasti interneta.

Mirjam Oblak

KAZALO

1. UVOD	13
2. VLOGA INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE V SODOBNI DRUŽBI IN IZOBRAŽEVANJU	15
2.1. VPLIV INFORMACIJSKE DRUŽBE NA IZOBRAŽEVANJE.....	16
2.2. INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA V IZOBRAŽEVANJU .	20
2.2.1. IKT v izobraževanju.....	21
2.2.2. IKT pri pouku književnosti	24
2.3. IZOBRAŽEVANJE	26
2.3.1. Sodobni pogledi na izobraževanje.....	26
2.3.2. Izobraževanje na daljavo	27
2.3.3. Sodobni učitelj slovenščine	29
2.4. INTERNET	31
2.4.1. Kaj je internet	31
2.4.2. Internet v izobraževanju	33
2.5. SKLEP.....	33
3. UPORABA INTERNETA PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI V OSNOVNI ŠOLI.....	35
3.1. UVAJANJE INTERNETA V POUK KNJIŽEVNOSTI.....	35
3.2. NAČELA UPORABE IKT PRI POUKU SLOVENŠČINE V OSNOVNI ŠOLI	38
3.2.1. Vključevanje IKT kot integralnega dela pouka slovenščine	38
3.2.2. Razvijanje zmožnosti	38
3.2.3. Koordiniranje učnih dejavnosti	38
3.2.4. Dejaven učenec	38
3.2.5. Aktivne učne oblike in metode.....	39
3.2.6. Uporaba e-učnih gradiv	39
3.2.7. Ciljna naravnost rabe IKT	39
3.2.8. Motiviranje za učenje	39
3.2.9. Problemsko-ustvarjalni pristop	39
3.2.10. Sodelovalno učenje	40
3.2.11. Refleksija in (samo)evalvacija	40
3.2.12. Načelo celostnega pristopa.....	40
3.3. POUK KNJIŽEVNOSTI V OSNOVNI ŠOLI	40
3.3.1. Cilji pouka književnosti v osnovni šoli in uporaba IKT	40

3.3.2.	Metoda šolske interpretacije.....	43
3.3.3.	Možnosti uporabe IKT pri pouku književnosti v osnovni šoli (metoda šolske interpretacije).....	44
3.4.	PREVERJANJE IN OCENJEVANJE ZNANJA PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI V OSNOVNI ŠOLI S POMOČJO INTERNETA.....	58
3.5.	UPORABA MOBILNIH NAPRAV PRI POUKU.....	63
3.5.1.	Razlogi za uporabo mobilnih naprav pri pouku	63
3.5.2.	Uporaba mobilnih naprav pri pouku književnosti v osnovni šoli.....	67
3.5.3.	QR-kode	70
3.6.	SKLEP.....	73
4.	UPORABA SPLETNIH APLIKACIJ PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI V OSNOVNI ŠOLI	77
4.1.	DOSTOP DO PODATKOV NA SPLETU	80
4.1.1.	Brskanje po spletu	80
4.1.2.	Spletni korpusi in slovarji.....	88
4.1.3.	Igre in simulacije	89
4.1.4.	Virtualni sprehodi.....	90
4.1.5.	Elektronske izdaje besedil in elektronska gradiva.....	92
4.2.	KOMUNIKACIJSKA ORODJA.....	93
4.2.1.	Elektronska pošta	95
4.2.2.	Klepetalnice.....	97
4.2.3.	Razpravljalni forum.....	99
4.3.	DRUŽBENI MEDIJI.....	100
4.3.1.	Blog	101
4.3.2.	Družabna omrežja.....	108
4.4.	WIKI.....	115
4.4.1.	Wikiji.....	115
4.4.2.	Wikipedija	119
4.5.	ZVOČNI IN VIDEO POSNETKI	119
4.5.1.	Zvočni posnetki	120
4.5.2.	Video posnetki.....	122
4.6.	GOOGLE DOKUMENTI	126
4.7.	SPLETNA STRAN IN SPLETNA UČILNICA.....	128
4.7.1.	Spletna stran	128
4.7.2.	Spletna učilnica	129
4.8.	DRUGO.....	135

4.9.	SKLEP.....	138
5.	ZAKLJUČEK.....	143
6.	VIRI IN LITERATURA	147
6.1.	LITERATURA.....	147
6.2.	SLIKOVNO GRADIVO	156
7.	PRILOGE	159
7.1.	ELEKTRONSKE IZDAJE IN BESEDILA	159
7.1.1.	Elektronske znanstvenokritične izdaje slovenskega slovstva.....	159
7.1.2.	Besedila	159
7.1.3.	Kvizi	162
7.2.	KAZALO PONAŽORIL	163
7.2.1.	Slike.....	163
7.2.2.	Tabele	163

1. UVOD

Živimo v času, ki ga zaznamujejo hitre spremembe, hiter tempo življenja, tehnologija in predvsem internet. Z nastopom vse bolj razvitih mobilnih naprav lahko do interneta dostopamo kadarkoli in kjerkoli. Z njim smo neprestano povezani. Internet uporabljamo tudi v izobraževanju, saj nam omogoča hiter dostop do informacij. Marsikateri učenec se sprašuje, zakaj se mora določene podatke učiti na pamet, če pa lahko informacijo dobi preko telefona, ki ga ima pri sebi neprestano, v manj kot minuti. Pri tem se učenci premalo zavedajo, da vseh informacij ni lahko najti (za to potrebujejo razviti določene spretnosti) in da so informacije lahko tudi nezanesljive, saj lahko na internetu objavlja kdorkoli. Internet je torej temeljito spremenil naše življenje.

Spremenilo pa se je tudi izobraževanje, ki postaja bolj osredotočeno na učenca, bolj individualizirano in za učenca bolj aktivno. Pri pouku se vedno bolj uporablja tehnologija.

Diplomsko delo skuša predstaviti možnosti vključitve interneta v sodobni pouk književnosti v osnovni šoli. Sprašuje se, ali je internet sploh potrebno vključevati v pouk, kako njegova uporaba/uporaba IKT vpliva na pouk književnosti in kakšna je pri tem vloga učitelja. Ukvarja se tudi z vprašanjem, ali lahko internet vključimo v pouk kot nepogrešljivo sestavino pouka književnosti, ali pa ga uporabljamo le občasno, kot dodatek, ki popestri pouk. Predstaviti poskuša možnosti vključitve interneta v pouk književnosti za doseganje učnih ciljev. Pri pouku književnosti je v ospredju aktivno delo učenca z besedilom. Interneta ne moremo uporabiti v fazi interpretativnega branja, lahko pa ga uporabimo v ostalih fazah pouka. Predpostavljamo, da ima internet, kljub svoji pomembni vlogi v sodobni družbi, pri pouku književnosti stransko vlogo, saj ne more nadomestiti stika z besedilom.

Cilj diplomskega dela je ugotoviti, ali je internet smiselno uvajati v pouk književnosti v osnovni šoli in predstaviti možnosti njegove uporabe pri doseganju ciljev.

Uporabo interneta pri sodobnem pouku poskušam osvetliti z več vidikov, razdeljenih v različna poglavja.

Poglavje **Vloga IKT v sodobni družbi in izobraževanju** skuša predstaviti vlogo informacijsko-komunikacijske tehnologije v sodobni družbi in izobraževanju in tako najti odgovor na vprašanje, zakaj in ali je sploh smiselno uvajati internet v osnovnošolski pouk. Predstavljena je informacijska družba in njen vpliv tako na posameznika kot

posledično na celoten izobraževalni sistem, IKT in njena uporaba pri pouku. Pri uvajanju interneta v pouk je potrebno poznati sodobne poglede na izobraževanje. Predstavljene so tudi značilnosti izobraževanja na daljavo. Sodobni pouk spreminja vlogo učitelja, zato so v tem poglavju na kratko predstavljene tudi spretnosti in kompetence, ki se pričakujejo od učitelja slovenščine. Na kratko je predstavljen tudi internet in njegova vloga v izobraževanju.

Če je prvo poglavje še bolj splošno, pa poglavje **Uporaba interneta pri pouku književnosti** skuša utemeljiti njegovo rabo pri pouku književnosti v osnovni šoli. Predstavljena so načela uporabe IKT v šoli, ki jih je pripravila Marija Žveglič (2010: 75–95), pouk književnosti in metoda šolske interpretacije. Ker je sodobni pouk povezan tudi s sodobnim načinom preverjanja in ocenjevanja, poglavje poskuša predstaviti možnosti uporabe IKT pri preverjanju in ocenjevanju. Ker je eden izmed glavnih vzrokov, zakaj se internet pri pouku ne uporablja pogosteje, nedostopnost računalnikov, se poglavje dotika tudi možnosti uporabe mobilnih naprav pri pouku književnosti.

Tretje poglavje, **Uporaba spletnih aplikacij pri pouku književnosti**, predstavlja konkretne možnosti uporabe internetnih storitev pri pouku. Predstavljena je možnost uporabe spletnih iskalnikov in uporabe na spletu dostopnih gradiv, uporaba komunikacijskih orodij, družbenih medijev (bloga in socialnih omrežij), wikijev, zvočnih in video posnetkov, Google Dokumentov, spletne učilnice, spletne strani in drugo.

Pomen diplomskega dela *Uporaba interneta pri pouku književnosti v osnovni šoli* je v predstavljeni uporabi informacijsko-komunikacijskih tehnologij, predvsem interneta, za doseganje ciljev pri sodobnem pouku književnosti v osnovnih šolah. Osrednji del predstavlja možnosti uporabe interneta pri pouku. Uporabo interneta pri pouku je potrebno skrbno načrtovati in sistematično uvrstiti v učno pripravo, tako da z njimi učinkovito dosežemo zastavljene učne cilje.

2. VLOGA INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE V SODOBNI DRUŽBI IN IZOBRAŽEVANJU

Poglavje skuša odgovoriti na vprašanje, zakaj internet sploh uvesti v izobraževanje. Sodobna družba je neločljivo povezana z internetom, učenci pa ga uporabljajo že od zgodnjega otroštva naprej. Ker vsebuje veliko informacij, je njegov vpliv na izobraževanje nezanemarljiv. Pojavlja se vprašanje, kakšen je vpliv informacijske družbe na izobraževanje in kakšno vlogo ima pri tem sodobna informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT), predvsem internet. Predstavljeni so pogledi na sodobni pouk, še posebej na izobraževanje na daljavo. Posebna pozornost je namenjena tudi vlogi učitelja v sodobnem izobraževalnem procesu.

Cilj poglavja je utemeljiti uporabo interneta v osnovnih šolah in predstaviti, kako naj bi potekal sodobni pouk.

Da je tema aktualna, dokazujejo številni prispevki s področja uporabe IKT pri pouku.

Uporabo IKT v slovenskih šolah predstavljata Barbara Neža Brečko in Vasja Vehovar v prispevku *Informacijsko-komunikacijska tehnologija pri poučevanju in učenju v slovenskih šolah* (2008). Z e-izobraževanjem se ukvarjajo Lea Bregar idr. v prispevku *Osnove e-izobraževanja* (2010) in Vanda Rebolj v monografiji *E-izobraževanje skozi očala pedagogike in didaktike* (2008). Čeprav sta deli namenjeni predvsem za izobraževanje srednješolcev in odraslih, pa se da ugotovitve uporabiti tudi za osnovnošolsko prakso.

Z uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij (predvsem interneta) pri pouku književnosti se že več let ukvarja Marija Žveglič. Svoja spoznanja je leta 2010 strnila v doktorski disertaciji *Raba informacijsko-komunikacijskih tehnologij za doseganje ciljev pri pouku slovenščine v osnovni šoli*. Renata Čampelj Jurečič in Marijana Klemenčič - Glavica pišeta o uvajanju IKT v sodobni gimnazijski pouk (2001, 2001 in 2002), Renata Čampelj Jurečič pa je svoja spoznanja strnila v doktorski disertaciji *Doseganje književnovzgojnih ciljev z uporabo novih metod ob podpori informacijsko-komunikacijske tehnologije v gimnaziji* (2012). O sodobnem pouku književnosti piše tudi Boža Krakar Vogel v monografiji *Poglavja iz didaktike književnosti* (2004). Alenka Žbogar se ukvarja s problemskim poukom v članku *Osnove literarne teorije s*

problemsko-ustvarjalnim poukom (2008). Z objavami slovenske literature in o literarni vedi se ukvarja Miran Hladnik (2003a in 2003b).

Največ informacij o uporabi interneta pri pouku se dobi na svetovnem spletu, saj učitelji, ki internet uporabljajo pri pouku, navadno o svojih izkušnjah tudi pišejo. Da je tema aktualna, dokazujejo tudi številne konference, povezane s to tematiko, v Sloveniji bi izpostavila mednarodni konferenci *Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi* (2002–) in *Splet izobraževanja in raziskovanja z IKT* (2007–), kjer učitelji poročajo o primerih dobre prakse.

2.1. VPLIV INFORMACIJSKE DRUŽBE NA IZOBRAŽEVANJE

Čas, v katerem živimo, pogosto opisujemo s pojmom **informacijska družba**. Gre za družbo, v kateri so informacije lahko dostopne in se veliko uporabljajo. Darja Lavtar ugotavlja, da je informacijska družba »družba, v kateri so informacijske storitve ogrodje celotnega dogajanja, poligon za prodor uspešnih in za zaostajanje informacijsko nepismenih« (2003: 8). Ker viri informacij izhajajo iz raziskovanja, lahko to družbo imenujemo tudi **družba znanja** (Bell v Lavtar 2003: 8). Do informacij dostopamo kadarkoli in kjerkoli, kar nam omogočajo številne pametne naprave, ki nadomeščajo klasične računalnike, in t. i. **računalništvo v oblaku**. Informacije niso dostopne več samo v knjigah in pri strokovnjakih, ampak tudi na svetovnem spletu, kar omogoča hiter dostop do njih kadarkoli in kjerkoli. Nekateri posamezniki internet imenujejo tudi **informacijska avtocesta** (Vidmar 2002: 466 v Oblak 2012: 31). Svetovni splet pa ni le vir informacij, ampak vse pogostejše tudi vir **komunikacije**, postaja prostor, kjer se uporabniki srečujejo in preživljajo svoj prosti čas.

Poglavitno gibalno rasti v sodobni družbi so torej postale aktivnosti, povezane s pridobivanjem in distribucijo informacij in znanja. Znanje postaja temeljni proizvodni vir in dejavnik kakovosti življenja. Siemens poudarja, da v novih družbenih in tehnoloških okoliščinah (staranje prebivalstva, globalizacija, nenehni tehnološki razvoj) tradicionalni izobraževalni koncepti in metode ne zadoščajo več (2004 v Bregar 2010: 8). »Obseg znanja se v sodobnih družbah pospešeno povečuje in hkrati izredno hitro zastareva. Priča smo fenomenu razpolovitve življenjske dobe znanja. Polovica današnjega znanja pred desetimi leti sploh ni obstajala« (prav tam).

Znanje se torej neprestano spreminja in znanje, pridobljeno v šoli ne zadostuje več. Od uspešnega posameznika v sodobni družbi se pričakuje **vseživljenjsko učenje**. To pa vpliva tudi na izobraževalni proces v osnovnih šolah:

Učenci v sodobnem razredu se morajo pripraviti na poklicno pot, kjer ne bodo potrebovali le poznavanja dejstev, ampak bodo morali vedeti tudi, kako pridobiti nove informacije in jih vgraditi v svoj sistem znanja, da bodo rešili kompleksne probleme. Naučiti se morajo kritičnega mišljenja, komunikacije, socialnih in računalniških veščin. Učitelj jih mora pripraviti na vseživljenjsko učenje (King 2007: 61 v Oblak 2012: 20).

Da se mora posameznik naučiti **kritičnega mišljenja**, poudarja tudi Jacques Delors: »Da bi bil posameznik sposoben doumeti vedno bolj zapletene svetovne pojave in da bi mogel obvladovati iz tega izvirajoč občutek negotovosti, si mora najprej pridobiti skupek znanj in se nato naučiti povezovati dejstva ter pokazati sposobnost kritične presoje množice informacij« (1996).

Vanda Rebolj zmožnost bivanja v povezanem globalnem svetu informacij in njihovo uporabo imenuje **informacijska razgledanost** (Rebolj 2008: 13), medtem ko Darja Lavtar govori o **informacijski pismenosti**:

Tisti ljudje, ki se naučijo učiti se, so informacijsko pismeni: vedo, kako se učiti, ker vedo, kako je organizirano znanje, vedo, kako najti informacije in kako jih uporabiti na tak način, da se tudi drugi lahko učijo iz njih. Informacijsko pismeni ljudje so pripravljeni na vseživljenjsko učenje, saj lahko vedno najdejo informacijo, ki jo potrebujejo za rešitev svojih nalog (2003: 7).

Douglas Kellner razume pismenost kot kompleksno zmožnost posameznika. Poudarja pomen razvijanja novih pismenosti, in sicer na način, da ne bi zanemarili vloge klasičnih. Izpostavlja nujnost povezave tradicionalne pismenosti z novimi mediji. Govori o **medgeneracijskem breznu**, saj učitelji poučujejo tradicionalno in izhajajo iz tiskanih medijev, učenci pa živijo v multimedijski kulturi. Navaja tudi nove načine in oblike dela, s katerimi je to mogoče preseči: dialoškost, sodelovanje, skupinsko delo, demokratičnost, neavtoritativen pristop (2000 v Žveglič 2008). Razvijanje **digitalne zmožnosti**¹ je vključeno tudi med splošne kompetence v učnem načrtu za slovenščine. Poleg nje je

¹ V Uradnem listu Evropske unije (2004) je digitalna zmožnost ali kompetenca (tudi digitalna pismenost) definirana kot »varna in kritična raba tehnologije informacijske družbe (TED) pri delu, v prostem času in pri sporazumevanju. Podpirajo jo osnovna znanja IKT: uporaba računalnikov za iskanje, vrednotenje, shranjevanje, proizvodnjo, predstavitev in izmenjavo informacij ter za sporazumevanje in sodelovanje v skupnih omrežjih po internetu« (<http://www.sio.si/> [b. l.], 8).

omogočeno še razvijanje ključnih zmožnosti vseživljenjskega učenja, socialna, estetska, kulturna in medkulturna zmožnost, učenje učenja, samoiniciativnost, kritičnost, ustvarjalnost in podjetnost. Poudarja tudi pomen spletne varnosti. Med cilji in vsebinami ter pričakovanimi dosežki je uporaba IKT zgolj nakazana, kar omogoča načrtovanje rabe glede na interese učencev, učiteljev in staršev (Žveglič 2008).

Razširjen koncept pismenosti poleg branja in pisanja torej zajema tudi digitalno pismenost (Žveglič 2008). Razvijanje digitalne kompetence kot ene ključnih zmožnosti sodi v pouk vseh predmetov, tudi slovenščine (Žveglič 2010: 74). Pouk, pri katerem razvijamo digitalno pismenost, pa težko ločimo od uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije. Marija Žveglič poudarja, da mora učitelj pred uporabo IKT vedno razmisliti, kako jo bo uporabil za učinkovito doseganje ciljev. Pri uporabi IKT je potrebno upoštevati tudi zahteve zunanjega preverjanja znanja (75).

Čeprav se morajo učitelji, ki želijo uporabljati IKT pri pouku, za delo ustrezno usposobiti, pa učenci tehnologijo uporabljajo že vse življenje. Imenujemo jih lahko tudi **digitalni domorodci**, zanje pa se uporabljajo tudi izrazi kot so **milenijci** ali **spletna generacija**. Uporabniki interneta so že večino svojega življenja, zato želijo učenje, ki je socialno in jih bo povežalo s sovrstniki. Želijo aktivnosti in vsebino, ki je povezana z resničnim življenjem in ni sama sebi namen (Beldarrain 2006 v West in West 2009: 1).

James in Margaret West opisujeta sodobne učence. Ugotavljata, da le-ti tehnologijo intuitivno uporabljajo v vsakdanjem življenju. Izražajo se vizualno in preko različnih medijev, njihove pisne in bralne sposobnosti pa so lahko zaradi tega prikrajšane. Milenijci so zelo mobilni, do informacij pa dostopajo od kjerkoli. Radi imajo hitrost, pogosto opravljajo več opravil naenkrat, želijo takojšnjo povratno informacijo. Pri učenju želijo biti aktivni, uživajo pri raziskovanju in spoznavanju novih orodij, še posebej skupaj s sovrstniki. Ne bojijo se spoznavati novih tehnologij. So tudi zelo socialni in bolj odprti za razlike kot prejšnje generacije. Raje imajo skupinsko delo kot individualno, tudi pri slednjem se obračajo po pomoč k sovrstnikom. Zelo so usmerjeni k doseganju ciljev, ne marajo nejasnosti in si želijo organiziranosti, predvsem to velja za mlajše učence (West in West 2009: 24–26).

Da morajo učenci in učitelji za uspeh v informacijski družbi oz. družbi znanja učinkovito uporabljati tehnologijo, menita tudi Barbara Neža Brečko in Vasja Vehovar.

Uvedba IKT v učilnice po njunem mnenju vpliva na naslednje načine:

- učencem pomaga razviti spretnosti, potrebne za uspešno življenje in delo v 21. stoletju;
- spodbuja učitelje k izboljšanju načina učenja v razredu z interaktivnimi in dinamičnimi viri, ki jih nudi IKT, in
- zagotavlja več motivacije in bogatejšo izkušnjo učenja za učence (2008: 20).

Dodajata:

Internet, interaktivni viri in simulacije ter dostopno izobraževalno gradivo so le nekateri od virov, ki omogočajo učiteljem ponuditi prej nepredstavljive možnosti za bolj učinkovito učenje in večje vključevanje učencev samih v izobraževalni proces. V zdravem izobraževalnem okolju lahko učitelji spodbujajo rabo tehnologije pri učencih ter jim pomagajo postati boljši pri iskanju informacij, analizi, oblikovanju rešitev problemov ter učinkoviti komunikaciji (UNESCO 2008 v Brečko in Vehovar 2008: 20–21).

Pomena interneta in IKT se zaveda tudi vlada Republike Slovenije, ki uporabo spodbuja v učnih načrtih in z ustanavljanjem različnih skupin in portalov, ki spodbujajo e-izobraževanje. Splošni portal, ki ponuja podatke o uvajanju IKT v pouk, je **Slovensko izobraževalno omrežje** (<http://www.sio.si/>),

enotna vstopna točka do vseh informacij, vsebin in storitev, povezanih z uporabo informacijskih in komunikacijskih tehnologij /.../ v slovenskem izobraževalnem prostoru za učence, učitelje in druge strokovne delavce, starše in druge. Hkrati predstavlja osnovno tehnološko in organizacijsko infrastrukturo, ki omogoča vključevanje vseh zainteresiranih ciljnih skupin v sodobne izobraževalne procese (<http://www.mss.gov.si>: 4).

Leta 2006 je bila na Zavodu RS za šolstvo ustanovljena **E-razvojna skupina za slovenščino**, ki spodbuja sistematično in osmišljeno rabo IKT, organizira stalne strokovne razprave učiteljev o rabi IKT in spodbuja usklajeno, sistematično, osmišljeno ter učinkovito rabo IKT pri pouku slovenščine in v osebni, družbeni in izobraževalni e-okolju (Žvegljč 2010: 121, 130–131).

Različne prispevke, aktualne informacije, gradiva itd. za uporabo IKT pri pouku slovenščine vsebuje spletni portal **E-slovenščina** (<http://info.edus.si/eslo/>), ki je nastal v okviru E-področne skupine Zavoda Republike Slovenije za šolstvo. E-področna skupina

povezuje teorijo in prakso, sestavljajo pa jo univerzitetni strokovnjaki, pedagoški svetovalci in učitelji. Cilji in naloge skupine so:

- spremljanje razvoja didaktičnih modelov uporabe IKT pri pouku slovenščine in spodbujanje njihove uporabe (uporaba obstoječih e-grafov, e-table, nadgradnja spletnih učilnic),
- analiziranje stanja uporaba IKT na področju slovenščine,
- organiziranje in koordiniranje e-projektov kakovostne uporabe IKT in didaktičnih modelov njene uporabe pri pouku slovenščine,
- predstavitev e-projektov,
- vzpodbujanje in priprava predlogov novih e-projektov, oblikovanje projektne skupine za nove e-projekte in spremljava ter vrednotenje obstoječih e-projektov,
- opredelitev IKT kompetenc učiteljev,
- priprava usmeritev za izobraževanje učiteljev za uporabo IKT,
- priprava strokovnih člankov in predstavitev,
- informiranje učiteljev v spletni učilnici Moodle, namenjeni študijskim srečanjem,
- spremljanje dela drugih e-področnih skupin zavoda in sodelovanje z njimi (Žveglič 2008).

Informacijska družba torej vpliva tudi na izobraževanje, saj od učencev zahteva, da pridobijo spretnosti za vseživljenjsko učenje, da so ustvarjalni in kritični ter da razvijejo ustrezne komunikacijske, socialne in računalniške veščine. Vpliv družbe na izobraževanje spodbuja tudi vlada Republike Slovenije, saj spodbuja razvijanje digitalne pismenosti in uporabo IKT pri pouku.

2.2. INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA V IZOBRAŽEVANJU

Informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT) je »tehnologija, ki omogoča zbiranje, obdelavo, shranjevanje, distribucijo ali razširjanje ter uporabo informacij. Gre torej za skupek postopkov (metod) in pripomočkov (orodij), ki jih uporabljamo pri »rokovanju« s podatki in informacijami« (Skočaj na <http://vicos.fri.uni-lj.si>: 3).

Predstavljena je vloga IKT v izobraževanju, konkretnije tudi pri pouku književnosti, in njen vpliv na pismenost, saj je razvijanje pismenosti eden izmed najpomembnejših ciljev pouka slovenščine v osnovni šoli.

2.2.1. IKT v izobraževanju

O pomenu medijev v izobraževanju že leta 1994 piše Marjan Blažič v prispevku Učni mediji in učinkovitost pouka:

Ena najvidnejših pridobitev in tudi ena osnovnih pobud za uvajanje medijev v učni proces je bila racionalizacija pouka in učenja, s tem pa tudi večja učinkovitost pri uresničevanju učnih ciljev. Na eni strani bi želeli že obstoječe procese v šolah napraviti učinkovitejše, na drugi pa omogočiti uresničevanje novih, zahtevnejših nalog vzgoje in izobraževanja, ki jih družba postavlja vsakodnevno pred pedagoške delavce. Nujen je prehod od pretežnega posredovanja dejstev k razvijanju mišljenja učencev, od pretežnega poučevanja k samostojnemu učenju. Prav uporaba učnih medijev lahko veliko prispeva k vsestranskemu aktiviranju učencev (380).

Blažič poudarja, da učinkovito pridobivanje znanja vključuje njegovo aktivno in ustvarjalno uporabo. Pomembna učinka uporabe učnih medijev sta večja aktivnost in motiviranost učencev (1994: 381, 383).

Barbara Neža Brečko in Vasja Vehovar ugotavljata, da je uporaba IKT v izobraževanju ena ključnih prioritet evropskih držav (2008: 5). Unescova študija *Information and Communication Technologies in school: a handbook for teachers or how ICT can create new, open learning environments* (2005) našteva prednosti in priložnosti izobraževanja z IKT:

- olajšanje učenja za učence z drugačnimi načini učenja in sposobnostmi,
- učinkovitejše učenje z vključevanjem več čutov, kar omogoča multimedija in
- omogočanje širšega mednarodnega konteksta za soočanje s problemi in večja zmožnost prilagajanja posebnostim (Brečko in Vehovar 2008: 6–7).

Poleg tega IKT prihrani čas učiteljem pri različnih aktivnostih, in sicer pri:

- pripravi/posodabljanju priprav,
- prilagajanju individualnim potrebam učencev,
- predstavitvi učne snovi,
- oblikovanju in vzdrževanju sistema ocenjevanja,
- oblikovanju baze izpitnih vprašanj,
- on-line popravljanju dela učencev,

- pripravi arhiva z možnostjo hitre pridobitve in dopolnitve podatkov (7).

Brečko in Vehovar poudarjata tudi, da uporaba IKT pomembno pripomore k vseživljenjskemu učenju, saj širi dostop in vpeljuje bolj raznovrstne poti učenja, učni proces in vsebine pa z njihovo uporabo postanejo bolj zanimivi (20).

Da je učenje z IKT bolj zanimivo tako za učence kot za učitelja, meni tudi Donald J. Leu Jr., ki dodaja, da je z uporabo večja tudi motivacija za delo. Delo z **nadbessedili** se mu zdi bolj aktivno za učence, ki se počutijo, kot da imajo nad besedilom večji nadzor (Leu na <http://www.sp.uconn.edu>).

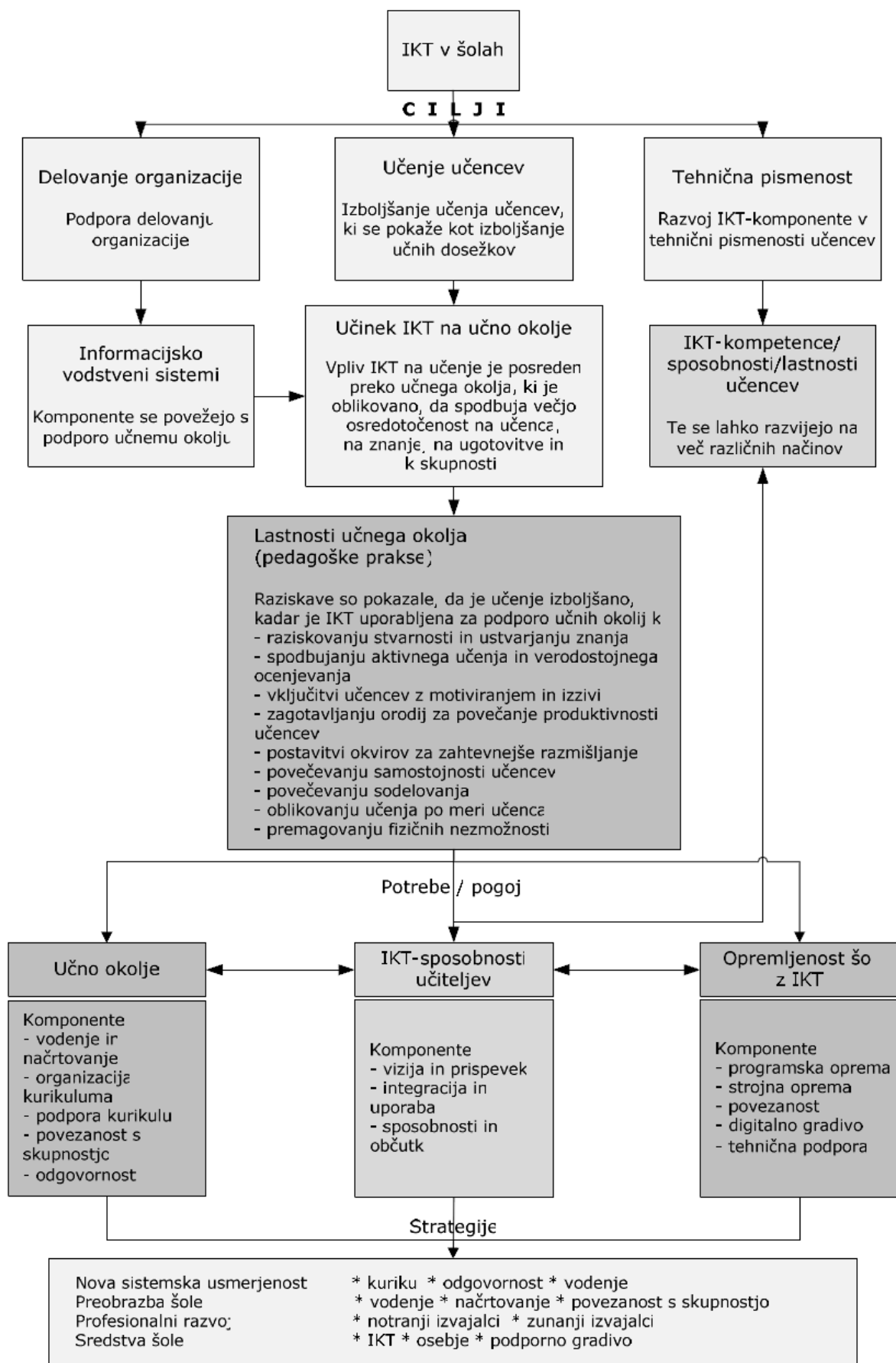
Vanda Rebolj navaja Shankove raziskave in ugotavlja, da multimedijski in interaktivni elementi učne vsebine približajo zgradbi našega spomina, zato je takšno bližje naravnemu. Elementi ponujajo nov kanal za posredovanje informacij, zato je učenje uspešnejše. E-gradiva s svojim multimedijskim značajem povečajo aktivnost možganov, interaktivni elementi zahtevajo učenčevo dejavno sodelovanje (2004: 49 v Čampelj Jurečič 2012: 39). Gerlič opozarja, da ne vemo, če niso boljši rezultati le izraz višje motivacije učencev za učenje zaradi novega pristopa (2004: 241 v Čampelj Jurečič 2012: 42).

France Strmčnik med prednosti uporabe računalnika pri pouku navaja »individualno in individualizirano učenje, večjo učno aktivnost, takojšnjo povratno informacijo, ažurno spremljanje učnega napredka, lažje aktualiziranje pouka ter hitrost dostopa do podatkov in informacij prek interneta«, slabost pa je manjša prilagojenost za skupinsko učenje in tako manjši socialni stiki (Žveglič 2010: 38).

Renata Čampelj Jurečič in Marijana Klemenčič - Glavica ugotavljata, da učenci v osnovni šoli uporabljajo računalnik pri učenju. Kakovostno izobraževanje imenujeta tisto, v katerem se učenci ob ustvarjalnem strokovnjaku (učitelju) učijo v ustreznih pogojih dela z različno učno tehnologijo. Poudarjata, da mora uporaba IKT izboljšati poučevanje in učenje. Pri delu z IKT ima večji pomen sam proces kot izdelek, delo je praktično (2001: 99).

Učinkovitost rabe IKT je odvisna od načina in kvalitete učiteljevega načrtovanja na letni in sproti ravni (Žveglič 2010: 88).

Slika na naslednji strani prikazuje uporabo IKT v šolah.

Slika 1: IKT v šolah (Brečko, Vehovar 2008: 8).

2.2.2. IKT pri pouku književnosti

IKT uporabljamo tudi pri pouku književnosti. Boža Krakar Vogel vidi smisel uporabe IKT oz. spletnih virov pri pouku književnosti predvsem v pridobivanju znanj iz literarnega in širšega konteksta, da bi učenci razvili literarnobralne in kulturne ter medkulturne zmožnosti, predvsem za časovno razvrščanje literarnih del in avtorjev v literarna obdobja in smeri, spoznavanje družbenih, kulturnih, duhovnozgodovinskih okoliščin in ustvarjalnost na različnih področjih, omogoča primerjanje slovenske književne in kulturne ustvarjalnosti v določenem času z evropsko in kulturno ustvarjalnostjo, omogoča spoznavanje pomena del skozi čas in aktualizacijo (2008 v Žveglič 2008).

Uporaba sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije lahko bistveno pripomore k razvoju učenčeve sporazumevalne zmožnosti, predvsem bralne zmožnosti, kar je temeljni cilj pouka slovenščine (Žveglič 2010: 89). Pri pouku slovenščine se z uporabo IKT razvija tudi digitalna zmožnost, njena raba pa mora biti sistematična, osmišljena in kontinuirana (7).

IKT lahko pripomore h kvalitetnejšemu pouku slovenščine, ne more pa v didaktičnem smislu nekvalitetnega pouka spremeniti v kvalitetnega (Žveglič 2008). Žvegličeva dodaja, da mora biti raba IKT tesno povezana z novimi oblikami in načini dela ter s cilji in vsebinami pouka slovenščine (glavni namen je razvijanje sporazumevalne zmožnosti), sicer je mogoče govoriti o **trivializaciji pouka** slovenščine (prav tam). Uporaba IKT pri pouku omogoča več učnih poti in s tem povečuje možnosti za individualizirano učenje. Didaktični trikotnik se spremeni v didaktični štirikotnik učitelj-učenec-vsebina-IKT, kjer vsi elementi enakovredno vplivajo na kvaliteto pouka. IKT se lahko uporablja v vseh fazah učnega procesa, če je učitelj za to ustrezno usposobljen (Bučar 2009: 27).

Raziskave uporabe IKT kažejo na »ugodne učinke pri samostojnem učenju, sodelovalnem učenju, kritičnem mišljenju, timskem delu in pri uporabi drugih oblik in metod, ki se osredinjajo na učenca«. Marija Žveglič ugotavlja, da so učenci za delo z IKT motivirani, vendar je raba pogosto nesistematična, neosmišljena in nekontinuirana in ni učinkovito povezana z doseganjem ciljev pouka slovenščine. Učitelji v OŠ, ki imajo na voljo ustrezno strojno in programsko opremo, niso dovolj motivirani in usposobljeni za

uporabo IKT kot učinkovitih orodij in za rabo novih učnih oblik in metod. (2010: 144–145).

Marija Žvegljč v prispevku *E-slovenščina* piše o pogojih za uspešen pouk slovenščine, ki je povezan z rabo IKT:

Če želimo, da bo učenec učinkovito razvil zmožnost komunikacije v slovenskem jeziku in sodeloval v širšem e-okolju, potem mora imeti tudi pri pouku slovenščine možnost vodenega in spontanega sodelovanja v interaktivnem e-učnem okolju (intelektualne, čustvene in socialne interakcije), možnost rabe različnih komunikacijskih IKT-ogrodij in multimedije, možnost pridobivati znanja na vseh taksonomskih ravneh, poleg naštetega tudi možnost kritične refleksije lastnega učenja (na <http://info.edus.si/eslo/index.php/component/content/article/3-newsflash/42-newsflash-4>).

V učnem načrtu je poudarjeno, da učenci sporazumevalno zmožnost razvijajo ob dejavnem stiku z besedili, pri čemer uporabljajo digitalno tehnologijo. Pri tem varno, ustvarjalno in kritično pridobivajo in uporabljajo podatke/informacije. Ozaveščajo in presojujejo možnost uporabe in zlorabe digitalne tehnologije oziroma pridobljenih informacij (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina* 2011: 7).

Razvijanje digitalne zmožnosti je priporočeno tudi v Priporočilih Evropskega parlamenta in Sveta o ključnih zmožnostih za vseživljenjsko učenje in izobraževanje (2006):

Razvijanje digitalne zmožnosti se povezuje z razvijanjem sporazumevalne zmožnosti v slovenskem jeziku, to je zmožnosti sprejemanja /.../ in tvorjenja /.../ raznih besedil. Digitalna zmožnost vključuje zavestno in kritično rabo informacijskih tehnologij pri opravljanju šolskih in zunajšolskih obveznosti. Podprta je z rabo temeljnih informacijskih spretnosti v okviru IT, to je z rabo računalnika, da bi pridobili, ovrednotili, shranili, tvorili, oblikovali, predstavljali in izmenjevali informacije ter komunicirali in sodelovali na medmrežju (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina* 2011: 111).

Če se pri pouku slovenščine razvija zmožnost sporazumevanja v maternem jeziku, kar v sodobnosti vključuje tudi sporazumevanje s pomočjo tehnologije, pa je temeljni cilj pouka književnosti dejaven stik učenca z leposlovjem (Krakar Vogel 2004: 17). Boža Krakar Vogel meni, da književni pouk daje več možnosti za razvoj sporazumevalne zmožnosti, obravnavanje književnosti pa ima tudi »neprecenljive učinke na razgledanost, kulturo in vrednostni sistem posameznika« (2005: 16).

Pri načrtovanju učnega procesa in uporabe IKT pri pouku slovenščine mora učitelj razmisliti, kakšne so razlike med učenci in kako te razlike vplivajo na proces učenja. Učitelj se mora zavedati dejstva, da so učenci glede na stile zaznavanj in stile spoznavanja po Kolbu različni, da se razlikuje tudi njihovo predznanje, da digitalna zmožnost v

povezavi s sporazumevalno zmožnostjo ni enako razvita pri vseh učencih in da so za rabo IKT pri pouku slovenščine različno motivirani in samostojni pri delu, zato mora načrtovati raznolike oblike in metode dela (Žveglič 2010: 22).

2.3. IZOBRAŽEVANJE

Predstavljeni so sodobni pogledi na izobraževanje, izobraževanje na daljavo in kompetence sodobnega učitelja slovenščine.

2.3.1. Sodobni pogledi na izobraževanje

Vzgojno-izobraževalni proces je zavestna, načrtna in sistematična dejavnost učencev in učiteljev. Usmerjena je k doseganju ciljev, zato je potrebno proces načrtovati, kar pomeni, da učitelj opravi didaktično-metodično členitev tega procesa in zagotovi vse potrebno, da proces poteka sistematično in organizirano (Tomić 1999 v Ivanuš Grmek 1999 v Oblak 2012: 37). Končni cilj je kakovostno znanje (Oblak 2012: 37).

Cilji poučevanja v 21. stoletju niso več v tolikšni meri kot v preteklosti vezani na posredovanje znanj. Šola vse bolj poskuša učence opremiti s sposobnostmi za »selekcijo, smiselno ureditev in kritično ovrednotenje informacij, ki jih pridobi iz različnih virov« (Logonder 2009: 17). Znanje je potrebno posredovati na privlačen način, učenci pa (naj) se učijo z odkrivanjem, eksperimentiranjem, z možnostjo različnih rešitev, s kritičnostjo, večjo samostojnostjo, z aplikacijo znanja itd. (Blažič 1992: 14).

Mojca Logonder še posebej poudarja, da se morajo učenci naučiti **kritičnega mišljenja**. Oviro k uvajanju učenja kritičnega mišljenja in aktivnega dela učencev pri pouku vidi v starših in učencih, ki pričakujejo, da bo učitelj povedal vse, kar morajo znati, oni pa se bodo tega naučili. Učence, navajene memoriranja in reprodukcije podatkov, zahteva po samostojnem iskanju informacij, njihovi miselni ureditvi, kritičnem vrednotenju in oblikovanju lastnega mnenja frustrira, saj se jim zdi učenje preveč dolgotrajno in zahtevno. Učenje kritičnega mišljenja je res zahtevnejše od memoriranja podatkov, saj kritični mislec ne želi zgolj podajanja mnenja, ampak želi spoznati tudi argumente in razloge, zakaj sogovorniki te argumente zagovarjajo. Razmišlja s svojo glavo in pred odločitvijo pretehta različne možnosti. Pomembneje kot zmagati v besednem dvoboju se mu zdi sprejeti pametno odločitev (2009: 18–19).

Za učitelja, ki želi spodbujati kritično mišljenje, je **skupinsko delo** nepogrešljivo. Učenci na tak način spoznavajo različne poglede, učijo se jasnega izražanja in argumentacije ter razvijajo tolerantnost do drugače mislečih (Logonder 2009: 20). Socialne interakcije in podpore zagovarjajo tudi sodobne teorije učenja, ki učenca obravnavajo kot socialnega konstruktorja znanja. Skupinsko delo lahko učence pripelje do višjih ravni znanja kot posamično delo (Pečjak in Gradišar 2002: 10).

Marentič Požarnikova dodaja, da mora imeti učenec, da optimalno razvije svoje zmožnosti, »možnost in priložnost individualno in v skupini sodelovati pri aktivnem (po)ustvarjanju lastnega znanja na področju, ki ga zanima in je zanj notranje motiviran. Znanje, ki ga pridobiva, mora biti kakovostno, povezano z dejanskimi problemi in uporabno v različnih življenjskih situacijah« (Marentič Požarnik 2002 v Žveglič 2010: 81). Med ključnimi pogoji za zagotavljanje aktivne vloge učencev pa je natančna opredelitev ciljev (Žveglič 2010: 47).

Skupinsko delo zagovarjata tudi Renata Čampelj Jurečič in Marijana Klemenčič - Glavica. Sodelovalno učenje poudarja:

- pozitivno soodvisnost (medsebojna pomoč in skupno doseganje ciljev),
- odgovornost posameznika in
- spretnost sodelovanja.

Dodajata, da sodobnega poučevanja ni mogoče uvesti »čez noč«, prvi pogoj pa je motivacija posameznika (2001: 100).

2.3.2. Izobraževanje na daljavo

Posebna vrsta izobraževanja, ki poteka ob podpori interneta, je izobraževanje na daljavo. S sodobno tehnologijo so se razvile nove metode takšnega učenja in poučevanja. Pouk je individualiziran, omogočen pa je tudi nenehen nadzor nad učenčevim delom in napredkom. Hkrati z učenjem se učenec spoznava z novo tehnologijo in je pri uporabi vedno bolj samozavesten (Lotrič Komac 2009: 223).

Marija Žveglič idr. navajajo prednosti in pomanjkljivosti učenja in poučevanja na daljavo.

Prednosti:

- prilagoditev učenčevim prostorskim in časovnim omejitvam ter sposobnostim,

- učenec se navaja samostojnega učenja,
- možnost sprotnega popravljanja in dopolnjevanja gradiv,
- uporaba računalniških storitev: hranjenje učnih vsebin, iskanje po internetu,
- videokonferenca omogoča učitelju sprotno preverjanje dela in učenca navaja na samodisciplino in sprotno delo.

Pomanjkljivosti:

- malo e-gradiv,
- dostopnost do tiskanih izvodov je velikokrat onemogočena,
- viri na internetu so pogosto slabi,
- neizvedljivo je skupinsko delo, težje izvedljivo je delo v paru,
- bivanje v različnih časovnih pasovih lahko pomeni težjo uskladitev urnika učenca in učitelja (Žveglič idr. 2008: 5–6).

Dušan Klemenčič kot slabost dodaja še manjši nadzor nad učencem, zaradi česar mora biti ta bolj samodiscipliniran, problematično pa se mu zdi tudi organiziranje preverjanja znanja. Zdi se mu tudi, da so socialni stiki in vzgojna komponenta v izobraževanju na daljavo pomanjkljivi. Poudarja, da mora biti učitelj za delo s tehnologijo ustrezno usposobljen, da so nekatere tehnologije zelo drage in da se lahko zgodi, da učenci nimajo vse opreme. Navaja tudi morebitne kvarne vplive tehnologije, npr. sedenje za ekranom, zastavlja pa si tudi vprašanje o varovanju avtorskih pravic, zasebnosti, varnosti in preprečevanju goljufij. Meni, da je zaradi teh slabosti izobraževanje na daljavo primernejše za izobraževanje odraslih (2000).

V primerjavi s klasičnim poučevanjem v razredu mora učitelj pri poučevanju na daljavo upoštevati še druga učna načela in didaktične principe, ki omogočajo ustrezno organiziranost in izvedbo. Učitelj, ki izvaja poučevanje na daljavo, potrebuje več znanja, sposobnosti in izkušenj ter tudi fleksibilnosti tako na organizacijski kot vsebinski ravni. Poučevanje mora biti zaradi časovne in prostorske ločenosti učenca in učitelja načrtovano zelo smotno, da ne zmanjka možnosti za dodatne razlage (Lotrič Komac 2009: 223).

Marija Žveglič ugotavlja, da je kljub številnim slabostim (npr. cena tehnične in programske opreme, didaktična neustreznost učnih gradiv ...) učenje na daljavo smiselno izkoristiti pri pouku tako v izjemnih primerih, kot pri učencih, ki so pogosto odsotni, kot tudi kot dopolnilno obliko v okviru rednega formalnega izobraževanja (2010: 10).

2.3.2.1. Poučevanje slovenščine na daljavo

Ker je v nekaterih evropskih šolah vpisanih premalo učencev za klasični pouk slovenščine, se pouk izvaja na daljavo, in sicer v okviru e-projekta Zavoda RS za šolstvo *E-SLOvenščina: učenje in poučevanje slovenščine na daljavo* (Žveglič idr. 2008: 1–3). Pouk je skrbno pripravljen in organiziran, otrokom pa ponuja sporazumevanje v maternem jeziku in sočasno napredovanje z vrstniki v matični domovini, omogoča pa tudi pripravo na izpit iz slovenščine na mednarodni maturi. Takšen pouk še bolj kot pouk v domovini razvija državljansko pripadnost (Lotrič Komac 2009: 223–224).

Kvaliteten pouk na daljavo mora biti sistematično načrtovan, priprava pa vzame več časa kot pri klasičnem poučevanju (Žveglič 2010: 140).

Projekt izobraževanja na daljavo poteka v spletni učilnici Moodle. Delo zahteva posebne oblike in metode dela (137). Ključno načelo pri poučevanju slovenščine na daljavo je **individualizacija**. Učitelj se prilagaja tako z obsegom kot zahtevnostjo gradiv in glede na želje otrok in/ali staršev izbira tudi teme (Lotrič Komac 2009: 224). V začetku informacijske vire poišče učitelj, ko pa so učenci bolj vešči uporabe tehnologije, lahko informacije iščejo sami. Če učitelj želi, da so pri tem uspešni, jih mora primerno usposobiti (Žveglič idr. 2008: 1–3).

Učenci lahko preko e-izobraževanja dosežejo nadpovprečno visoko stopnjo pridobljenih znanj, veščin in spretnosti, predvsem zmožnost **kritičnega mišljenja** in **sporazumevalno zmožnost** v slovenskem jeziku. Učenci pri delu pogrešajo predvsem osebni stik z učiteljem in sošolci, zahtevana pa je tudi večja samostojnost. Prednost je v stalni dostopnosti gradiv, večji motivaciji, manj stresa in večji zanimivosti zaradi uporabe tehnologij. Pouk na daljavo omogoča precejšnjo stopnjo individualizacije, možen je stalen stik med učencem in učiteljem (Žveglič 2010: 138–139).

2.3.3. Sodobni učitelj slovenščine

IKT je lahko uporabljen le kot dodatek pri učenju, lahko pa je integralni del pouka. Takšen način postavlja vse dejavnike pouka v drugačno vlogo, predvsem vlogo učitelja in učenca. O vlogi učitelja je France Strmčnik zapisal:

Učitelj je tisti, ki učne cilje, vsebino in učno tehnologijo usklajuje in prilagaja učencem ter o učnem procesu neposredno odloča in zanj odgovarja. Učni cilji so učitelju sicer v glavnem dani od zunaj, toda kako jih bo učno povezal s svojimi, operacionaliziral in prilagajal razredu ter posamezniku, je odvisno od njega samega. Enako velja za učno vsebino, ki je spet v glavnem povezana z učnimi načrti, vendar

resnično zaživi šele v učiteljevi izbiri, interpretaciji in prilagajanju ne le učencem, marveč tudi njihovem okolju (Strmčnik 2001: 185 v Oblak 2012: 46).

Marija Žveglič meni, da je najpomembnejša naloga učitelja slovenščine organizirati učne situacije, ki »bodo učencem optimalno omogočile razvijanje sporazumevalne, kulturne in medkulturne zmožnosti« (2010: 79). Sodobni učitelj slovenščine naj bi imel naslednje sposobnosti:

Sodobni učitelj slovenščine ni več prenašalec znanja v trasmisijskem smislu, ampak je predvsem moderator učnih dejavnosti in pomočnik ter svetovalec učencu pri lastnem učenju, kar je še posebej značilno za rabo IKT, pri čemer so potrebna drugačna znanja kot pri tradicionalnem pouku. Učiteljeva najpomembnejša naloga je organizirati takšne učne situacije, ki bodo učencu omogočile razvijanje digitalne zmožnosti v povezavi s sporazumevalno zmožnostjo v optimalni meri (Žveglič na <http://info.edus.si/eslo/index.php/component/content/article/3-newsflash/4-newsflash-3>).

Poleg digitalne kompetence mora imeti učitelj za uspešno poučevanje razvite tudi druge zmožnosti:

1. zmožnost načrtovanja in usmerjanja ciljno usmerjenih dejavnosti,
2. zmožnost informiranja in svetovanja,
3. zmožnost komunikacije,
4. zmožnost dialoga in razprave,
5. zmožnost sodelovanja,
6. zmožnost reševanja problemov,
7. zmožnost (samo)refleksije in (samo)evalvacije,
8. biti mora strokovnjak na svojem področju, imeti mora določena tehnološka znanja in razvite sposobnosti,
9. poznati mora rabo strojne in programske opreme in družbeno opremo, ki vključuje tudi uporabniško podporo (Žveglič na <http://info.edus.si/eslo/index.php/component/content/article/3-newsflash/4-newsflash-3>).

Marija Žveglič izpeljuje okvirno e-kompetenco učitelja slovenščine:

- **tehnološka kompetenca** (usposobljenost za rabo strojne in programske opreme) in
- **didaktična kompetenca** (raba strojne in programske opreme v vseh fazah pouka slovenščine, uporaba e-grafov, varna raba interneta, oblike in metode (samo)učenja, problemski pouk, sodelovalno učenje, projektno delo itd.)

(Žveglič na <http://info.edus.si/eslo/index.php/component/content/article/3-newsflash/4-newsflash-3>).

Spodnja tabela primerja vloge učitelja v tradicionalnem izobraževanju in e-izobraževanju.

Učitelj v tradicionalnem izobraževanju	Učitelj v e-izobraževanju
Je vseved in predavatelj.	Je svetovalec in vodnik.
Ponuja odgovore.	Je strokovnjak, ki postavlja vprašanja.
Je edini vir znanja.	Omogoča učne izkušnje.
Narekuje strukturo dela.	Pri učencih spodbuja in omogoča samostojnost in iniciativnost.
Opozarja v glavnem na samo en vidik vsebine.	Poudarja različne vidike.
Ima popoln nadzor nad učnim okoljem.	Z učenci sodeluje enakopravno.
Vse učence obravnava enako.	Prilagaja se učnim pristopom udeležencev.
Je avtoritativen.	Učenec in učitelji so sodelavci v skupnem procesu učenja.

Tabela 1: Primerjava učiteljeve vloge v tradicionalnem izobraževanju in e-izobraževanju (Bregar 2010: 255, pril. po Goodyear 2000: 91).

IKT pri pouku učitelja ne more nadomestiti, postavlja pa ga v drugačno vlogo, v vlogo vodje in moderatorja učnega procesa.

2.4. INTERNET

V poglavju je predstavljeno, kaj internet sploh je in kako ga lahko uporabimo v izobraževanju.

2.4.1. Kaj je internet

Internet je svetovno računalniško omrežje, ki ga sestavlja na tisoče drugih manjših omrežij, ki si med seboj izmenjujejo podatke (Šuler 2012: 5). Je nekakšna zbirka sistemov oz. storitev, med katere npr. sodijo svetovni splet (angl. *world wide web*),

elektronska pošta (angl. *e-mail*), takojšnje sporočanje (angl. *instant messaging*) in predvajanje medijskih vsebin (angl. *media content*) (Šuler 2012: 5).

Svetovni splet je nekakšno skladišče **spletnih strani**, ki so shranjene na strežnikih po celem svetu. Vsaka spletna stran ima svoj **URL-naslov**. Za iskanje informacij na spletu uporabljamo programe, imenovane **brskalniki** (Internet Explorer, Mozilla Firefox, Google Chrome, Safari). Najbolj učinkovit način iskanja po spletu ponujajo **iskalniki** (Šuler 2012: 8–9). Najbolj priljubljen iskalnik je Google, v Sloveniji pa tudi Najdi.si. Gre za posebna spletna mesta, ki v posebni, iskanju prilagojeni obliki, hranijo vsebino skoraj vseh spletnih strani.

Orodja t. i. **spleta 2.0**, kot so blogi, wiki, socialna omrežja itd., so spremenila internet v delovni prostor, kjer je mogoče sodelovanje (West in West 2009: 1). Učenci niso le pasivni prejemniki znanja z brskanjem po spletu in branjem, učenje postane sodelovalno in skupaj s sošolci gradijo znanje (prav tam: 1).

Pri uporabi spleta morajo uporabniki paziti na **varnost**. Učitelj mora na varno uporabo učence sproti opozarjati in jih ozaveščati. Učenci morajo vedeti, kam se lahko obrnejo po pomoč v primeru zlorabe, pomembno pa je tudi, da vedo, kako naj zavarujejo svojo osebno identiteto in svoje naprave pred virusi. Spletni strani, ki izobražujeta o varnosti na internetu sta *Safe.si* (<http://www.safe.si/>) in *Varni na internetu* (<http://www.varninainternetu.si>). Marija Žvegljč poudarja, da je učitelj porok varne in učinkovite rabe interneta (2010: 231).

Internet uporabnikom ponuja veliko, vendar s sabo prinaša tudi negativne posledice, npr. **zasvojenost z internetom**. S tem se po mnenju Jasne Repe srečujejo predvsem mladostniki, saj jim internet predstavlja varuško, ob kateri se lahko sprostijo. Vseh negativnih posledic uporabe interneta (nezanesljivost, varnost) se morajo zavedati tako učenci kot učitelji, ki se morajo izobraziti o varni uporabi interneta v vseh pogledih. Starši lahko uporabijo programe (npr. Worktime), ki spremljajo, kaj učenci počnejo na računalniku in tako hitro opazijo, če otroci preživijo (pre)več časa ob sprostitvenih in zabavnih aktivnostih (2010: 5, 25).

Internet in računalnik sta postala neločljivo povezana pojma. Uporabniki računalnika, ki nima dostopa do interneta, se počutijo, kot da je invaliden oz. obglavljen, in ne vedo, kaj bi na njem počeli (32).

2.4.2. Internet v izobraževanju

Internet je postal nepogrešljivo orodje vsakdana. Raziskava *Rabe interneta v Sloveniji* prinaša podatek, da je leta 2010 internet uporabljajo 70 % prebivalcev Slovenije, v nekaterih razvitih državah pa je odstotek še višji. Internet se uporablja tudi v izobraževalne namene (RIS v Oblak 2012: 32).

Glavna prednost interneta je dostop do informacij. Vidmar imenuje internet **informacijsko avtocesto**, ki omogoča dostop do nepregledne množice podatkov (2002 v Oblak 2012: 31).

Lehmann meni, da poučevanje z uporabo interneta omogoča komunikacijo, raziskovanje in ustvarjanje. Takšno izobraževanje uči prilagodljivosti in tako pripravlja učence na prihodnost (2007 v Oblak 2012: 34).

Za poučevanje s pomočjo interneta učitelj potrebuje dostop do interneta, tehnično in programsko opremo ter potrebna tehnična in didaktična znanja. Tako učitelj kot učenci morajo znati delati z računalnikom in iskati po internetu. Pouk, kjer se uporablja internet, je pouk, osredotočen na učenca. Le-ta je pri delu aktiven, učitelj pa prevzema vlogo moderatorja učnega procesa.

Pri uporabi interneta v izobraževanju je zelo pomembno, da učenci dobro poznajo delo s tehnologijo, ki jo uporabljajo. V osnovni šoli dela na računalniku še ne poznajo tako dobro. Učitelj jim mora delo s programi in aplikacijami, ki jih bodo uporabljali, natančno predstaviti, nekje na vidnem mestu (npr. na spletni strani) pa morajo biti objavljene, poleg natančnih navodil za delo, tudi informacije, kje poiskati pomoč v primeru težav, in rešitve najpogostejših problemov.

Pomembno pa je tudi, da učenci vedo, kako se na spletu obnašati. Govorimo o **spletnem bontonu**. Učitelj naj na javnem mestu objavi pravila primernega obnašanja, ki naj vključujejo pravila o vljudnosti, jedrnatosti, izogibanju žalitvam itd. (Oblak 2012: 35).

2.5. SKLEP

Internet močno zaznamuje sodobno družbo in izobraževanje, saj marsikomu predstavlja glavni vir informacij in pomembno sredstvo komunikacije. Ker znanje hitro zastari, se od posameznika v družbi zahteva vseživljenjsko učenje. Učenci morajo tako razviti sposobnosti pridobivanja novih informacij, naučiti se morajo reševanja

kompleksnih problemov, razvijati morajo kritično mišljenje, komunikacijske, socialne in računalniške veščine. Digitalna pismenost je vključena v učni načrt in je neposredno povezana z uporabo IKT pri pouku. Skrbno načrtovana raba IKT pripomore tudi k večji učinkovitosti pri uresničevanju ciljev, večji motivaciji, aktivnosti učencev in večji individualizaciji. Pouk je učinkovit, če je skrbno načrtovan, raba IKT pa mora biti povezana z novimi oblikami in metodami dela.

Šola v sodobni družbi ni več toliko prostor za posredovanje znanj, ampak poskuša učence opremiti s sposobnostmi za izbiranje in kritično vrednotenje informacij. Veliko vlogo pri sodobnem pouku ima skupinsko učenje. Spreminja se tudi vloga učitelja, ki iz prenašalca znanja postaja moderator učnega procesa.

V učnem načrtu (2011) je raba IKT zgolj nakazana, zato lahko učitelj sam izbira, kako jo bo vključil v pouk glede na interese učencev, znanja, ki ga ima o uporabi tehnologije in glede na tehnologijo, ki jo ima na voljo. Raba tehnologije mora potekati skladno s cilji pouka književnosti. Boža Krakar Vogel (2008) vidi možnost uporabe IKT pri pouku književnosti predvsem pri umestitvi besedil v določen zgodovinski kontekst, Marija Žveglič (2010) pa ugotavlja, da IKT bistveno pripomore k sporazumevalni zmožnosti, kar je temeljni cilj pouka slovenščine.

3. UPORABA INTERNETA PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI V OSNOVNI ŠOLI

Poglavje skuša predstaviti zadržke pri uvajanju interneta v pouk književnosti in prednosti, ki jih prinaša v izobraževanje. Predstavljena so načela uporabe IKT v šoli, ki jih je pripravila Marija Žveglič (2010: 75–95), pouk književnosti in metoda šolske interpretacije. Predstavljene so možnosti uporabe interneta v fazah šolske interpretacije. Ker je sodobni pouk povezan tudi s sodobnim načinom preverjanja in ocenjevanja, poglavje poskuša predstaviti možnosti uporabe IKT pri preverjanju in ocenjevanju.

Poglavje se dotika tudi možnosti uporabe mobilnih naprav pri pouku. Te lahko nadomestijo računalnike, saj je večje število navadno dostopno le v računalniški učilnici, zato jih ne moremo uporabljati le pri delu učne ure. Mobilne naprave so dovolj zmogljive, da jih lahko uporabimo namesto računalnikov. Njihova glavna prednost je v prenosljivosti in hitrem zagonu, zato jih lahko uporabljamo kadarkoli in kjerkoli. S tem dobi uporaba interneta pri pouku nove razsežnosti.

3.1. UVAJANJE INTERNETA V POUK KNJIŽEVNOSTI

Učitelji internet pogosto uporabljajo, saj na njem iščejo učne priprave, gradiva za pouk in programe, ki jih lahko pri pouku uporabijo. Pri delu uporabljajo tudi elektronsko pošto. Čeprav skoraj vsi učitelji uporabljajo internet, pa je število tistih, ki k aktivni uporabi interneta pri pouku in učenju spodbujajo učence, precej nižje. Delo z internetom mora biti skrbno načrtovano, učitelj pa mora imeti tudi določena didaktična in tehnološka znanja. Marsikdaj je vzrok za neuporabo med drugim v nedostopnosti potrebne tehnološke opreme, poleg tega pa delo z internetom vzame tudi veliko časa in ga je težko uvrstiti v že tako natrpan učni program. Pogost je občutek, da snov, ki je podana na internetu, ni ustrezna in da na internetu podatki niso pravilni, saj jih lahko objavlja in ureja kdorkoli. Med množico informacij na internetu se je včasih tudi težko znajti. Poleg tega pa se vsebine določene spletne strani na internetu ne ujemajo s podatki v učbeniku, saj niso prilagojeni za šolski pouk. Podatke, ki so v berilu zbrani na enem mestu, mora učenec ali učitelj na internetu iskati na več različnih straneh, kar mu lahko vzame veliko časa.

Ne samo, da uporabi interneta v šolah nasprotujejo nekateri učitelji, nasprotujejo ji lahko tudi starši, ki jo razumejo kot nekaj, kar učence distancira od učenja in

izobraževanja. Učenci v delu z računalnikom uživajo, na njem pogosto preživljajo svoj prosti čas, zato jih storitve, ki jih ponuja internet, hitro zmotijo tudi, ko bi se morali učiti. Učitelj lahko to poskusi preprečiti z nalogami, za katere so motivirani, ki se jim zdijo zanimive in pomembne, poleg tega pa jim mora povedati, česa se bodo z opravljenim delom naučili. Vedeti morajo tudi, zakaj delo poteka na računalniku. Uporabo računalnika pri pouku mora učitelj predstaviti tudi staršem in jim razložiti, kaj želi z njegovo uporabo pri pouku doseči in zakaj je to za učence potrebno in koristno. Če se kateri izmed staršev vseeno ne strinja, da njegov otrok pri učenju uporablja internet, mora učitelj poskrbeti, da imajo učenci vedno možnost izbire – lahko izberejo naloge, ki jih opravljajo s pomočjo računalnika, ali pa naloge, za katere tehnologija ni potrebna. Učenci radi vidijo, da imajo možnost izbire in da si lahko izberejo aktivnost, ki je najbližja njihovemu učenemu stilu in predznanju.

Problem, ki se ga izpostavlja pri učencih, ki uporabljajo internet, je tudi kopiranje učnega gradiva na internetu za opravljanje domačih nalog ali domačih branj. Temu se učitelj izogne z učinkovito motivacijo, zanimivimi nalogami, dobro pripravo in zanimivimi besedili, pri čemer naj imajo učenci možnost izbire. Učitelj naj spodbuja učence, da uporabljajo internet in tam poiščejo informacije, povezane z nalogo, ki jo imajo, pri čemer morajo najdene podatke ovrednotiti in navesti vir. Možnost t. i. **plagiatstva** se zmanjša s skupinskim delom, saj se učenci med seboj nadzorujejo. Učitelj lahko zelo hitro preveri, če je učenec podatke samo prekopiral z interneta, in učenca tudi ustrezno sankcionira.

Kljub vsemu pa je računalnike in internet težko ločiti od sodobnega pouka književnosti. Učenci morajo pri pouku razvijati digitalno pismenost, ki je neposredno povezana z uporabo IKT. IKT pripomore tudi k večji učinkovitosti pri uresničevanju ciljev (torej k boljšim rezultatom), večji motivaciji, aktivnosti učencev, večji individualizaciji.

Furmanova meni, da imajo računalniki pomembno vlogo pri pouku in pomagajo učencem, da hitreje uredijo svoje ideje, urejajo svoje delo in spremljajo svoj napredek, izdelke pa lahko delijo tudi s sošolci. Učencem ustvarjalni in urejevalni pripomočki pomagajo pri hitrejšem napredku pri pisanju in pri kvaliteti dela (Richtel 2011: 4).

Marija Žveglič zagovarja uporabo interneta pri pouku slovenščine, da bi učenec učinkovito razvil zmožnost komunikacije in sodelovanja v širšem e-okolju. Ravno zato

mora imeti učenec tudi pri slovenščini »možnost vodenega in spontanega sodelovanja v interaktivnem e-učnem okolju (intelektualne, čustvene in socialne interakcije), možnost rabe različnih komunikacijskih IKT-orodij in multimedije, možnost pridobivati znanja na vseh taksonomskih ravneh, poleg naštetega tudi možnost kritične refleksije lastnega učenja« (na <http://info.edus.si/eslo/index.php/component/content/article/3-newsflash/42-newsflash-4>). Med tehnologijami, ki podpirajo kvalitetno e-učenje, izpostavlja e-pošto, IKT-orodja za razpravljanje (forum, klepetalnica), blog, wiki, videokonferenco, messenger, skype in elektronsko osebno mapo (prav tam).

Z uporabo interneta lahko učitelj učenje osmisli. Na njem lahko namreč (bolj ali manj redno) poišče in objavlja zanimive in aktualne povezave, povezane s književnostjo. Učenci tako spoznajo, da je znanje, ki ga pridobijo pri pouku, uporabno tudi v resničnem življenju. Ni nujno, da učenci (vse) objave preberejo – že samo to, da učitelj nekaj objavlja, v očeh učencev zvišuje vrednost predmeta. Z objavami se veča tudi **medpredmetna povezanost**.

Internet se lahko uporablja v vseh stopnjah izobraževalnega procesa – v uvodni motivaciji, pri obravnavanju nove učne snovi in pri preverjanju znanja.

Učitelj lahko uporabi tehnologijo kot dopolnilni material pri pouku ali pa z njo spodbuja učence k bolj aktivni udeležbi pri pouku (Dunn 2010). Pri uporabi tehnologije mora paziti, da njena uporaba za učence ni moteča, tako da se popolnoma posvetijo učni snovi – torej spoznavanju, razumevanju, doživljanju in vrednotenju besedila.

S pravilnim pristopom lahko učitelj z uporabo IKT pri pouku doseže boljše rezultate kot pri klasičnem pouku, saj delo z računalnikom na učence vpliva zelo motivacijsko (tako tudi Šček Prebil 2010: 494). Tatjana Šček Prebil dodaja, da lahko ob delu z računalnikom učenci prilagodijo tempo svojim sposobnostim in so tako ves čas aktivni, računalnik pa ponuja tudi veliko možnosti za njihovo izobraževanje in samoizobraževanje. Uporabnost računalnika vidi pri vseh predmetih v osnovni in srednji šoli (prav tam).

3.2. NAČELA UPORABE IKT PRI POUKU SLOVENŠČINE V OSNOVNI ŠOLI

Načela uporabe IKT pri pouku slovenščine je pripravila Marija Žveglič (2010: 75–95). Meni, da je potreben razmislek o posameznih načelih rabe, hkrati pa mora obravnavati načela celostno – kombinirati jih mora glede na posameznega učenca.

3.2.1. Vključevanje IKT kot integralnega dela pouka slovenščine

O vlogi IKT kot integralnega dela pouka slovenščine je Marija Žveglič zapisala: »IKT je integralni del pouka slovenščine, ima pa tudi bolj centralno vlogo. Treba je spremeniti paradigmo poučevanja slovenščine, v smeri od vključitve v obstoječi pouk k uporabi IKT za spremembno pouka. Potrebno je sistematično načrtovanje ciljnih dejavnosti in izvajanje dejavnosti z ustreznimi vsebinami in različnimi učnimi oblikami in metodami« (94). IKT se lahko poleg osnovnih učnih dejavnosti pri pouku uporablja tudi v različnih skupnih projektih, pri vrednotenju in samovrednotenju znanja idr.

3.2.2. Razvijanje zmožnosti

Učenje in poučevanje z IKT spreminja vlogo dejavnikov pouka – učitelja, učenca in učnih vsebin, prav tako pa se spreminja definicija znanja. Med klasifikacijami znanj sta uveljavljeni predvsem Bloomova in Marzanova taksonomija, raba IKT pa je povezana z vsemi taksonomskimi stopnjami.

3.2.3. Koordiniranje učnih dejavnosti

Sodobni učitelj ni več prenašalec znanja v transmissijskem smislu, ampak moderator učnih dejavnosti, kar še posebej velja pri delu z IKT. Učitelj organizira učne situacije, ki učencem omogočajo razvijanje sporazumevalne zmožnosti v optimalni meri. Učitelj mora imeti razvito tako tehnološko kot didaktično kompetenco.

3.2.4. Dejaven učenec

Učenec je pri pouku čimbolj aktiven in dejavno razvija zmožnosti, pri čemer uporablja IKT. Ima možnost dejavnega izgrajevanja celovitega povezanega znanja, sintetičnega mišljenja, vrednotenja in kritičnega mišljenja. Velik pomen pri tem ima vrstniško učenje.

3.2.5. Aktivne učne oblike in metode

Ko je učenec pri delu samostojen, dela v paru ali skupini, ima več možnosti za dejavno sodelovanje pri pouku slovenščine. Za pouk slovenščine je med metodami najprimernejša metoda dela z besedilom. Vprašanja, ki jih zastavlja učitelj, naj bodo višje ravni. Raba IKT se povezuje tudi z najbolj učinkovitimi metodami, kot so izkustveno učenje (pri slovenščini je to metoda šolske interpretacije), problemski pouk, projektno učno delo in sodelovalno učenje.

3.2.6. Uporaba e-učnih gradiv

E-gradiva lahko v pouk vključujejo v celoti (npr. e-učbenik) ali pa deloma. Pri pripravi individualnih gradiv je treba slediti enakim kriterijem, kot jih upoštevajo recenzenti pri postopku formalnega ocenjevanja.

3.2.7. Ciljna naravnost rabe IKT

Učinkovita raba IKT je skrbno načrtovana tako na letni kot sprotni ravni in osmišljena s cilji pouka. Sodobne IKT pripomorejo k razvoju učenčeve sporazumevalne zmožnosti, predvsem bralne, kar je temeljni cilj pouka slovenščine. Digitalna zmožnost je ena ključnih zmožnosti vseživljenjskega učenja. IKT mora biti povezana s temeljnim ciljem pouka, povezuje pa se lahko z različnimi literarnimi vrstami in zvrstmi, književnimi ustvarjalci, z obravnavo teksta in konteksta.

3.2.8. Motiviranje za učenje

Domišljajska in izkušnjska motivacija za branje e-umetnostnih besedil nista dovolj, saj besedilo v e-okolju funkcionira drugače kot v klasičnem okolju. Pri pouku je zato treba kombinirati jezikovne in nejezikovne motivacije, med slednjimi predvsem likovne in zvočne.

3.2.9. Problemsko-ustvarjalni pristop

Spodbujanje miselnih procesov na višjih taksonomskih stopnjah zahteva sistematičen pristop k izvajanju problemskega pouka. Internetni viri zahtevajo razvijanje bralnih in govornih zmožnosti ter zmožnosti poslušanja in pisanja tudi na višjih taksonomskih stopnjah.

3.2.10. Sodelovalno učenje

Če naj učenci razvijejo zmožnost komunikacije in sodelovanja v e-okolju, morajo v njem sodelovati tudi pri pouku slovenščine, pri tem pa uporabljati različna komunikacijska orodja in multimedijo. Imeti morajo tudi možnost kritične refleksije lastnega učenja in pridobivanja znanja na vseh stopnjah.

3.2.11. Refleksija in (samo)evalvacija

V e-okolju so učencu na voljo številna orodja za samovrednotenje in samoocenjevanje, pri čemer je v izhodišču umetnostno ali neumetnostno besedilo. Na tak način se pri učencih spodbuja razvijanje višjih taksonomskih ravni in s tem trajnejše znanje.

3.2.12. Načelo celostnega pristopa

Načela rabe IKT na izvedbeni ravni na posameznega učenca součinkujejo različno: tako je krovno načelo *načelo celostnega pristopa*, tj. križanje vseh načel glede na posameznega učenca.

Pri uporabi načel Marija Žveglič opozarja, da lahko IKT bistveno pripomore h kvalitetnejšemu pouku slovenščine, ne more pa v didaktičnem smislu nekvalitetnega pouka spremeniti v kvalitetnega. Raba sodobnih tehnologij mora biti tesno povezana s sodobnimi načini in oblikami dela ter cilji in vsebinami pouka slovenščine. Pomembno je povezovanje tudi z drugimi predmeti.

3.3. POUK KNJIŽEVNOSTI V OSNOVNI ŠOLI

Predstavljen je sodobni pouk književnosti in metoda šolske interpretacije umetnostnega besedila z možnostjo uporabe IKT.

3.3.1. Cilji pouka književnosti v osnovni šoli in uporaba IKT

Vsebina, cilji in struktura pouka književnosti so določeni z učnim načrtom. V učnem načrtu o pomenu predmeta slovenščina piše, da je

ključni splošnoizobraževalni predmet v osnovni šoli. Učenci se pri njem usposabljaajo za učinkovito govorno in pisni sporazumevanje v slovenskem jeziku, razvijajo zavest o pomenu materinščine in slovenščine, o slovenščini kot državnem in uradnem jeziku, o njenem položaju v Evropski uniji in njeni

izrazni razvitosti na vseh področjih javnega in zasebnega življenja. Cilji pouka se uresničujejo z jezikovnim in književnim poukom v sklopu štirih sporazumevalnih dejavnosti: poslušanja, branja, govorjenja in pisanja. /.../ Pri književnem pouku se učenci srečujejo z umetnostnimi/književnimi besedili ter ob njih poleg sporazumevalne zmožnosti razvijajo doživljajsko, domišljijaskoustvarjalno, vrednotenjsko in intelektualno zmožnost. /.../ Predmet slovenščina omogoča oblikovanje osebne, narodne in državljske identitete ter razvijanje ključnih zmožnosti vseživljenjskega učenja – predvsem sporazumevanje v slovenskem (knjižnem) jeziku, socialno, estetsko, kulturno in medkulturno zmožnost, učenje učenja, informacijsko in digitalno pismenost, samoiniciativnost, kritičnost, ustvarjalnost, podjetnost ipd. (2011: 4–6).

Ob sprejemanju umetnostnih besedil učenci razvijajo sporazumevalno zmožnost in pridobivajo književno znanje. Umeščanje besedil v časovni in kulturni kontekst ter pridobivanje literarnoteoretskega znanja omogočata globlje doživljanje, razumevanje in vrednotenje umetnostnih besedil (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina 2011: 7*).

Pri pouku književnosti učenci v osnovni šoli razvijajo bralno zmožnost. Besedila doživljajo, razumejo in vrednotijo (Krakar Vogel 2004: 41). Temeljni cilj pouka je motivirani, doživljajoči in razmišljujoči bralec, ki ima pozitivne izkušnje z literaturo, izraža svojo interpretacijo, pogloblja razumevanje in doživljajsko izkušnjsko vrednoti. Kaže interes za novo branje (Krakar Vogel 2002: 16).

Na ravni vključevanja medpredmetnih vsebin v pouk književnosti je v učnem načrtu posebna pozornost namenjena razvijanju digitalne pismenosti učencev. Ti uporabljajo IKT pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti in pri stiku z literaturo, in sicer:

- pri sprejemanju, razčlenjevanju in tvorjenju neumetnostnih in umetnostnih besedil,
- kot podporo kritičnemu mišljenju, ustvarjalnosti in inovativnosti,
- za iskanje, zbiranje, izmenjavo in obdelavo podatkov ter njihovo sistematično rabo pri tvorjenju informacij. Za izdelavo, predstavitev in razumevanje kompleksnih informacij uporabljajo tudi primerno strojno in programsko opremo, samostojno uporabljajo primerne didaktične računalniške programe in internet kot vir podatkov in komunikacijsko orodje (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina 2011: 109*).

V Učnem načrtu tudi piše, da naj kot nadgradnja klasičnega pouka pouk občasno poteka tudi v spletni učilnici (111).

Kljub spodbudam za uporabo IKT pri pouku pa učitelj ne sme pozabiti, da mora biti uporaba povezana s cilji pouka književnosti, če želi biti kakovostna in učinkovita (o tem tudi Marija Žveglič 2010).

Pri pouku književnosti je torej uporaba IKT zaželena in predvidena tudi v učnem načrtu, učitelj pa mora rabo skrbno načrtovati in jo umestiti v pouk tako, da bo pripomogla k glavnemu cilju pouka slovenščine: razvijanju sporazumevalne zmožnosti (tudi digitalne pismenosti) in glavnemu cilju pouka književnosti, dejavnemu stiku učenca z literaturo.

Da je književni pouk v sodobni informacijski družbi nujno in tudi mogoče izvajati ob podpori IKT, meni tudi Renata Čampelj Jurečič. Sama ugotavlja, da pri učenju na daljavo, ki poteka ob podpori IKT, dijaki literarna besedila doživljajo drugače kot pri običajnem branju, da večinoma enako ali celo bolje razume in sprejema besedilo kot pri običajnem pouku ter da so večina enako ali bolj navdušeni nad literaturo kot pri običajnem pouku. Všeč jim je delo z računalnikom, gimnazijci se čutijo dovolj zrele za samostojno učenje na daljavo. Ugotavlja tudi, da so učenci dosegli boljše rezultate z gradivom, pripravljenim v spletni učilnici kot v kombinaciji tehnologije in učbenikov. Poudarja, da je treba IKT uvajati v pouk postopno (2012: 18).

Internet lahko učitelj uporablja tudi pri domačem branju. Renata Čampelj Jurečič in Marijana Klemenčič - Glavica sta ga uporabili pri gimnazijskem pouku. Pri obravnavi so preko sistema IRC in e-pošte sodelovali dijaki dveh šol in obravnavali domače branje (2001 in 2001/2002) in maturitetno besedilo, pri slednjem so uporabili tudi videokonferenco (2002). Ugotavljata, da so bile z uporabo IKT dijakom dane možnosti medsebojnega komuniciranja, kritičnega razmišljanja, učenci pa so razvijali tudi dialoške sposobnosti. Dijaki so dosegli vse funkcionalne in izobraževalne cilje, kot jih predpisuje katalog znanj za gimnazije, strokovne in tehniške šole. Rabo IKT sta utemeljili s preteklimi izkušnjami, ki so pokazale, da dijaki z uporabo IKT bolj uživajo pri pouku, bolj spontano iščejo nove informacije, so ustvarjalnejši kot sicer in intenzivneje razvijajo kritično mišljenje (2002: 13). IKT sta uporabili v vseh fazah pouka: pri motivaciji z viharjenjem idej preko e-pošte, usvajanju in analizi preko klepetalnice, pri sintezi z videokonferenco, pri vrednotenju pa s snemanjem filma in oceno preko klepetalnice. Dijaki so bili nad delom navdušeni, še posebej nad videokonferenco in preverjanjem znanja s pomočjo računalnika (16). Zavedati se moramo, da gimnazijci precej bolje poznajo delo z računalnikom, so bolj zreli, bolj motivirani (priprava na maturo) in predvsem imajo več književnega znanja kot osnovnošolci, zato je lažje uvajati takšen pouk kot v osnovni šoli. Kljub temu pa omenjeni prispevki dokazujejo, da se da z uporabo IKT doseči učne cilje pouka književnosti.

Vključevanje interneta v pouk književnosti predvidevajo tudi nekatera berila, npr. *Novi svet iz besed 7, Novi svet iz besed 8, Svet iz besed 9: delovni zvezek za branje v 9. razredu devetletne osnovne šole in 8. razredu osemletne osnovne šole*. Učence usmerjajo k iskanju podatkov na spletu, h konkretnim spletnim stranem in k spletnim dejavnostim, spodbujajo jih k objavljanju prispevkov ali reševanju nagradnih vprašanj na strani www.svetizbesed.si, k iskanju podatkov po Cobissu in Wikipediji, ogledu video posnetkov, spletnemu klepetu, k branju besedil, objavljenih na spletu, k objavi izdelkov in izdelavi elektronskih gradiv (npr. knjige), ponujajo celo elektronske naslove (npr. za varuha človekovih pravic (Mileva Blažič 2012: 61)) in spodbujajo k pisanju e-pošte ali izdelovanju internetnih igrice. Učence med drugim tudi sprašujejo, če pišejo blog (Mileva Blažič idr. 2012: 8). Najpogosteje učenca usmerjajo na spletno stran berila, kjer lahko oddajajo svoje prispevke, poiščejo dodatne informacije, prisluhnejo zvočnim posnetkom, si pogledajo video posnetke itd.

Sklenemo lahko, da uporabo IKT pri pouku književnosti priporoča tako učni načrt (kar upoštevajo tudi berila) kot primeri dobre prakse v gimnaziji.

3.3.2. Metoda šolske interpretacije

Učni načrt za slovenščino v osnovni šoli kot najprimernejšo metodo dela pri pouku književnosti predlaga metodo šolske interpretacije umetnostnega besedila (2011: 103). Metoda izhaja iz

pedagoško utemeljenega izkušnjskega učenja in opredelitev interpretativnih dejavnosti v literarni vedi. Njeno bistvo je skupno branje in obravnava literarnih besedil v šoli /.../. T[o] poteka na vseh spoznavno sprejemnih stopnjah, pri čemer se interpretira aktualno literarno delo in postopoma ponotranjajo bralne strategije za čedalje bolj samostojno branje. V tako obravnavo je mogoče vključevati tako razlago kakor metode ustvarjalnega branja in pisanja (Krankal Vogel 2004: 78).

Doživljanje, razumevanje in vrednotenje književnega besedila poteka v sedmih fazah: uvodna motivacija, napoved besedila in njegova umestitev, interpretativno branje, premor po branju in izražanje doživetij, razčlenjevanje besedila, sinteza in vrednotenje, nove naloge (79).

O tej metodi piše tudi Alenka Žbogar:

K pomembnim premikom od tradicionalnega, transmisijskega, k sodobnemu, dejavnemu, pouku književnosti je pri nas zagotovo pripomogla književnodidaktična teorija Bože Krankal Vogel, posebej njen model tako imenovane šolske interpretacije, ki upošteva spoznanja kognitivizma, po katerem učenci

konstruirajo znanje, ki je trajnejše, če izhajamo iz predznanja (prim. Boža Krakar Vogel 2004). Ne gre zanemariti izsledkov, da učenci lažje usvajajo nove informacije, če delajo v skupinah oziroma se učijo drug od drugega, če jim je problem, ki ga rešujejo, izziv, če se učijo iz izkušenj oziroma z ustvarjanjem kognitivnih, socialnih in eksperimentalnih povezav s konkretnimi življenjskimi položaji (Žbogar 2008: 28–29).

Dodaja, da je znanje, ki je pridobljeno z lastnim raziskovalnim delom, dolgoročnejsše in »spodbuja razvoj spretnosti, ki so nujne za reševanje problemov, integracijo temeljnih znanstvenih spoznanj s praktičnim delom, da krepi lastne raziskovalne sposobnosti« (29).

Bralec, ki takšen način branja samostojno uporablja pri branju novih besedil, ima zmožnost literarnega branja, ki je del širše sporazumevalne zmožnosti (Krakar Vogel 2009).

3.3.3. Možnosti uporabe IKT pri pouku književnosti v osnovni šoli (metoda šolske interpretacije)

Predstavljene so možnosti uporabe IKT pri pozameznih fazah metode šolske interpretacije.

3.3.3.1. Uvodna motivacija

Namen: Ustvarjanje zanimanja in pravega razpoloženja. Učitelj to fazo načrtuje na podlagi izkušenj učencev, njihovega znanja, pričakovanih doživetij, zaznav in domišljijских predstav, ki jih utegne vzbuditi besedilo (Krakar Vogel 2004: 79–85).

Možnosti uporabe IKT:

1. Učitelj lahko dan pred obravnavo učne snovi pošlje učencem po **e-pošti** zanimivo spodbudo ali nalogo, s katero poskusijo ugotoviti naslov prihajajoče učne ure. Tako so učenci že vnaprej motivirani, saj jih muči radovednost, ali so uganili prav in kaj bodo počeli v učni uri. Zanimivo, problemsko vprašanje ali nalogo lahko objavi tudi na katerem izmed **socialnih omrežij**.

Primer 1: Učitelj lahko objavi sliko evrskega kovanca za 2 evra, na katerem je slika Prešerna. Zapiše, da je tako izgledal eden izmed slovenskih bankovcev, in učence prosi, naj razmislijo, kdo je oseba na sliki, kaj pomeni besedilo na sliki in zakaj je naslikana oseba tako pomembna, da si je prislužila upodobitev na denarju.

Primer 2: Učitelj na blogu ali socialnem omrežju objavi nalogo: »Ali veš, kaj je recept? Nič hudega, če ne: preveri pomen v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (<http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>). Nekaj kuharskih receptov lahko najdeš na strani Kulinarika.net (<http://www.kulinarika.net/recepti/>). Če želiš, lahko preveriš, kako se pripravi palačinke (<http://www.kulinarika.net/recepti/3618/sladice/palacinke/>)! Razmisli, kaj vse vsebuje recept in poskusi sam napisati enega. Toda ta naj bo malce drugačen. Napiši recept za PESMICO in ga objavi v komentarju!« (povzeto po Mileva Blažić idr. 2012: 50). Učenci imajo dovolj časa, da razmislijo o tem, kakšen recept bodo napisali, poleg tega pa lahko preberejo tudi prispevke sošolcev, kar v razredu ni mogoče.

2. Uporaba slikovnega, video ali zvočnega gradiva, ki ga učitelj dobi na internetu, kot **ponazorila**.

Primer 1: Pri obravnavi pravljice učencem pokaže ilustracije iz Wildove pravljice *Srečni kraljevič* (na sliki) in naroči učencem, naj v 3–5 povedih napišejo zgodbico, ki jo ilustrira ta slička.

Primer 2: Uvodno motivacijo v Prešernovega *Povodnega moža* lahko predstavlja slovenska ljudska pravljica *Povodni mož* (<http://youtu.be/Oz6zaq12N1I>).

Slika 2: Srečni kraljevič (<http://www.expresspublishing.co.uk/elt/readers/favouriteclassics/samples/hpsample.jpg>).

3. Iskanje s **spletnim iskalnikom**. Učenci skupaj z učiteljem raziskujejo zanimiva gesla. Učitelj se lahko z učenci pogovori tudi o tem, kako poiskati informacije in preveriti njihovo zanesljivost. Učenci na tak način ob spoznavanju snovi pouka književnosti spoznavajo tudi delo z internetom. Tako ob pridobivanju književnega znanja razvijajo sposobnosti za vseživljenjsko učenje in digitalno kompetenco.

Pri izbiri takšne motivacije mora biti učitelj zelo previden. Učenci namreč pri iskanju ne smejo naleteti na preveč informacij, pridobljene informacije pa morajo biti tesno povezane z besedilom. Opisani so trije primeri, od tega je primer 3 najprimernejši zaradi usmerjenosti najdenih zadetkov v besedilo.

Primer 1: Učitelj želi, da učenci spoznajo pojem *gazela*. Učence vpraša, če to besedo poznajo in vedo, kaj predstavlja (učenci najverjetneje poznajo žival s

tem imenom). Znanje nadgradijo s tem, kar najdejo na internetu. Tako spoznajo tudi literarnoteoretični pojem. Le-ta je razložen na Wikipediji v prispevku *Gazela (pesem)*, točnost podatkov pa lahko preverijo tudi v *Slovarju slovesnega knjižnega jezika* (<http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>). Učitelj lahko nato učencem prebere še odlomek iz pesmarice Borisa A. Novaka *Oblike sveta. Pesmarica pesniških oblik o gazeli* (1991: 42–43). Tako fazo uvodne motivacije poveže s fazo napovedi in umestitve besedila.

Primer 2: Poglavje 4.1.1 Brskanje po spletu, točka 4, primer 1.

Primer 3: Poglavje 4.1.1 Brskanje po spletu, točka 4, primer 2.

4. Uporaba **e-gradiv**, ki so dostopna na internetu in so pripravljena za uvodno motivacijo pri pouku književnosti (npr. na Učiteljska.net /<http://uciteljska.net/>) (več v poglavju 4.1.6 Elektronske izdaje in elektronska gradiva).

Primer: Orfej in Evridika (http://www.s-sers.mb.edus.si/gradiva/w3/slo8/002_bajka/bajka_uvodna_motivacija_1.html).

Tudi Boža Krakar Vogel predlaga uporabo interneta v uvodni motivaciji, in sicer omenja iskanje celostnih informacij po internetu ter dopisovanje po elektronski pošti (2004: 85).

Internet prinaša nove načine izvedbe učne motivacije. Učenci z njegovo uporabo razvijajo tudi digitalno pismenost. Kot priporoča učni načrt, je IKT uporabljena za iskanje podatkov (2011: 109). Internet je uporabljen kot vir informacij (književnega znanja) in komunikacije (razvijanje sporazumevalne zmožnosti). Učenci so pri navedenih možnostih uporabe interneta aktivni, zato so boljše pripravljeni na spoznavanje besedila, znanje pa je dolgoročneje.

Internet lahko učitelj pri uvodni motivaciji uporablja le občasno, saj je bolje, da uporablja več različnih oblik motivacije. Boža Krakar Vogel poudarja, da različni tipi kratkoročnih motivacij postopoma pripomorejo k dolgoročni motivaciji, torej splošnemu in trajnejšemu zanimanju za branje (2004: 85).

Pomembno je, da učitelj presodi, koliko časa bo posvetil uvodni motivaciji. Če učenci porabijo preveč časa za iskanje informacij na spletu (kot npr. v točki 3) in če te informacije niso bistvenega pomena za obravnavano zgodbo, lahko učitelj izgubi dragoceni čas, v katerem bi učencem približal književno umetnino. Pri pouku književnosti

moramo uvodno motivacijo izbrati zelo previdno, saj je bistveni del ure obravnava besedila, ki ga morajo učenci podoživeti, zato se lahko zgodi, da jih preveč informacij raztrese in se pri obravnavi besedila težje osredotočijo nanj. Bistvo ure je, da učenci besedilo doživijo, da se poistovetijo z osebami, da se postavijo v čas dogajanja, da se v besedilo vživijo in da ga vrednotijo. Zato je bolj smiselno, če je uvodna motivacija kratka, vendar učinkovita, uporaba interneta je smiselna le, kadar učitelj presodi, da bo na tak način učence najboljše motiviral in pripravil na obravnavo besedila.

3.3.3.2. Napoved besedila in njegova umestitev

Namen: Učitelj poda osnovne zunaj- in znotrajbesedilne značilnosti besedila (predvsem avtorja in naslov dela) (Krakar Vogel 2004: 85–87).

Možnosti uporabe IKT:

1. Učitelj pri predstavitvi snovi uporablja **računalniško predstavitev** (npr. PowerPoint), ki jo lahko objavi na internetu (priljubljena stran je SlideShare, ki omogoča tudi deljenje preko socialnih omrežij). Tako si lahko učenci predstavitev pogledajo kasneje, če si to želijo (npr. če niso uspeli prepisati snovi v zvezek, če si želijo še enkrat pogledati uporabljeno slikovno gradivo ali video posnetke itd.).
2. Učitelj lahko pri razlagi uporablja **zvočne ali video posnetke**, ki jih dobi na spletu, npr. v berilu *Svet iz besed* (<http://www.svetizbesed.com/>) v poglavju Poglej in poslušaj (učenci 7. razreda lahko tako prisluhnejo nekaterim besedilom, npr. *Graščakov vrtnar*, *Koder plavnih las*, *Kozlovska sodba v Višnji Gori* in intervjujem z nekaterimi avtorji, kot so Bina Štampe Žmavc, Bogdan Novak, Feri Lainšček itd.), na portalu YouTube, Vimeo itd. (npr. France Prešeren *O Vrba, Povodni mož*). Uporablja lahko tudi **slikovno gradivo**, ki ga pridobi na spletu, najlažje preko Googlovega iskalnika slik, pri čemer pa mora biti pozoren, da ne krši avtorskih pravic. Uporabi lahko tudi **virtualne sprehode** (virtualni ogled npr. Prešernove hiše v Kranju (http://www.burger.si/MuzejiInGalerije/GorenjskiMuzejKranj/PresernovaHisa/PresernovaHisa_14.html), več v poglavju 4.1.4 Virtualni sprehodi)
3. Učenci lahko informacije o avtorju, besedilu ali obravnavanem obdobju poiščejo sami na **internetu**. Pri tem so jim lahko v pomoč delovni listi z učiteljevimi navodili, ki jih usmerjajo pri raziskovalnem delu in vrednotenju najdenih podatkov.

Kako natančna so navodila, ki učence usmerjajo pri samostojnem delu, je odvisno od tega, kako dobro že poznajo delo s spletnimi iskalniki. Če se s tem ukvarjajo prvič, je bolje, da se vprašanja navezujejo na eno spletno stran (s primerno vsebino glede na njihovo predznanje, strokovnost jezika, zanesljivost podatkov, število ponazoril itd.), pri delu pa jih usmerjajo natančna navodila, kako pridobiti in ovrednotiti informacije. Pozneje učitelj dodaja še druge spletne strani, dokler niso učenci sposobni brskanja po spletu in iskanja informacij brez učiteljeve pomoči, navodila na delovnem listu jim lahko pomagajo le pri kritičnem vrednotenju. Učitelj mora pri načrtovanju učne ure paziti, da so naloge za učence zanimive, ravno prav zahtevne, da dosegajo tudi višje taksonomske stopnje in da je za nalogo ravno dovolj časa².

Samostojno iskanje informacij je primerno predvsem za individualno delo, saj se sicer lahko zgodi, da bo eden izmed učencev v paru ali skupini rešil vse naloge, drugi pa bo(do) njegovo delo pasivno spremljal(i). Kadar v razredu ni dovolj računalnikov za vse učence, mora učitelj predvideti, kako bo v uporabo iskalnikov vključil vse (npr. tako, da je eden izmed učencev odgovoren za pisanje odgovorov, drugi za iskanje, pri čemer večkrat zamenjata vlogi, pri vrednotenju podatkov vsak izmed učencev napiše svoje mnenje).

Učenci so pri uporabi spletnih iskalnikov in iskanju informacij aktivni, zato si tudi več zapomnijo. Možna je tudi večja individualizacija, saj lahko učenci zbirajo podatke iz virov, ki so bližje njihovemu učnemu stilu, če so ti na voljo (branje besedil lahko nadomestijo s poslušanjem zvočnih posnetkov, informacije iščejo tudi v slikovnem gradivu, ogledajo si lahko video posnetke itd.). Poleg usvajanja snovi iz literarne teorije in zgodovine se učijo kritičnega mišljenja in uporabe interneta.

Takšen način dela je smiselno na koncu tudi ovrednotiti. Učitelj tako vidi, kje so bile težave, kaj lahko izboljša, kaj se je izkazalo kot uspešno, učenci pa ozaveščajo svoj proces učenja.

Primer: Učitelj želi, da učenci spoznajo Franceta Prešerna. Za nalogo izbere samo eno spletno stran (npr. stran Prešeren.net /<http://preseren.net/>), kar je najbolj

² Učencem, ki delo opravijo hitreje, lahko pripravi še dodatne zadolžitve, kajti če se odloči najhitrejši učence nagraditi tako, da lahko preostanek učne na internetu počnejo, kar želijo, se lahko zgodi, da bodo tudi ostali učenci želeli svoje delo opraviti čim hitreje, pri čemer bo trpela kvaliteta njihovega dela.

primerno za nižje razrede, lahko predlaga več strani (poleg strani Prešeren.net tudi prispevek o njem na Wikipediji in še kakšno drugo spletno stran, npr. prispevke v digitalni knjižnici), lahko pa učence spodbuja, da sami poiščejo podatke z uporabo spletnega iskalnika (primerno za višje razrede). Pri tem jih z vprašanji spodbuja h kritičnemu razmišljanju in vrednotenju spletnih strani (razmislijo naj, kdo je avtor prispevka ali spletne strani, ali so podatki zanesljivi, kakšen je namen dokumenta, kako podrobna je informacija, ali ima dokument navedene vire informacij, ali je stran, na kateri je dokument objavljen, zanesljiva itd.) ter k preverjanju informacij tudi na drugih spletnih straneh in v literaturi. Pojme lahko preverjajo v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika*.

4. Namesto učitelja lahko značilnosti besedila in njegovega avtorja predstavi kateri izmed učencev (ali skupina učencev) z **referatom**, pri katerem lahko, če tako želi, uporabi vse možnosti svetovnega spleta (npr. namesto PowerPointa uporabi predstavitev v Googlovih Dokumentih, prikazuje slike in video posnetke, ki jih najde na spletu, morda tudi sam pripravi kakšno multimedijско predstavitev, infograf ...). Učitelj lahko učence lahko spodbudi, da svoje izdelke objavijo na blogu ali razredni/učiteljevi spletni strani. Internet lahko uporabijo tudi kot vir informacij, kot je v svoji predstavitvi Prešerna s PowerPointom naredila Melita Jarc iz 8. razreda, predstavitev pa je bila objavljena tudi na spletu (<http://www2.arnes.si/~osnmtre1s/stran1/povezave/ucenci/pristavnik/France.pp.t>). Podatke lahko učenci poiščejo s pomočjo spletnih iskalnikov, na straneh o literaturah, kot je Prešeren.net, na Wikipediji itd. Podatke se naučijo vrednotiti, kot so navajeni delati pri pouku (točka 3).
5. Učitelj lahko svojo razlago ali predstavitev učencev posname in izdela **zvočni posnetek**. Učencem je posnetek na voljo v spletni učilnici ali kje drugje na internetu, tako da ga lahko uporabijo pri svojem učenju. Avditivnim učencem je poslušanje posnetka bližje kot branje iz zvezka ali berila, s posnetkom celega predavanja pa lahko še enkrat prisluhnejo celotni predstavitvi in umestitvi besedila, ne le prebirajo zapisano v zvezku. Uporaba zvočnih posnetkov pri pouku književnosti v osnovni šoli je podrobneje predstavljena v poglavju 4.5 Zvočni in video posnetki.
6. Učitelj lahko uporabljena gradiva **shrani** nekje na spletu (najpogosteje v spletni učilnici), tako da lahko učenci do njih dostopajo kadarkoli. Če učenci izgubijo

delovni list ali druga gradiva, lahko le-ta poiščejo na internetu, namesto da zanje prosijo učitelja. Šola tako prihrani na denarju za fotokopiranje.

7. Učitelj lahko na blogu ali socialnih omrežjih objavi **zanimive povezave**, ki vodijo do zanimivih dodatnih informacij. Dodatne informacije o Francetu Prešernu so med drugim dostopne na naslednjih spletnih straneh:

- Prešernov življenjepis (<http://vedez.dzs.si/dokumenti/dokument.asp?id=885>),
- kviz o Prešernu (http://uciteljska.net/kvizi/HotPot/France_PRESEREN/France_preseren.htm),
- prispevek o Prešernu na Wikipediji,
- France Prešeren na Wikiviru (http://sl.wikisource.org/wiki/France_Prešeren),
- France Prešeren – naloge (http://www.s-sers.mb.edus.si/gradiva/w3/slo8/015_preseren/utrjevanje/france_preseren.html),
- Prešernove Poezije, uredil Anton Aškerc (http://www.rutars.net/sr_01_stefan_rutar/sr_2400_kultzadeve/sr_2430_fr_ppoezije/index.htm),
- Prešeren.net,
- Pesnik France Prešeren (<http://www.squidoo.com/france-preseren>),
- Izbrana poezija dr. Franceta Prešerna: Poezije in Podoba pesnika skozi čas (<http://www.educa.fmf.uni-lj.si/izodel/ponudba/1996/preseren/default.htm>).

Internet lahko učitelj uporabi kot vir informacij, do katerih učenci prihajajo z lastno aktivnostjo. Omogoča tudi objavo razlage učne snovi, zato lahko do nje učenci dostopajo tudi kasneje, npr. če česa niso razumeli ali so pozabili, če jim je bližji tak način učenja ali če so bili pri pouku odsotni. Zanimive povezave, ki niso obvezne, učencem omogočajo, da sami spoznavajo besedilo, njegovega avtorja in čas. Internet kot prostor za iskanje, zbiranje, izmenjavo in obdelavo podatkov priporoča tudi učni načrt (2011: 109). Njegova uporaba je povezana s cilji pouka književnosti: torej spoznati literarno obdobje, avtorja in/ali besedilo.

Pri samostojnem iskanju podatkov na internetu so učenci aktivni, samostojni, večja je individualizacija. Aktivno delo pripomore k dolgoročnejšemu znanju (Žbogar 2008: 29).

V tej fazi je najpogostejša oblika dela učiteljeva razlaga (Krakar Vogel 2004: 86), vendar lahko tudi pri tej uporabljamo internet. Učenci si želijo ponazoril, saj le ta pripomorejo k boljšemu razumevanju (prav tam). Boža Krakar Vogel opozarja, naj razlaga ne bo predolga, saj bi »odtegnil[a] čas in pozornost za branje in interpretacijo, kadar je to poglobitveni cilj« (prav tam). Obseg in globina razlage morata biti usklajena z operativnimi cilji. Kadar je obravnava podrobnejša, je smiselno vanjo vključiti samostojno delo učencev, kadar pa je cilj interpretacija besedila, je faza krajša in se internet uporablja le kot ponazorilo in prostor za shranjevanje datotek, povezanih s to fazo. Predvideva tudi občasno samostojno aktivnost učencev ob koncu osnovne šole. Poudarja, da mora učitelj učence zlasti ob prvih poskusih natančno usmeriti k primernemu viru, njihovo razumevanje pa mora pozneje preveriti in sistematično povzeti (prav tam).

3.3.3.3. Interpretativno branje

Namen: Interpretativno branje je glasno, semantično ustrezno in čustveno izrazno, estetsko branje v razredu. Namen je spodbuditi estetsko doživljanje pri učencih (Krakar Vogel 2004: 87–89).

Možnosti uporabe IKT:

1. Učitelj lahko uporabi **recitacije**, ki so že dostopne na svetovnem spletu (npr. France Prešeren: *Povodni mož* na portalu YouTube <http://youtu.be/zt7hI2TAWW8/>, recitacije Prešernovih del na portalu Preseren.net, Fran Levstik: *Martin Krpan* v berilu *Svet iz besed* <http://www.svetizbesed.com/> ali na portalu Vimeo, kjer lahko prisluhnejo celotni zgodbi <http://www.mojvideo.com/video-martin-krpan/5a4bbea0b33fd1e168d4/>). Recitacije lahko dobi tudi v drugih elektronskih virih (npr. na zgoščenkah, ki so priložene berilu).
2. Učitelj lahko besedilo (če ga ni v berilu) ali posnetek branja **shrani** na spletu (npr. v spletni učilnici), tako da učenci lahko večkrat preberejo in mu prisluhnejo. Tam lahko objavi tudi povezave do recitacij, dostopnih na spletu (glej zgornjo točko).

Pri interpretativnem branju internet prinaša dodatne možnosti. Učitelju ni treba odlomka ali pesmi prebrati samemu, ampak lahko uporabi posnetek, ki ga dobi na spletu, posnetke pa lahko objavi v spletni učilnici, zato mu lahko učenci prisluhnejo tudi pozneje.

Strokovnjaki ugotavljajo, da se učiteljevo branje od igralčevega razlikuje »po manjši čustvenosti ali osebnih interpretativnih poudarkih, saj mora pri učencih spodbuditi njihovo interpretacijo, ne pa vsiljevati svoje« (Krakar Vogel 2004: 88). Igralec je oddaljen, učenci poslušajo branje preko predvajalnika zvoka, kar doživljajo drugače, kot če besedilo prebere učitelj, ki je v razredu prisoten. Iz njegovega branja lahko začutijo tudi simpatijo do besedila. Iz tega vidika je gotovo bolje, da besedilo, če je le mogoče, prebere učitelj sam, torej posnetke uporabi le izjemoma.

3.3.3.4. Premor po branju in izražanje doživetij

Namen: Interpretativnemu branju sledi nekaj trenutkov tišine, ko učenci uredijo svoje vtise. Nato učenci izrazijo svoje vtise, misli (Krakar Vogel 2004: 89–91).

Možnosti uporabe IKT:

1. Učitelj lahko **izdelke** učencev, v katerih izražajo svoja doživetja, objavi na internetu, npr. na blogu. Tako jih lahko preberejo še sošolci, starši ... Učenci se morajo z objavo strinjati. Sošolci (lahko tudi samo skupina) se ob branju izdelkov učencev učijo (sprejemajo druga mnenja, v komentarjih podajajo svoja mnenja in jih argumentirajo). Zavedajo se, da je lahko doživljanje in dojemanje besedila pri drugih drugačno. Če učenci vedo, da bodo izdelki objavljeni, se bolj potrudijo.
2. Ko učenci individualno ali v skupini izražajo doživetje, lahko učitelj v ozadju predvaja nežno, instrumentalno **glasbo**. Glasba učence umiri. Učitelj mora biti pri njeni rabi previden, saj lahko glasba vpliva na doživljanje učencev.
3. Ker imajo učenci na voljo le nekaj časa, lahko uporabi **časovnik**. Tako učenci vedo, koliko časa imajo še na voljo za izražanje doživetij.
4. Svoja doživetja ob besedilu lahko izrazijo v **wikiju** (več o tem v poglavju 4.4 Wiki) ali v prispevku na **blogu** (poglavje 4.3.1 Blog). Tako učenci lahko preberejo, kako so besedilo doživljali sošolci, za kar v razredu ni vedno priložnosti. Razvije se lahko tudi pogovor znotraj skupine.

5. Učenec lahko na socialnem omrežju objavi **povezavo do slike ali glasbenega (video)posnetka**, ki izraža občutja, povezana s tem, kar je doživel ob branju besedila (več v poglavju 4.3.2 Družabna omrežja).

Izražanje doživetij je lahko nebesedno ali besedno (Krakar Vogel 2004: 90). Internet lahko uporabljamo pri obeh načinih. Lahko je dvogovorno ali enogovorno, pisno ali ustno, opisno ali (po)ustvarjalno. Učitelj mora biti dojemljiv za različne interpretacije, k izražanju mora spodbujati tudi bolj plahe učence (prav tam). Boža Krakar Vogel ugotavlja, da je za izražanje doživetij bolj kot frontalna oblika, ko vsi vse slišijo, primerno individualno ali skupinsko delo (91). Temu se morajo prilagoditi tudi učiteljeve strategije, zato uporaba interneta v namen javne objave izdelka v tej fazi ni smiselna, učitelj jo lahko uporablja izjemoma po lastni presoji. Boža Krakar Vogel namreč tudi piše, da je to tudi faza, »v kateri se bralci seznanijo z različnimi razumevanji oz. interpretacijami besedila pri svojih sošolcih in imajo priložnost spoznavati, da je umetnostno besedilo mogoče razumeti na različne načine« (90).

3.3.3.5. Razčlenjevanje besedila

Namen: Razčlenjevanje poteka ob ponovnem branju besedila. Učenci preidejo od sestavin, ki so jih najprej opazili, k manj opaženim, z namenom, da bi bolj kompleksno dojeli literarnost besedila in bogateje doživljali leposlovje. Z razčlenjevanjem vadijo in ponotranjajo analitične postopke in pridobivajo pojmovni aparat za poimenovanje in razvrščanje besedilnih sestavin in lastnega razumevanja (Krakar Vogel 2004: 91–100).

Možnosti uporabe IKT:

1. Učitelj lahko ob razlagi uporablja tudi **vire, zvočne in video posnetke, ki jih dobi na internetu** (npr. za pravljico *Srečni kraljevič* risanko, ki povzame zgodbo: *The Happy Prince* (<http://youtu.be/Ixd9gPjiN4s>), pri Prešernu besedila, dostopna na strani Prešeren.net).
2. Ugotovitve, obnove ipd. lahko **objavijo na blogu** (več v poglavju 4.3.1 Blog), učitelj pa jih objavi tudi v **spletni učilnici**. Dopolnijo lahko **Wikipedijo** (več v poglavju 4.4 Wiki).
3. Učenci lahko rešujejo **različne naloge, dostopne na spletu**. Učitelj mora izbrati naloge skladno s cilji, ki jih želi doseči. Z uporabo že pripravljenih nalog si prihrani čas, saj mu ni treba pripravljati lastnih, učenci pa pri večini nalog dobijo takojšnjo povratno informacijo o pravilnosti odgovorov. Z

reševanjem nalog učenci spoznavajo besedilo. Več v poglavju 4.1.5 Elektronske izdaje besedil in elektronska gradiva.

Primer: Za *Orfeja in Evridiko* so naloge dostopne na strani http://www.s-sers.mb.edus.si/gradiva/w3/slo8/002_bajka/bajka_obravnavava_1_1.html.

Kvize lahko učitelj izdela sam in jih objavi na spletu, npr. na blogu, na strani Učiteljska.net, v e-učilnici, v Google Dokumentih. Vprašanja so tako prilagojena učencem in vsebinam, ki se jim je posvetil pri obravnavi besedila, še posebej tistim, ki se mu zdijo najpomembnejše.

4. Uporaba *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* pri razumevanju neznanih, zaznamovanih in drugih besed (več v poglavju 4.1.2 Spletni korpusi in slovarji).

V spletni učilnici ali wikiju lahko nastaja **slovar pojmov**.

5. Učenci izdelajo **dogajalno premico** (časovni trak) dogajanja v zgodbi. Na ta način ob uporabi tehnologije pokažejo, da so zgodbo pravilno razumeli (časovno zaporedje dogodkov) in da ločijo bistvene dogodke od nebistvenih.
6. Učitelj lahko predvaja tudi **uglasbitev pesmi**, če ta obstaja, npr. Vlado Kreslin: *O, Vrba* (<http://youtu.be/-VgWANxuWo>). Učenci lahko razmišljajo o razlikah pri doživljanju istega besedila v obeh različicah.

Pri razčlenjevanju besedila lahko učitelj uporablja internet kot ponazorilo, za objavo izdelkov in za reševanje različnih nalog. Učenci tudi bolje razumejo pojme, saj jih lahko kadarkoli hitro preverijo.

Uporabo IKT pri razčlenjevanju besedila predvideva tudi učni načrt. IKT služi iskanju, zbiranju, izmenjavi, obdelavi in uporabi podatkov (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina* 2011: 109).

3.3.3.6. Sinteza in vrednotenje

Namen: Bralec sintetizira svoja doživetja in spoznanja o besedilu. Organizira jih v shemo in shranjuje v dolgoročni spomin. Besedilo tudi vrednoti. Učenec sintezo in vrednotenje čim bolj samostojno izrazi (Krakar Vogel 2004: 100–104).

Možnosti uporabe IKT:

1. Učenec lahko svoja spoznanja in izdelke sintetizira in vrednoti v prispevku na **blogu** (več v poglavju 4.3.1 Blog). Učitelj naj spodbuja tudi k izražanju v **komentarjih**. Učenci izrazijo svoje (ne)strinjanje z ugotovitvami, svoje

poglede itd. V komentarjih tako učenci spoznajo druga mnenja, naučijo pa se tudi argumentiranja svojih spoznanj. Na blogu so lahko dostopne širši javnosti in tako pridejo prav še komu drugemu.

2. Če učenci pripravijo **govorni nastop**, ga lahko posnamejo in objavijo na spletu. Ob ogledu posnetka svojega nastopa učenci vidijo, ali so izrekli in izrazili tisto, kar so želeli. To jim omogoča napredovanje pri nastopanju in izražanju. Z objavo na spletu lahko posnetku prisluhnejo tudi drugi.
3. Če se odločijo za uprizoritev ali poustvarjanje, lahko to **posnamejo in objavijo**. Učitelj lahko spodbuja učence, da objavo komentirajo, pri tem pa ne smejo pozabiti na spletni bonton. Več v poglavju 4.5 Zvočni in video posnetki. Primer: Učenci OŠ Naklo so na spletu objavili posnetek svoje uprizoritve radijske igre Franeta Puntarja A ([http://ejournal.eduprojects.net/Kapljice/media/Radijske igre/A_6_09.mp3](http://ejournal.eduprojects.net/Kapljice/media/Radijske_igre/A_6_09.mp3)).
4. Učenci lahko vrednotijo besedilo na **razpravljalnem forumu**. Učenci imajo več časa, da razmislijo, kaj bodo povedali, kot v razredu. Preberejo lahko tudi mnenja vseh svojih sošolcev. Več o uporabi razpravljanega foruma pri pouku književnosti v poglavju 4.2.3 Razpravljalni forum.
5. Učenci sami ali skupaj z učiteljem izdelajo **miselni vzorec** ali podatke vpišejo v **Google Preglednico**. Tako si lahko bolje predstavljajo, kaj so o besedilu ugotovili.
6. Učenci napišejo **kratko e-knjigo** (novo izvirno besedilo), ki jo lahko preko **e-pošte** delijo z drugimi ali jo objavijo na spletu, da jo lahko delijo z javnostjo.
7. Učenci lahko sami pripravijo **kviz** (npr. s programom Hot Potatoes) in ga objavijo na spletu.
8. Učenci lahko pošljejo sošolcu, prijatelju (in učitelju) **elektronsko pošto**, v kateri povedo, za kaj v besedilu gre in zakaj mu ga (ne) priporočajo v branje.
9. Učenec lahko izdela **strip**. V njem povzame zgodbo in izrazi svoje vrednotenje besedila.

Primer: Učenec nariše strip o dogajanju v *Povodnem možu*. Učitelj lahko učence usmerja z navodili, kako obsežen naj bo strip, npr. naj povzamejo od pet do osem bistvenih dogodkov. Učenci tako povzamejo zgodbo in izrazijo, kateri deli besedila se jim zdijo najpomembnejši. Iz ilustracije je razviden tudi njihov odnos do Urške in povodnega moža (značajske in vizualne lastnosti, ki jima jih pripišejo na podlagi besedila in svojih sklepanj).

10. Učenec lahko v zapis zgodbe vključi tudi tehnologijo: slike, zvok, video posnetke itd. (več o **pripovedovanju zgodb s pomočjo tehnologije** v poglavju 4.8 Drugo).

Boža Krakar Vogel poudarja, da je cilj v tej fazi »tudi ta, da učenec sintezo in vrednotenje čim bolj samostojno izrazi. /.../ Zaokrožanje spoznanj poteka bodisi v dialogu med učiteljem in učenci bodisi v skupinah učencev ali individualno« (2004, 100–101). Svoja individualna spoznanja učenci strnjujejo v pisnih ali govorjenih krajših ali daljših vzporednih besedilih, lahko pa so tudi ustvarjalni, npr. z recitalom, uprizoritvijo, uglasbitvijo, postavitvijo spletne strani itd. Ustvarijo lahko novo izvirno besedilo ali pa ga ustvarjajo v drugem mediju (likovno, glasbeno, gibalno). Pri tem namreč izhajajo iz svojega razumevanja in vrednotenja besedila (101). Pri vsem tem lahko uporabljajo internet, saj so na voljo raznolike aplikacije. Z njimi lahko literarno predlogo oblikuje na »nov, lasten, izviren način«, kot svetuje Boža Krakar Vogel (103). Pomembno je, da lahko učenec med možnostmi, ki jih ponuja IKT, izbira sam, torej da izbere storitev, ki najbolj ustreza temu, kar želi sporočiti o danem besedilu. Učitelj mora paziti, da se z uporabo različnih spletnih orodij ne zmanjšajo pisne sposobnosti učencev.

Internet ponuja dodatne možnosti za sintezo in vrednotenje, predvsem pa možnost objave ugotovitev na svetovnem spletu v različnih oblikah. Tako jih lahko pogledajo tudi drugi, pri čemer se učijo, spodbuja se pogovor. Pri objavah v forumih in komentarjih imajo na voljo več časa, da razmislijo o tem, kaj bodo napisali, kot v razredu, prav tako pa lahko preberejo mnenja vseh sošolcev, kar v razredu običajno ni mogoče. Pri delu so učenci samostojni. Spremljanje in vrednotenje besedil drugih priporoča tudi učni načrt, vendar za jezikovni pouk: »Po pisanju, govornem nastopu [učenci] skupaj s sošolci in učiteljem vrednotijo svoje besedilo in besedila sošolcev ter utemeljujejo svoje mnenje; če je treba, odpravijo napake v svojem besedilu in ga prepišejo« (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina* 2011: 105).

3.3.3.7. Nove naloge

Namen: Dejavno preizkušanje pridobljenih spoznanj v novi situaciji, najbolj ustrezno z branjem novega besedila na podlagi pridobljenih izkušenj in spoznanj (Krakar Vogel 2004: 104–107).

Možnosti uporabe IKT:

1. Učitelj lahko **nova besedila**, primerna za preizkušanje usvojenega znanja (npr. nove pravljice, sonete itd.) **poišče in objavi na spletu**. Poiščejo jih lahko tudi učenci (npr. v digitalni knjižnici <http://www.dlib.si/>).
Primer: Učenci morajo poiskati nove sonete. Učiteljeva usmeritev na spletno stran je lahko splošna (torej iskanje s pomočjo spletnih iskalnikov) ali pa konkretna – torej na določeno spletno stran, npr. v digitalno knjižnico (<http://www.dlib.si/results/?query='keywords%3dsonet'&pageSize=25>).
2. Učenci rešujejo **kvize z vprašanji o besedilu**, ki jih lahko učitelj pripravi in objavi na spletu ali pa izbere izmed že pripravljenih (npr. za *Orfeja in Evridiko* na strani http://www.s-sers.mb.edus.si/gradiva/w3/slo8/002_bajka/bajka_ponovitev.html, kviz o Prešernu na strani Prešeren.net).
3. Učitelj spodbuja učence k tvorjenju novih, poustvarjalnih besedil, ki jih lahko **objavijo na spletu**. Na spletu objavijo tudi druge izdelke, npr. ilustracije.
Primer: Učenci lahko **izdelke objavijo** na strani **Svet iz besed** (<http://www.svetizbesed.com/>), ki jih spodbuja k poustvarjanju. Učenci 9. razreda lahko ob obravnavanju likovne pesmi Heinricha Heineja *Ko ti pogledam v oči* napišejo svojo likovno pesem in jo objavijo na strani <http://www.svetizbesed.com/index.php?t=zgodba&i=230>.
4. Pri pisanju si lahko učenci pomagajo tudi s **Slovenskim pravopisom** (<http://bos.zrc-sazu.si/sp2001.html>) ali s pripomočkom za pregibanje besed **Amebis Besana Pregibanje** (<http://besana.amebis.si/pregibanje/>), ki ga uporabijo, ko imajo težave pri pisanju ali pregibanju besed. Če omenjena pripomočka uporabljajo pri pisanju pri pouku slovenščine, je večja možnost, da ga bodo uporabili tudi pri samostojnem delu, ko se bodo znašli v zagati.
5. Učenci lahko napišejo **e-pošto** najljubši ali najbolj zanimivi literarni osebi iz obravnavanega besedila. V sporočilu izrazijo poznavanje besedila, svoje doživljanje in svoj odnos do njega. E-pošto pošljejo v pregled učitelju in/ali sošolcem. Več v poglavju 4.2.1 Elektronska pošta.
Primer: Pišejo lahko Martinu Krpanu, deklici, ki prodaja črke iz radijske igre Franta Puntarja A, Izidorju iz *Visoške kronike* itd.

6. Podatke, **kaj bodo učenci morali znati** in na kakšen način bo preverjanje znanja potekalo, lahko učitelj objavi na spletu, tako da lahko učenci do njih kadarkoli dostopajo. Objavi tudi **ocenjevalne kriterije** tako za teste, poustvarjalna besedila, deklamacije itd.

Nova besedila, na katerih lahko učenci preverijo svoje znanje, učenci včasih lažje najdejo na spletu kot v knjižnici, poleg tega pa so ta besedila dostopna kadarkoli in kjerkoli. Internet je tudi prostor za objavo izdelkov učencev in reševanje nalog ter prostor za komunikacijo.

3.4. PREVERJANJE IN OCENJEVANJE ZNANJA PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI V OSNOVNI ŠOLI S POMOČJO INTERNETA

Preverjanje in ocenjevanje je zelo pomembno tako za učenca kot učitelja, saj jima daje povratne informacije o usvojenem znanju. Olga Novak ugotavlja, da čeprav naj bi se učenci učili za znanje, pa je ocenjevanje zelo pomembno in pogosto glavni motivator učencev in staršev (2008: 53).

V učnem načrtu iz leta 2011 o preverjanju in ocenjevanju piše:

Učitelj najprej preveri učenčevo predznanje, nato učenca vodi in ugotavlja, kako dobro dosega cilje. Učencu daje povratne informacije, spodbuja samovrednotenje doseganja ciljev in standardov znanja, pomaga mu načrtovati delo in razvija zmožnost učenja. Učitelj preverja učenčevo doseganje ciljev med usvajanjem novih ciljev ter po končanem učnem sklopu in pred ocenjevanjem.

Preverjanje je tesno povezano s preverjanjem in ocenjevanjem znanja, saj učitelj ocenjuje, kaj je učenec usvojil v procesu učenja in poučevanja. Učenec mora poznati merila ocenjevanja. Preverjanje in ocenjevanje je ustno in pisno, na primer branje umetnostnih in neumetnostnih besedil, pisni izdelki, ustni odgovori, govorni nastopi in druge oblike (110).

Pri pouku književnosti učitelj preverja in ocenjuje »učenčevo zmožnost književnega branja, recepcijsko zmožnost, tako da vrednoti učenčeve odgovore, s katerimi ta skladno s cilji in standardi znanja v učnem načrtu dokazuje zmožnost samostojnega razumevanja, vrednotenja književnega besedila in medbesedilnega primerjanja književnih besedil« (prav tam).

Preverjanje znanja je usklajeno s temeljnimi cilji književnega pouka in je usmerjeno predvsem »v literarno besedilo in šele nato v kontekst, predvsem v interpretacijo in uporabo znanja na vseh spoznavno-sprejemnih stopnjah, potem pa tudi v reprodukcijo, značilna so natančna, problemska vprašanja ter izdelana, problemom in

stopnji učencev prilagojena merila ocenjevanja. /.../ Sodobno preverjanje znanja pozna tudi nekatere alternativne oblike» (Krakar Vogel 2004: 113). To so npr. kvizi, pantomima, oglaševanje knjig itd. (114). Učitelj mora, če se odloči za ocenjevanje, predstaviti natančna merila, po katerih bo ocenjeval, npr. seznanjenost z besedilom, prepričljivost, jasno izražanje, izvirnost, poznavanje konteksta ... Merila morajo biti znana vnaprej, da si lahko učenec z njimi pomaga pri pripravi svojega izdelka, pri njihovi pripravi pa učitelj upošteva učno-vzgojne cilje. Z jasno oblikovanimi kriteriji izgine tudi dvom v pravičnost ocenjevanja. Učitelj mora pri alternativnih nalogah upoštevati tudi, ali je učenec izdelek oddal v določenem časovnem roku.

Pri pouku književnosti učenci pišejo tudi eseje in poustvarjalna besedila. Na pisanje morajo biti učenci ustrezno pripravljeni, in sicer z branjem, interpretacijo in tvorjenjem vzporednih besedil. Ustvarjalna besedila, med njimi tudi esejska, ocenjevalec ocenjuje celostno in analitično. Učitelj določi postavke, ki jih bo ocenjeval (npr. povzemanje bistva, razumevanje, izvirnost, obvladovanje kompozicije, jezikovno pravilnost izražanja, primerjavo z drugimi besedili) in jim določi točkovno vrednost (133–136, 2001: 22–23).

Boža Krakar Vogel svetuje, da se govorne in pisne poustvarjalne dejavnosti, kot so recitacija, uprizarjanje in ustvarjalno pisanje, ki imajo bodici motivacijsko vlogo pri vlogi bralca ali pa so izvedene kot samostojne dejavnosti za spodbujanje besedne ustvarjalnosti in domišljije, ocenjujejo z opisnimi ocenami, saj takšen način ocenjevanja učencev ne razvršča glede na dosežke pri tej individualni dejavnosti, ampak daje vsakemu posebej ustrezno povratno informacijo z natančnim opisom prednosti in slabosti izdelka, ki ga usmerjajo pri nadaljnjem delu. Učitelj pri tem poudarja pozitivne lastnosti učenca, ugotavljanje napredka in jasno, spodbudno in konkretno izražanje (Razdevšek Pučko 1992 v Krakar Vogel 2004: 138). Učitelj mora opisati tudi, kako učenčev izdelek ustreza specifičnim zahtevam določene sporazumevalne dejavnosti (Krakar Vogel 2004: 138).

Če učitelj podaja znanje s sodobnimi metodami, mora tudi preverjanje in ocenjevanje znanja potekati na takšen način. Uporabiti mora tudi projektno delo, igro vlog, ocenjevanje skupinskega dela, eseje ... (Logonder 2009: 20). Učitelj lahko ocenjuje osebne mape učencev, v katero učenci vstavljajo svoje izdelke. Osebne mape lahko izdelujejo tudi v elektronski obliki ali pa jih nadomestijo z osebnimi blogi. Olga Novak predlaga, da daje učitelj učencem možnost, da lahko svoje izdelke popravljajo in dopolnjujejo do časovnega roka, ko jih učitelj preveri in oceni. Ugotavlja pozitivne

učinke osebnih map, saj od učencev zahtevajo več odgovornosti in resnosti, pomembno pa je tudi, da imajo za svoje naloge na voljo več časa in se tako lahko sami odločijo, kdaj bodo določeno delo opravili. Poleg odgovornosti se izboljšuje tudi vestnost opravljanja domačih nalog, več se razumevanje in izboljšujejo se spretnosti (2008: 58–59).

Pri ocenjevanju znanja sta zelo pomembni objektivnost in veljavnost. Postopek preverjanja je veljaven le, če obsega vse pomembne vsebine in cilje določene teme, določene v učnem načrtu. Najtežje je doseči ravnotežje med nižjimi in višjimi spoznavnimi cilji, zato si učitelj lahko pomaga z uveljavljenimi klasifikacijami ciljev, med katerimi je najbolj razširjena **Bloomova taksonomija učnih ciljev** (Marentič Požarnik 2000: 265 v Oblak 2012: 116). Raba IKT mora biti povezana z vsemi taksonomskimi stopnjami, tako z najnižjimi kot najvišjimi (Žveglič 2010: 88).

TAKSONOMSKA STOPNJA	RAZLAGA	UPORABA IKT
POMNENJE	Učenci pridobivajo, prepoznavajo ali priklicujejo znanja iz dolgoročnega spomina.	Shranjevanje knjižnih zavihkov, naštevanje podatkov na katerem izmed družbenih omrežij, iskanje gesel v iskalniku, reševanje kvizov.
RAZUMEVANJE	Učenci opisujejo, obnavljajo, razvrščajo, povzemajo bistvo s svojimi besedami, primerjajo in razlagajo.	Čivkanje, prijava na novice, razlaganje v komentarjih na blogu ali v wikiju, pisanje bloga, urejanje v kategorije na Pinterestu, izdelava miselnih vzorcev.
UPORABLJANJE	Aplikacija znanja v novih situacijah.	Ustvarjanje skupnih dokumentov v Google Dokumentih ali wikijih, sodelovanje v spletnih izobraževalnih igrah, objava opravljenega intervjuja, urejanje prispevkov na blogu, ilustriranje v programu Google Dokumenti, predstavitev v Google Dokumentih, izvedba videokonference, izdelava spletne strani z Google Sites.
ANALIZIRANJE	Učenci »razstavijo« gradivo na sestavne dele, ugotovijo njihova medsebojna razmerja in njihovo razmerje do celote.	Sestavljanje poročila, razpredelnice, predstavitev z Google Dokumenti, na blogu itd., uporaba programov Google Zemlja, Google Zemljevid za prikaze krajev, izdelava grafičnih prikazov, razprava v klepetalnicah, na

		forumih, blogih in wikijih.
VREDNOTENJE	Presojanje in vrednotenje glede na določene kriterije.	Objava prispevkov na blogu ali wikiju, moderiranje prispevkov, razprava preko videokonference ali klepetalnic, pisanje elektronske pošte, razprava na diskusijskih forumih, objava na socialnih omrežjih.
USTVARJANJE	Sestavljanje elementov v smiselno celoto ali v novo strukturo.	Izdelava stripov, izdelava video posnetka ali zvočnega posnetka in morebitna objava, pripovedovanje zgodb s pomočjo ustreznih orodij (npr. Storybird), izdelava zvočnih posnetkov, izdelava animacije, objava besedil in drugih izdelkov na blogu ali preko socialnih omrežij.

Tabela 2: Bloomova taksonomija. Prilagojena po naslednjih virih: Schrock 2012, Churches 2009 v Bregar 2010: 188, Oblak 2012: 118 in Štefanc 2004.

V tabeli so možnosti uporabe IKT nakazane splošno. Podrobneje predstavljam *ustvarjanje* pri pouku književnosti v osnovni šoli, in sicer s konkretnimi primeri.

1. **Izdelava stripa.** Učenci lahko zgodbo določenega besedila poustvarijo tako, da narišejo strip, ki povzema zgodbo. Pri tem izražajo tudi svoj odnos do besedila, saj izberejo dogodke, ki se jim zdijo pomembni in zanimivi. Stripe lahko narišejo sami in jih objavijo na spletu, ali pa jih izdelajo s pomočjo posebnih spletnih programov, ki to omogočajo (npr. Design Comics) na zelo enostaven in preprost način. Več v poglavju 4.8 Drugo, 9 Izdelava stripa.
2. **Izdelava video posnetka ali zvočnega posnetka.** Učenci lahko odigrajo dramsko igro (npr. *Županovo Micko*, *Krjavljevo zgodbo*) ali radijsko igro (A), posnamejo svoj govorni nastop itd. Posnetek oblikujejo v posebnem programu (npr. Windows Movie Maker, Audacity) in ga objavijo na spletu (npr. na portalu YouTube, Vimeo, na blogu). Z igro in oblikovanjem posnetka, ki mu lahko dodajo različne efekte (npr. glasbo, prehode), izražajo svoj odnos do besedila in pokažejo, kako so ga doživeli sami. Učijo se tudi uporabe računalniških programov. Objava izdelkov na spletu omogoča, da si ga ogledajo tudi starši, sošolci in drugi. Učencem se zdi delo bolj koristno, če vidijo, da ga bodo videli tudi drugi, zato se bolj potrudijo. Objavljen video

posnetek lahko delijo tudi preko družbenih medijev in jih komentirajo. Ob njih se lahko razvije pogovor o doživljanju in vrednotenju besedila samega in o doživljanju poustvaritve. Več v poglavju 4.5 Zvočni in video posnetki.

3. **Pripovedovanje zgodb s pomočjo posebnih orodij.** Na spletu so dostopne številne aplikacije, ki omogočajo poustvarjanje zgodbe. Učenci lahko vanjo poleg besedila vključijo tudi zvok (npr. primerno glasbo, pri čemer ne smejo kršiti avtorskih pravic), video posnetek (lahko sami odigrajo odlomek in ga vključijo v svojo zgodbo), QR-kode, ki vodijo na spletno stran, in ilustracije. Učenci tako preko različnih medijev prikažejo svoje doživljanje in vrednotenje besedila, delo pa se jim zdi, kljub temu, da od njih zahteva več časa in truda, bolj zabavno. Več v poglavju 4.8 Drugo.
4. **Izdelava zvočnih posnetkov.** Uporaba zvočnih posnetkov pri pouku književnosti je podrobneje predstavljena v poglavju 4.5.1 Zvočni posnetki.
5. **Izdelava animacije.** Na spletu je dostopnih več brezplačnih programov za izdelavo animacij, npr. GoAnimate (<http://goanimate.com/>). Z animacijo lahko učenci bolj interaktivno predstavijo besedilo, pisatelja ali literarno obdobje. Ustvarijo lahko celo neke vrste risanko. Kljub vloženemu času in trudu je delo bolj zanimivo, učenci se ob ogledu animacije več naučijo, za izdelavo animacije morajo obravnavano besedilo oz. njegov kontekst zelo dobro poznati. Možna je objava tudi na svetovnem spletu, kjer si lahko animacijo ogleda kdorkoli. Na takšen način se širi znanje.
6. **Objava besedil in drugih izdelkov na blogu ali prek socialnih omrežij.** Več o tem v poglavju 4.3 Družbeni mediji.

Svetovni splet torej ponuja veliko možnosti za ustvarjanje. Delo vzame več časa, a je za učence zanimivo, sploh če predstavlja novost. V svoje izdelke tako lahko vključijo različne medije in tako še bolj učinkovito prikažejo svoje doživetje ob prebranem besedilu. Učenci se bodo pri delu še bolj potrudili, če bodo vedeli, kako bo potekalo ocenjevanje. Učitelj pred nalogo že objavi kriterije, po katerih bo izdelek ocenjeval: točnost podatkov, dobro poznavanje besedila, pisatelja ali literarnega obdobja, ustvarjalnost, izvirnost, jezikovna pravilnost, poznavanje sorodnih del itd. V ocenjevanje lahko vključi tudi sošolce – govorimo o t. i. **vrstniškem ocenjevanju**. To lahko poteka v obliki komentarjev, vščekov ali v razredu. Ob ogledu izdelkov sošolcev se učenci učijo in napredujejo.

Poleg ocenjevanja alternativnih nalog pa lahko splet uporabimo tudi pri preverjanju znanja s kvizi ali esejskimi vprašanji. Marsikatero nalogo so že dostopne na svetovnem spletu (npr. na strani Učiteljska.net), izdelajo pa jih lahko učitelj sam s pomočjo različnih programov (npr. Google Obrazec, Hot Potatoes) in objavi na spletu. Prednost takšnih preverjanj je, da računalnik sam že poda pravilne odgovore ali ponuja povezave do rešitev, kar prihrani delo učitelju, učenec pa takoj dobi povratno informacijo. Slabost je, da kvizi preverjajo samo nižje taksonomske stopnje in ne dopuščajo drugačne interpretacije.

3.5. UPORABA MOBILNIH NAPRAV PRI POUKU

V šoli se učitelj pogosto sooči s problemom, ko bi pri pouku rad uporabil računalnik, pa ga iz različnih razlogov ne more. V razredu je navadno en računalnik, ki ga uporablja za svoje potrebe, kadar pa želi izvesti učno uro, pri kateri bi z računalnikom delali učenci, jo mora načrtovati vnaprej in se dogovoriti za uporabo računalniške učilnice. Uporaba računalnikov samo pri delu učne ure tako ni mogoča. Takšnim problemom se lahko šola izogne z uporabo mobilnih naprav.

Mobilne naprave lahko učitelj vključi tudi v pouk književnosti, z njihovo uporabo pa lahko v razred prinese tudi QR-kode.

3.5.1. Razlogi za uporabo mobilnih naprav pri pouku

Mobilne naprave zadnje čase povzročajo revolucijo v izobraževanju, saj ponujajo dostop do interneta (in posledično do informacij) kadarkoli in kjerkoli. Učenje informacij na pamet se zato včasih učencem zdi popolnoma nesmiselno, mobilne naprave pa pogosto uporabljajo za goljufanje pri preverjanju znanja (več o tem S. D. 2012). Mobilne naprave so priljubljene zaradi prenosnosti, vedno jih imamo s seboj, vse pogostejše imajo zaslon na dotik, omogočajo neprestano komunikacijo in kadarkoli ter kjerkoli se lahko povežejo s svetovnim spletom. Saiid Ganjalizadeh ugotavlja, da mobilne naprave omogočajo dostop do vsebine, ko si uporabniki tega želijo, povezavo z družabnimi omrežji in izobraževalnimi platformami in pripomočki za preverjanje, poleg tega pa vplivajo na večjo produktivnost in zmanjšujejo ovire pri učenju (na <http://net.educause.edu>: 2).

Zaradi uporabe mobilnih naprav za (samo)izobraževanje je toliko bolj pomembno, da je učenje pri pouku aktivno in samostojno raziskovanje, kakršno omogoča metoda

šolske interpretacije, saj učencem pri usvajanju takšnih spretnosti mobiteli ne morejo pomagati.

Zaradi velikega potenciala, ki ga imajo mobiteli za izobraževanje, nekateri učitelji (predvsem v tujini) razmišljajo o njegovi vključitvi v pouk. Sodobni telefoni niso več le naprave, ki bi omogočale pisanje kratkih sporočil in klicanje, ampak ponujajo neprestan dostop do interneta in številnih aplikacij. Uporabnikom služijo kot budilke, navigacijske naprave, štoparice in odštevalniki časa, fotoaparati ali videokamere, bralniki knjig, omogočajo pa tudi neprestan dostop do svetovnega spleta in socialnih omrežij. So majhni, prenosljivi in dovolj zmogljivi tudi za izobraževalne namene. Do interneta uporabnik dostopa preko mobilnega omrežja, kjer je nosilec stroškov sam, ali preko brezžičnega omrežja, ki ga lahko uporabniku brezplačno nudi druga oseba. Pomena dostopa do interneta se zaveda tudi Mestna občina Ljubljana, ki načrtuje izgradnjo in uvedbo brezžičnega omrežja na območju občine. Prve brezžične točke naj bi začele delovati že jeseni 2012 (<http://www.ljubljana.si/>).

Pametne naprave najpogosteje razumemo kot tiste, ki imajo naprednejše funkcije (npr. telefoni niso več namenjeni samo klicanju in pisanju sporočil) in omogočajo nalaganje različnih dodatnih (brezplačnih in plačljivih) aplikacij. Imajo zmogljive procesorje in kvalitetne zaslone, najpogosteje na dotik. So mobilne in vseskozi povezane z internetom. Služijo kot majhni, prenosljivi računalniki in računalnike lahko nadomestijo tudi pri pouku. V primeru uporabe mobilnih naprav za izobraževanje govorimo o t. i. **m-izobraževanju**. Saiid Ganjalizadeh ugotavlja, da se zdi učenje z mobilnimi napravami učencem zanimivo (na <http://net.educause.edu>: 1) Učitelj pri tem ne sme pozabiti, da je bolj kot uporaba tehnologij ali zabavna učna ura pomembna kvalitetna izvedba učnega procesa, pri čemer mora imeti pred očmi želene učne cilje. Pouk mora zato skrbno načrtovati in pretehtati prednosti in slabosti uporabe tehnologije.

Prednosti mobilnih naprav pred klasičnimi računalniki:

- učenci so gibljivi, ni se jim več potrebno skrivati za velikimi zasloni (Ganjalizadeh na <http://net.educause.edu>: 1),
- so manjši, prenosljivejši in lažji,
- imajo zaslon na dotik,
- hitreje se zaženejo, zato jih lahko učitelj in učenci uporabijo tudi samo pri delu učne ure in nenačrtovano, ne da bi izgubljali dragoceni čas,

- so zelo intuitivni za uporabo.

Učenje z mobilnimi napravami je bolj individualizirano, briše se meja med formalnim in neformalnim izobraževanjem, večje so možnosti za sodelovalno učenje (o tem Clay 2009: 53), učencem se zdi zanimivo, za uporabo so motivirani, do informacij lahko pridejo takoj, poleg tega pa se lahko učijo tudi, ko niso v šoli.

Potrebno je pretehati tudi slabosti učenja z mobilnimi napravami:

- učitelji potrebujejo za delo z njimi dodatna didaktična in tehnološka znanja,
- majhen zaslon prikazuje manjšo sliko, težje je tudi tipkanje,
- če na območju uporabe ni brezžičnega omrežja, prenos podatkov bremeni lastnika naprave,
- učence hitro zamoti kakšna izmed aplikacij, ki jo imajo na telefonu, in se zato ne posvečajo učenju.

Učitelj književnosti mora glede na želene učne cilje pretehtati, ali je uporaba mobilnih naprav smiselna.

Med pametne naprave najpogosteje štejemo tablične računalnike in mobilne telefone. Prednost tabličnih računalnikov pred mobiteli je v tem, da so večji in zmogljivejši, imajo pa vse lastnosti pametnih mobilnih telefonov. Na nekaterih šolah tablične računalnike uporabljajo občasno in poročajo o boljših rezultatih in motiviranosti učencev (npr. Adam Knez 2012, Orel 2012), ki se dela z njimi takoj navadijo, v nekaterih šolah v tujini pa tablice že nadomeščajo zvezke in klasične računalnike ter jih pri pouku uporabljajo vsi učenci.

V tujini so razvili tudi t. i. **BYOD-sistem** (angl. *bring your own device* – **prinesi svojo napravo**). Učencem omogočajo, da v šolo prinesejo svoje pametne naprave. Večina učencev ima napreč vsaj eno pametno napravo, ki jo uporabljajo (v osnovni šoli Ivana Groharja v Škofji Loki je odstotek učencev, ki imajo svoj lastni telefon ali tablični računalnik, glede na rezultate ankete, objavljene v mojem diplomskem delu z naslovom *Uporaba interneta pri pouku zgodovine v osnovni šoli* (2012: 80), približno 80 %, od tega je 50 % pametnih naprav), delo pa lahko poteka tudi v skupinah. Če se šola odloči, da bodo učenci pri pouku uporabljali mobilne naprave, se mora odločiti, ali bo te priskrbel sama ali bo izkoristila to, kar imajo učenci tako ali tako ves čas pri sebi.

Prednosti šolskih naprav:

- vsi učenci imajo enake, zato je okolje predvidljivo, aplikacije pa na napravah preverjeno delujejo,
- ni statusnega razlikovanja,
- primeru tehničnih težav je pomoč enostavna,
- učitelj lahko onemogoči klice in SMS-sporočila,
- učenci lahko uporabljajo naprave le, ko jim učitelj to dovoli,
- aplikacije, namenjene uporabi pri pouku, so (lahko) že predhodno nameščene,
- uporablja se ista platforma: aplikacije, dostopne na Google Play za sisteme Android niso nujno dostopne na Applovem iTunes in obratno,
- ločeno je zasebno od šolskega,
- ni težav, ki se pojavijo, če učenec napravo pozabi doma.

Prednosti uporabe zasebnih telefonov učencev:

- učenci jih imajo tako ali tako vedno s seboj,
- finančni prihranek s strani šole,
- učenci dobro poznajo delo s svojim telefonom,
- učenci (in tudi učitelj) lahko izkoristijo možnost uporabe tudi doma (ni potrebno dodatnega nalaganja itd.),
- šola nima težav v zastarelostjo naprav.

Uporaba zasebnih telefonov se zdi primernejša, če učitelj naprave uporablja le izjemoma, če pa delo z njimi poteka redno, se mora na podlagi izkušenj in želenih ciljev skupaj z vodstvom šole odločiti, katero možnost bo izbral.

Sistem BYOD so preizkusili v 10 ameriških šolah, kjer so učitelje za delo dodatno usposobili. Šole poročajo o velikih prihrankih, poleg tega pa ugotavljajo večjo motiviranost učencev za delo in boljši uspeh. Čeprav ponekod ugotavljajo, da učenci naprav ne uporabljajo le v izobraževalne namene, so osredotočeni na možnosti, ki jih ponujajo pri pouku, z uporabo pa je zadovoljnih 80 % učiteljev (<http://www.onlineuniversities.com>).

Z uporabo mobilnih naprav postane učenje sodobno, vanj so vključeni najnovejši tehnološki pripomočki in učenci se naučijo, kako izkoristiti možnosti, ki jih ponujajo, za izobraževalne namene. Učenje ni naravnano samo na podatke, ampak na proces iskanja, izdelave in vrednotenja. Mobilne naprave lahko računalnike nadomeščajo tudi pri pouku književnosti.

3.5.2. Uporaba mobilcev pri pouku književnosti v osnovni šoli

Prednost mobilcev pred tabličnimi računalniki je v tem, da jih imajo učenci neprestano pri sebi.

Čeprav so učenci za delo z mobiteli motivirani, saj predstavljajo zanimivo novost, mora učitelj paziti, da jih ne premamijo ostale aplikacije na napravi. Pozoren mora biti, da ne kršijo pravil in telefone pri pouku uporabljajo le v izobraževalne namene. Če opazi, da kateri izmed učencev ne upošteva navodil, morajo slediti ustrezne sankcije, učitelj lahko prekine aktivnost. Možnost kršenja pravil bo manjša, če bodo učenci reševali zanimive in časovno dovolj omejene naloge, z delom v skupini pa se med seboj nadzorujejo. Učenci morajo imeti jasna navodila o tem, kako bo delo potekalo in o tem, kakšne sankcije bodo sledile v primeru neupoštevanja pravil. Vedeti morajo tudi, kdaj se mobiteli smejo uporabljati in kdaj ne (Oblak 2012: 107).

Učitelj mora učencem pokazati, kako se priključijo na šolski brezžični sistem, da ne bodo plačevali prenosa podatkov. Za varstvo omrežja mora poskrbeti šola, učenci pa naj se doma pozanimajo, kako priklopijo svojo napravo na brezžično omrežje.

Možnosti uporabe mobilcev pri pouku književnosti

1. **Odštevalnik časa** lahko učenci uporabljajo pri aktivnostih, ki so časovno omejene, in tako vidijo, koliko časa imajo še na voljo. Bolje je sicer, če učitelj pripravi odštevalnik časa na svojem računalniku in ga projicira, da ga vidijo vsi učenci.
2. Na **koledarju** lahko učenci kadarkoli in kjerkoli preverijo, kakšne so njihove obveznosti pri pouku slovenščine, in jih v svojem zasebnem koledarju dopolnjujejo s svojimi zasebnimi in drugimi šolskimi obveznostmi. Obvestilo o zadolžitvah samodejno dobijo tudi po elektronski pošti, npr. en dan prej, zato je možnost, da učenec pozabi narediti domačo nalogo, manjša. Učitelj seveda

ne sme pozabiti učence na obveznosti opozarjati tudi v razredu. Koledar lahko učenci pregledujejo na kateremkoli računalniku ali mobilni napravi.

3. **Brskanje po spletu.** Učitelj lahko učence spodbuja, da sami poiščejo informacije o pojmi in izrazih, ki jih ne razumejo, ali podatke, ki jih ne poznajo. Takšen način sicer vzame več časa, kot če bi učitelj iskane podatke razložil sam, vendar so pri delu učenci aktivni in se sami naučijo poiskati informacije, ki jih potrebujejo. Najlažje razlage literarnoteoretičnih in literarnozgodovinskih pojmov najdejo v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* in na Wikipediji (<http://sl.wikipedia.org>).
4. **Uporaba QR-kod.** Z njihovo uporabo učenci hitro pridejo do informacij, ni jim potrebno vnašati URL-naslova. Uporaba QR-kod pri pouku književnosti je podrobneje predstavljena v naslednjem poglavju.
5. **Videokamera.** Učitelj ali učenci lahko posnamejo svoje nastope, svoje dramske uprizoritve itd. Videokamera na telefonu je za potrebe pouka književnosti dovolj zmogljiva in v primerjavi z drago šolsko kamero preprosta za uporabo. Omogoča tudi takojšnjo objavo na internetu. Če se učitelj ali učenci odločijo za to možnost, morajo pridobiti soglasje učencev in staršev učencev, ki so na posnetku. Učenci lahko ob ogledu ovrednotijo svoj nastop, vidijo, kaj jim je šlo dobro in kaj bi lahko prihodnjič izboljšali. Tako se razvija njihova sporazumevalna zmožnost. Več o uporabi video posnetkov pri pouku književnosti v poglavju 4.5.2 Video posnetki.
6. **Fotoaparat.** Učenci lahko posnamejo utrinke iz šolske ure, šolske ekskurzije itd. Učitelj jih lahko spodbuja tudi, da posnamejo fotografijo česa, kar se jim zdi povezano z obravnavanim besedilom, in to objavijo na blog ali socialno omrežje. Fotoaparati na mobilnih napravah v nasprotju s klasičnimi omogočajo takojšnjo objavo na svetovni splet ali deljenje preko e-pošte. Če se učitelj ali učenci odločijo za objavo na svetovnem spletu, morajo pridobiti soglasje učencev in staršev učencev, ki so na posnetku. Uporaba fotoaparata je lahko tako le dopolnilna dejavnost pri pouku književnosti, ki naredi pouk bolj zanimiv in aktualen, ne vpliva pa bistveno na boljši uspeh.

Primer: Učenci na ekskurziji v Rašici ali na Vrbi posnamejo Trubarjevo/Prešernovo rojstno hišo. Sliko lahko uporabijo, ko bodo govorili o Trubarju/Prešernu (npr. na plakatu, objavijo jo lahko na blogu itd.).

7. **E-pošta.** Pri pouku slovenščine se učenci učijo tudi pisanja e-pošte. To lahko povežejo tudi s poukom književnosti in pošljejo sporočilo izbranemu pisatelju ali literarnemu liku. Več v poglavju 4.2.1 Elektronska pošta.
8. **Socialna omrežja.** Če učitelj pri pouku uporablja socialna omrežja, lahko do njih dostopajo preko mobilnih telefonov. Delo s socialnimi omrežji pri pouku književnosti je podrobneje predstavljeno v poglavju 4.3.2 Družabna omrežja.
9. **Snemalnik zvoka.** Učenci lahko posnamejo svoje nastope (recitacije, predstavitve itd.), še posebej pa je uporaben za radijsko igro. Učenci tako spoznajo, da je pri radijski igri bistvenega pomena, kaj izrazijo z glasom, saj se druge neverbalne komunikacije ne vidi. Naučijo se, da ne sme biti v razredu drugih motečih zvočnih elementov. Več o uporabi snemalnika zvoka v poglavju 4.5.1 Zvočni posnetki.
10. **Predvajalnik zvoka in video posnetkov** lahko uporabijo za predvajanje video posnetkov s spleta, posnetih video posnetkov ali zvočnih posnetkov. Učenci naj pri tem nosijo slušalke, da ne motijo sošolcev.

Primer: Učenci lahko tako pri obravnavi *Uvoda v Krst pri Savici* prisluhnejo recitaciji (<http://www.svetizbesed.com/index.php?t=zgodba&i=41>) in pri tem rešujejo naloge, ki jih pripravi učitelj.

Če učitelj dovoli in je učencem pri delu lažje, lahko učenci pri individualnem delu preko telefona poslušajo glasbo. Učitelj mora občasno preveriti, kaj poslušajo, da se izognejo goljufanju z vnaprej pripravljenimi posnetki z vsebino. Učencem naj bo jasno, da je to nagrada, ki jo dobijo za dobro opravljeno delo.

Več v poglavju 4.5 Zvočni in video posnetki.

11. **Uporaba glasovalnega sistema.** Učitelj lahko sredi ure opravi kratko anketo (npr. »Ali bi obravnavano besedilo priporočil še komu v branje?«) ali preverjanje znanja (npr. »Kdo je Agato obdolžil čarovništva?«). Z uporabo določenih programov (npr. Socrative) lahko na hitro sestavi vprašanje, na

katerega učenci odgovorijo preko mobilnih telefonov, učitelju pa se že naslednji trenutek izpišejo rezultati. Na takšen način lahko pri pouku nadomestijo glasovalne sisteme, vsi učenci pa imajo možnost, da oddajo svoj glas. Pri preverjanju znanja lahko učitelj na ta način preverja le nižje taksonomske stopnje, onemogočena pa je tudi razlaga in razgovor, razen če leta sledi anketi. Glasovalni sistem je uporaben predvsem takrat, ko želi učitelj takoj dobiti informacijo o tem, česa so se učenci pri učni uri naučili. Pridobljeni podatki mu pomagajo pri načrtovanju nadaljnjega dela. Kadar učitelj želi, da učenci podajo svoje mnenje, je bolj smiselna uporaba metode razgovora, saj učenci tako slišijo tudi mnenja svojih sošolcev. Tako spoznavajo, da se lahko literaturo doživlja na različne načine, da ima vsak svoje mnenje, svoja stališča pa se naučijo tudi argumentirati. Slabost metode razgovora je, da nimajo vsi učenci priložnosti podati svojega mnenja, saj je čas navadno omejen, poleg tega pa nekateri učenci raje sodelujejo, drugi manj. Pri glasovalnem sistemu mnenje podajo vsi, tudi bolj tihi učenci, učitelj dobi takojšnjo povratno informacijo in prihrani na času, učencem pa je delo s tehnologijo tudi zanimivo. Večja je tudi možnost, da povedo svoje iskreno mnenje in ne tega, kar pričakujejo, da od njih želi slišati učitelj.

12. Dostop do e-učilnice, bloga, gradiv v oblaku itd. (več v poglavju 4 Uporaba spletnih aplikacij pri pouku književnosti v osnovni šoli).

Uporaba mobitelov omogoča v razredu dodatne aktivnosti, ki jih brez uporabe računalnikov sicer ni mogoče izvajati. Učencem omogočajo boljšo organizacijo, interaktivnost, ohranjanje spominov, pouk je bolj zanimiv, možen je dostop do spleta in virtualnih učnih prostorov. Delo z njimi najbolj otežuje majhen zaslon.

3.5.3. QR-kode

Ena izmed prednosti, ki jo mobilne naprave prinašajo v pouk, je tudi uporaba QR-kod (angl. *quick response* – hitroodzivne kode). Gre za dvodimenzionalne kode, ki najpogosteje vsebujejo povezave na spletne strani, vsebujejo pa lahko tudi besedilo z omejenim številom znakov, zvočni posnetek, SMS-sporočilo in še marsikaj. Uporaba in izdelava kod je zelo preprosta. Izdela jo lahko kdorkoli pomočjo posebnih brezplačnih programov (primer: QR-code generator), uporablja pa jih s pomočjo pametnih naprav, ki

imajo fotoaparat. Na napravi uporabnik potrebuje poseben program (npr. QR Droid), ki ga vključi in program avtomatično dešifira kodo. Na zaslonu se prikaže njena vsebina.

QR-kode izkoriščajo naravno radovednost, zato se pogosto uporabljajo v reklamnih namenih, to pa lahko učitelj unovči tudi pri pouku. Učence zanima, kaj se za kvadrati skriva in se pri raziskovanju nevede učijo.

Najpomembnejša prednost QR-kod je v nadomeščanju vnašanja preko tipkovnice (Oblak 2012: 110). O prednostih kod piše Mateja Žnidaršič, ki ugotavlja, da se učenci z njimi učijo samostojnega dela, ki omogoča daljše pomnjenje in širi njihov izkušenjski svet. S povezavo realnega in virtualnega sveta omogočajo avtentični pouk, ki pripomore h kvalitetnejšemu učenju in znanju (Oblak 2012: 113).

Večinoma so kode črne barve, toda učitelj lahko naredi tudi barvne ali takšne, ki vsebujejo sličice. Za določene vsebine lahko tako vedno uporabi določene barve in učenci bodo informacije našli hitreje (111).

Mateja Žnidaršič je QR-kode uporabljala pri pouku nemščine in zgodovine: vključila jih je na delovne liste, kjer so vodile do definicije novega pojma, dodatnih vaj in slovnične razlage. Uporabila jih je pri lovu za zakladom, kjer je vsaka koda vodila do novega vprašanja in na koncu do rezultata, pri branju, kjer je lahko učenec zgodbo sam dokončal, pri bralni znački, kjer so učenci utemeljevali, zakaj zgodbo priporočajo v branje tudi drugim in na adventnem koledarju, QR-kode so vodile do spletnih strani, uporabila jih je na ekskurziji, učenci pa so si z njimi pomagali pri izdelavi plakatov (preko njih so na plakat vključili tudi navodila za pripravo izdelka). V razredu je naredila tudi galerijo QR-kod z zanimivimi povezavami, slikami in citati. Ugotovila je, da so mobilni telefoni pri učencih zelo priljubljenih in da jih pogosto uporabljajo tudi pri pouku. Učenje in poučevanje s pametnimi telefoni in QR-kodami se ji zdi zabavno, privlačno, kreativno in mobilno, učence pa navaja na samostojno delo, ki omogoča daljše pomnjenje in širi njihov izkušenjski svet. Brez uporabe računalnikov je mogoča povezava med virtualnim in resničnim svetom, kar omogoča avtentični pouk, ki pripomore h kvalitetnejšemu učenju in znanju (Žnidaršič 2012: 421–426).

Možnosti uporabe QR-kod pri pouku književnosti

1. V razredni ali šolski **knjižnici** lahko knjige označijo s kodami, ki vodijo na povezave s predstavitvijo vsebine določene knjige in kritičnimi pogledi drugih učencev. Za kodami se lahko skrivajo tudi povezave do video posnetkov,

zvočnih posnetkov, informacij o avtorju in delu ... (Thompson 2012). Učenci se tako lažje odločijo, ali bi knjigo prebrali ali ne, po branju pa lahko tudi sami objavijo, kako so knjigo doživeli oni. S tem se učijo vrednotenja literarnih del, pisanja in argumentiranja.

2. Učitelj po razredu nalepi QR-kode. Vsaka je označena s črko, ki je del **skrivnega gesla**, povezanega z obravnavanim besedilom, vsebina kode pa vsebuje del zgodbe (odlomek ali obnovo). Učenci imajo na voljo določen čas, da ugotovijo geslo na način, da dogodke v zgodbi razvrstijo v pravilni vrstni red. Kod mora biti dovolj, tako da je vedno kakšna prosta in se skupine med seboj ne čakajo. Učenci morajo v skupinah obiskati vse točke in čimprej ugotoviti pravilni vrstni red zgodbe. Ko kode s črkami razvrstijo, pa dobijo geslo. Skupina, ki prva ugotovi geslo, zmaga. Če je v razredu preveč učencev, lahko da učitelj kode vsaki skupini in učenci skušajo razporediti kode na svojih mestih. Takšno delo je za učence zanimivo in zabavno, nevede se učijo. Takšen način dela je smiselno uporabiti le izjemoma, saj učitelj porabi precej časa za pripravo kod, učenci pa se dela ob pogosti uporabi hitro naveličajo.
3. **Preverjanje znanja ali ankete.** Učitelj s kratkimi anketami, do katerih učenci pridejo preko QR-kode, preveri, ali so učenci določeno znanje že usvojili (npr. »Katera izmed naslednjih značilnosti **ne** spada k pojmu *ljudska pravljica*?«). Ankete lahko uporabi tudi, kadar se učenci odločajo, katero izbirno besedilo bodo obravnavali. Učenci se tako počutijo bolj vključene v učni proces, zaradi česar so bolj motivirani.
4. **Ustno ocenjevanje znanja.** Učenec izbere kodo, za katero se skrivajo vprašanja, na katera odgovarja. Ker so vprašanja dostopna na internetu, jih učitelj lahko projicira, tako da jih vidijo tudi ostali učenci, ki v mislih ali v zvezke poskusijo odgovoriti nanje (Oblak 2012: 111).
5. **Plakati postanejo interaktivni.** Plakati lahko z uporabo kod vsebujejo tudi videposnetke, glasbo, zvočne posnetke in drugačne dodatne informacije (npr. plakat o Francetu Prešenu lahko vsebuje zvočne posnetke recitacij njegovih pesmi, video posnetke, povezavo do virtualnega sprehoda po njegovi hiši, dodatno slikovno gradivo, povezavo na spletno stran Prešeren.net itd.).
6. **Delovni listi postanejo interaktivni** (Oblak 2012: 112). Delovni listi lahko ponujajo dodatne informacije, zvočne posnetke (npr. recitacijo pesmi), rešitve ali namige, povezave na spletne strani itd. Poveča se individualizacija, saj

uporaba kod ni obvezna, učenci pa lahko izbirajo aktivnosti glede na svoj učni stil.

7. **Obnovi zgodbo v 160 znakih.** Toliko besedila lahko namreč vsebuje QR-koda povprečne velikosti. Učenci lahko izdelano kodo natisnejo in nalepijo v zvezek.
8. **Interaktivni postanejo tudi zvezki.** Vsebujejo lahko povezave na spletne strani, zvočne posnetke učiteljevega »predavanja« ali interpretativnega branja, video posnetke itd.

QR-kode lahko učitelj uporabi v vseh fazah pouka, razen pri branju besedila in izražanju doživetij, razen če učenec le-ta pretvori v QR-kodo. Predstavljajo zanimivo dopolnitev pouka, učencem se delo zdi zabavno in zanimivo. Učenci se naučijo, da se za kodami lahko skriva karkoli, tudi vsebina, ki zanje ni primerna ali je sicer ne bi prebrali (npr. reklame). Preden učitelj uvede QR-kode v pouk, se mora pozanimati, koliko učencev ima možnosti skeniranja kod preko telefonov in koliko preko računalnika. Uporaba je smiselna le, če ima te možnosti večina učencev, za ostale učence pa učitelj ponudi druge alternative (npr. zapis URL-naslova). Učitelj lahko QR-kode uporablja kot neobvezne elemente pouka.

Učitelj mora paziti, da QR-kode uporablja le, ko je to najbolj smiselno. Ne sme ga zavesti začetno navdušenje učencev, saj ob prepogosti rabi lahko uporaga QR-kod postane sama sebi namen.

3.6. SKLEP

Čeprav obstaja precej razlogov, ki nasprotujejo uporabi interneta pri pouku, pa se ga, če je le mogoče, vsaj občasno vključuje v pouk književnosti. V učnem načrtu je predvideno razvijanje digitalne pismenosti in uporaba IKT pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti in pri stiku z literaturo. Učenci ob uporabi pridobivajo tudi književno znanje. Internet služi kot vir informacij in komunikacije. V učnem načrtu je predvidena tudi občasna uporaba spletne učilnice pri pouku. IKT lahko učitelj uporabi tudi pri sodobnem preverjanju znanja.

Predstavljene so možnosti uporabe interneta v fazah metode šolske interpretacije. Internet je le izjemoma smiselno uporabljati v fazah interpretativnega branja in izražanja doživetij, v drugih fazah pa ga lahko učitelj uporablja bolj ali manj redno. Učenci ob

pridobivanju književnega znanja in spoznavanju besedila razvijajo tudi digitalno pismenost. Internet prinaša nove načine izvedbe uvodne motivacije, služi lahko tako kot vir informacij kot tudi vir komunikacije. Ker je smiselno uporabljati čimbolj raznolike oblike uvodne motivacije, aktivnosti na internetu v ta namen uporabljamo le občasno. Uporaben je tudi v fazi napovedi in umestitve besedila, predvsem kot vir informacij, do katerih lahko učenci pridejo tudi sami. Tako se z učiteljevo pomočjo naučijo iskanja in vrednotenja informacij. Učitelj mora biti pozoren, da delo ni preveč dolgotrajno, kadar je bistvenega pomena stik z besedilom. Internet lahko pomaga učencem tudi pri sintezi in vrednotenju besedil, saj ponuja številna orodja, kar jim omogoča oblikovanje literarne predloge na izviren, njim lasten način. Pri tem mora imeti možnosti izbire med več različnimi pristopi, tako da lahko izbere tistega, s katerim bo lahko najbolje izrazil svoj odnos in svoja spoznanja o besedilu. Internet tudi omogoča objavo in možnost komentiranja. Učenci lahko tako preberejo in vrednotijo izdelke svojih sošolcev in se ob tem tudi sami učijo. V fazi novih nalog lahko internet služi kot prostor, kjer najdejo nova besedila, na katerih lahko preizkusijo svoje novopridobljeno znanje, kot prostor za objavo izdelkov in prostor komunikacije o besedilih.

Če učenci uporabljajo internet pri izdelavi (po)ustvarjalnih besedil in drugih izdelkov in če na njem izdelke objavljajo in vrednotijo, ga je smiselno uporabljati tudi pri preverjanju in ocenjevanju znanja. Internet uporabljamo pri alternativnih oblikah preverjanja znanja in pri kvizih. Uporabimo ga lahko za vse taksonomske stopnje.

Pri pouku književnosti v osnovni šoli velja razmisliti tudi o možnosti nadomestitve ne-vedno-dostopnih računalnikov z mobilnimi napravami, ki so prenosljivejše in se hitreje zaženejo, poleg tega pa so zelo preproste za uporabo. Učenci se lahko tako med drugim lahko naučijo redno uporabljati *Slovar slovenskega knjiženga jezika*. Učitelj/šola mora razmisliti, ali bo pri pouku dovolil/a učencem, da uporabijo svoje naprave, ali pa bo le-te priskrbel/a šola. Slednja rešitev je dražja, posebno zato, ker naprave hitro zastarijo, toda smiselna v primeru redne uporabe pri pouku.

Mobilne naprave omogočajo učenje kadarkoli in kjerkoli, odpirajo pa tudi možnost uporabe QR-kod, ki predstavljajo zanimivo dopolnitev pouka književnosti predvsem z interaktivnostjo, ki jo prinašajo na delovne liste in plakate. Učencem omogočajo, da na njih ne le berejo, ampak tudi poslušajo in gledajo video posnekte, preko njih pa se lahko povežejo tudi na omenjene spletne strani in tako sami raziskujejo naprej.

Delo z internetom, ki ga uporabljamo pri pouku književnosti (možnosti so prikazane v naslednjem poglavju), tako ni več vezano samo na delo v računalniški učilnici.

4. UPORABA SPLETNIH APLIKACIJ PRI POUKU KNJIŽEVNOSTI V OSNOVNI ŠOLI

Učitelj in učenci lahko pri pouku izkoriščajo številne možnosti, ki jih ponuja svetovni splet. Večinoma niso primarno namenjene uporabi v izobraževalne namene, vendar jih lahko učitelj s skrbnim načrtovanjem vključi v pouk in tako poveže znanje o tehnologiji in internetu s cilji pouka književnosti.

Predstavljene možnosti uporabe interneta pri pouku književnosti v osnovni šoli so dostop do podatkov na spletu, komunikacijska orodja, družbeni mediji, wiki, zvočni in video posnetki, Google Dokumenti, spletna učilnica in spletna stran, drugo.

Pri načrtovanju pouka književnosti in izbiri aplikacij, ki jih ponuja internet, učitelj upošteva učne cilje, zastavljene v učnem načrtu. Izbrana aplikacija mora predstavljati optimalno pot za doseg cilja. Vsako izmed orodij ima svoje prednosti in slabosti, nekatera so primernejša za izražanje doživetij, druga za razčlenjevanje besedila, tretja za predstavitev besedila itd. Uporaba interneta pri pouku mora biti načrtovana že na začetku šolskega leta, torej na letni ravni. Čeprav učenci z uporabo različnih orodij pridobivajo pomembna znanja in sposobnosti, pa je potrebno paziti, da se ne uporablja preveč orodij. Učenci se ne bojijo spoznavanja novih orodij, najraje pa delajo s tistimi, ob katerih se počutijo domače in delo z njimi poteka brez težav. Učitelj mora imeti pri izbire orodij v mislih tudi varstvo osebnih podatkov učencev.

Najbolj priljubljena oblika uporabe interneta pri pouku je zagotovo spletna učilnica, saj jo uporablja vedno več učiteljev, njeno uporabo pa predvideva tudi učni načrt. Vsebuje lahko učna gradiva, omogoča komuniciranje preko forumov, izdelavo wikijev itd. Tako je na enem mestu zbrano marsikaj, za kar bi sicer potrebovali več spletnih aplikacij. Veliko potencialov za uporabo pri pouku književnosti ponuja tudi izobraževalni blog, saj omogoča razvijanje pismenosti pri učencih, zagotovo pa učitelj ne sme zanemariti uporabe spletnih iskalnikov in elektronskih gradiv.

Učitelj mora učencem že na začetku leta povedati, da bodo pri pouku pogosto uporabljali internet. O tem se mora pogovoriti tudi s starši. Tako učenci kot starši morajo vedeti, kakšne so prednosti uporabe interneta in kakšne so pasti, pomembno pa je tudi, da vedo, česa se bodo z uporabo interneta naučili. Učitelj naj navodila za delo jasno predstavi in jih vedno objavi tudi nekje na spletu, kjer jih lahko učenci poiščejo in uporabijo kadarkoli. Na začetku leta pa naj učitelj med učenci opravi tudi anketo, s katero

preverja, kako dobro poznajo delo z internetom, kje imajo težave, ali imajo dostop do interneta tudi od doma in kakšne so njihove želje in pričakovanja glede uporabe interneta pri pouku.

Učenci morajo torej vedeti:

- zakaj določeno delo poteka z uporabo računalnika in spleta,
- kako poteka delo z določeno aplikacijo,
- da imajo možnost dela tudi na »klasični način« (vedno imajo možnost izbire),
- kam se lahko obrnejo po pomoč v primeru težav,
- kako bo potekalo ocenjevanje,
- videti morajo primere dobrih izdelkov, ki jih bodo motivirali, da se bodo pri delu bolj potrudili,
- poznajo pa naj tudi pravila spletnega bontona in varnosti na internetu.

Na koncu opravljene dejavnosti naj učitelj učencem pošlje kratko anketo, v kateri ovrednotijo učni proces. Na voljo so jim lahko tudi posebni obrazci, na katerih ovrednotijo svoje delo. Na takšen način se naučijo samokritičnosti in vedo, kaj bi naslednjič lahko opravili bolje. Ob koncu šolskega leta se lahko učitelj pogovori tudi s starši, jim predstavi rezultate dela in jih povpraša o tem, kako so bili zadovoljni z napredkom svojih otrok, s kakšnimi težavami so se srečevali, kakšne predloge in spodbude imajo itd.

Lahko se zgodi, da kateri izmed učencev nima dostopa do interneta, da ne dobi privoljenja staršev ali da ga celo učenec sam ne želi uporabljati. V tem primeru mora učitelj vedno ponuditi možnosti izbire, kako bo delo potekalo. Določeno nalogo lahko tako učenci opravijo na dva načina, od katerih eden vsebuje delo z internetom. Možnost izbire dodatno povečuje individualizacijo in motivacijo. Učencem lahko ponudi možnost sodelovalnega dela z nekom, ki ima dostop do interneta, poskrbeti pa mora tudi, da imajo učenci možnost dostopa do računalnika in interneta nekje v šoli.

Internet naj učitelj v pouk vključuje počasi, začetki pa morajo biti preprosti, saj učenci v osnovni šoli ne obvladujejo tako dobro programov, ki se uporabljajo pri pouku, kot npr. srednješolci, saj internet doma uporabljajo predvsem v prostem času. Najprej naj jih seznani z enim orodjem (najbolje je, če je to spletni iskalnik), nato pa počasi

spoznavajo druge. Ko učenci samostojno delajo z internetom pri pouku, naj se učitelj sprehaja med njimi in jim pomaga v primeru težav. Ker nekateri učenci bolje poznajo delo z različnimi spletnimi orodji, jih lahko učitelj spodbuja k sovrstniški pomoči. Učencem je včasih lažje za pomoč prositi sošolca kot učitelja.

Kritike uporabe interneta so vezane tudi na zasvojenost učencev z internetom. Obstajajo programi, ki omogočajo nadzor nad delom na računalniku, ki jih lahko uporabijo starši. Tako hitro vidijo, koliko časa je učenec posvetil delu za šolo in kaj je počel preostali čas. Starši in učitelj morajo vedeti, da internet učencem predstavlja prostor, kjer preživljajo prosti čas, se družijo s prijatelji in počnejo stvari, ki jih veselijo, zato naj računalnik ne bo le pripomoček, na katerem morajo delati za šolo. Kljub temu, da učitelj pri pouku poudarja pomen interneta, pa učencev ne sme pozabiti spodbujati k »nevirtualnemu« družanju, branju knjig, športnim aktivnostim itd. v njihovem prostem času.

Pogosto je slišati pripombe glede izražanja učencev na internetu. Ti v pogovoru ne uporabljajo več knjižnega jezika, ampak pogovorni jezik, ki vsebuje veliko tujk, kratic in t. i. emotikonov. Kljub temu mora učitelj slovenskega jezika zahtevati, da pri delu z internetom v šolske namene uporabljajo knjižni jezik, saj se s tem učijo izražanja in pisanja v njem. V učnem načrtu za osnovno šolo je med splošnimi cilji zapisano: »Učenci razvijajo sporazumevalno zmožnost v slovenskem knjižnem jeziku, torej zmožnost kritičnega sprejemanja in tvorjenja besedil raznih vrst« (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina* 2011: 6). Sleng je namenjen pogovoru s prijatelji, besedila, namenjena širšemu bralstvu pa morajo biti zapisana v knjižnem jeziku in morajo biti pravopisno pravilna. Učitelj lahko pred objavo sam preveri pravilnost podatkov in lektorira besedilo. Na spletni učilnici, blogu ali kje drugje lahko objavi preprost pravopisni priročnik z najbolj pogostimi težavami učencev. Priročnik lahko dopolnjujejo tudi učenci – tako bo verjetnost, da ga bodo uporabili, še večja. Vse to učencu pomaga pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti.

Ker se vsebine na internetu stalno spreminjajo, naslovi in vsebine izginjajo ... mora učitelj spremljati, ali so gradiva, ki jih je pripravil za učence, res še dostopna. Težavam se izogne, če gradiva (skladno z avtorskimi pravicami) objavi na lastnem sistemu za urejanje vsebine.

Učitelj lahko preko spleta ponudi tudi več informacij o sebi, o tem, kaj rad počne, o knjigah, ki jih rad bere. Če učenci učitelja dobro poznajo in se jim zdi, da jim je blizu, jim lahko služi kot pozitiven model. Hkrati pa obstaja nevarnost, da učenci vzamejo učitelja kot sebi enakega, s čimer izgubi vodstveno avtoriteto, ki jo pri delu z učenci potrebuje.

Delo z internetom omogoča učencem, da vidijo izdelke drugih učencev. Tako dobivajo nove ideje, pozitivne vzore, razvija pa se tudi tekmovalnost, ki učence spodbuja, da se bolj potrudijo.

Učitelj naj spodbuja tudi samoiniciativno delo učencev (iskanje in objavljane zanimivih novic, vrednotenje prebranih knjig itd.), njihovega dela pa ne sme spregledati. Učence mora pohvaliti, njihov trud pa lahko upošteva tudi pri ocenjevanju.

Upoštevati je potrebno priporočila o rabi IKT v učnem načrtu, naj bo raba tesno povezana z novimi načini in oblikami dela pri pouku, predvsem pa s cilji in vsebinami pouka slovenščine, to je z razvijanjem sporazumevalne zmožnosti (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina 2011*, 111).

4.1. DOSTOP DO PODATKOV NA SPLETU

Predstavljeno je:

1. brskanje po spletu,
2. spletni korpusi in slovarji,
3. igre in simulacije,
4. virtualni sprehodi,
5. elektronske izdaje in elektronska gradiva.

V isto kategorijo so razporejeni po načelu, da od učenca (praviloma) ne zahtevajo nobenega izdelka, ampak so mu v pomoč pri učenju. Učitelj jih lahko uporablja pri svoji razlagi.

4.1.1. Brskanje po spletu

Ena izmed pomembnih spretnosti v sodobni družbi je sposobnost iskanja informacij, zato se morajo tega naučiti tudi učenci. Pri pouku književnosti učenci tako

razvijajo digitalno pismenost. Na začetku šolskega leta jim mora učitelj predstaviti, kako učinkovito iskati, zato da že ob prvem samostojnem delu vedo, kako delujejo spletni iskalniki, kako poiskati potrebne informacije in kako jih ovrednotiti. V pomoč so jim lahko tudi navodila na delovnem listu, ki jim ga pripravi učitelj in jih natančno usmerja pri njihovem delu. Bolj samostojni učenci lahko namige, kakšno geslo naj vtipkajo in kako preverijo zanesljivost podatkov, spregledajo, tistim, ki ne obvladajo dela z internetom, pa so lahko v veliko pomoč. Učenci morajo tudi vedeti, kam se lahko obrnejo po pomoč v primeru težav.

Internet učenci sami pogosto uporabljajo, da poiščejo podatke za svoje referate in domača branja, pri čemer pogosto prekopirajo najdeno besedilo, ne da bi ga ovrednotili ali navedli vir. Pomembno je, da jih učitelj opozori, da je takšno početje prepovedano, saj morajo navesti avtorja in preveriti zanesljivost informacij.

Poleg iskanja po spletu lahko učitelj pokaže učencem tudi uporabo **knjižnih zavihkov** (angl. *bookmarks*), kamor shranijo priljubljene strani, npr. Wikipedijo, *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, blog itd.

Na internetu so informacije lahko nezanesljive, na kar opozarja tudi Marija Žveglič. Meni, da je kljub delnosti in številnim napakam internet pri pouku književnosti smiselno uporabljati, saj so informacije lahko dostopne, hitrost prenosa pa je izjemno velika (2010: 19). Našteva tudi pogoje za učinkovito uporabo interneta kot informacijskega vira:

- sistematično načrtovanje rabe interneta kot vira informacij,
- osmišljena raba,
- sistematično usposabljanje učencev za iskanje po elektronskih informacijskih virih (119).

Matej Temlin piše, da je **informacijska pismenost** zelo pomembna kompetenca v sodobni družbi, in predstavlja učenje s pomočjo virov, ki je eden izmed načinov za doseganje informacijske pismenosti. Pri učenju igra veliko vlogo tehnologija, predvsem internet, saj omogoča takojšnjo pridobitev informacij. Predstavlja **smernice, ki pomagajo pri načrtovanju učnih ur z uporabo virov, dostopnih na internetu**:

1. **Izbira vprašanja ali problema.** Vprašanje mora biti jasno in razumljivo, učencu pa zanimivo. Povezano naj bo s predhodnim znanjem.

2. **Definicije specifičnih učnih objektov.** Učenci morajo vedeti, kakšen izdelek ali znanje se pričakuje od njih, koliko časa imajo na voljo in kako bo potekalo morebitno ocenjevanje.
3. **Izbira primernih internetnih strani.** Ker učenci dela z internetom še ne poznajo dovolj dobro, lahko učitelj v osnovni šoli predlaga nekaj spletnih strani, s čimer učencem in jih vodi stran od neprimernih učnih vsebin.
4. **Predstavitev procesa raziskovanja.**
5. **Predstavitev problema.** Učenec naj ima na voljo delovne liste in obrazce, ki ga vodijo pri delu. Vanje vpisuje dobljene rezultate.
6. **Zbiranje, vrednotenje ter urejanje podatkov.** Učenci si poleg dobljenih informacij zapisujejo tudi, kje so te podatke dobili.
7. **Zapis odgovora.** Zapis mora biti jasen.
8. **Razlaga odgovora.** Utemeljitev.
9. **Analiza raziskovalnega procesa.** Učenci povedo, kje so imeli težave, kje ne.
10. **Ocenjevanje izdelkov.** Učitelj učencem zagotovi ustno in pisno povratno informacijo, kjer naj najvede, kako je končni izdelek odgovoril na zastavljeno vprašanje/problem (na <http://splet-stari.fnm.uni>).

Učencem so smernice v pomoč pri samostojnem delu, npr. pri izdelavi referatov, kjer predstavljajo določenega avtorja, literarno vrsto, določeno literarno delo ipd. Učitelj lahko pripravi delovne liste ali naloge v Google Dokumentih, učenci pa s pomočjo interneta sami spoznavajo in raziskujejo določeno umetnostno besedilo.

Možnosti uporabe spletnih iskalnikov pri pouku književnosti

1. Učenci lahko spletni brskalnik uporabijo, kadar ne razumejo določenega literarnoteoretičnega **pojma** (npr. didaskalijske, basen, bajka, pripovedka). Namesto hitrejši učiteljevi razlagi učenci sami poskušajo najti odgovor. Najlažje je, če določeno geslo vnesejo v iskalnik in pregledajo prve rezultate. Preverijo njihovo ujemanje. Največ gesel najdejo na Wikipediji in v *Slovarju slovenskega knjižnega jezika*. Problem iskanja gesel na internetu je, da so včasih razlage zelo strokovne in tako za učence prezahtevne in preobširne, včasih pa tudi iskalnik ne najde nobenega primerne zadetka. Vprašljiva je tudi njihova zanesljivost, zato morajo učenci vedno preveriti podatek na vsaj še enem mestu. V tiskanem leksikonu sicer podatki navadno so zanesljivi, vendar jih navadno nimamo pri sebi, zato se morajo učenci naučiti iskati in

vrednotiti informacije tudi na spletu. Poleg tega je lahko razlaga tudi v leksikonu za učence prezahtevna. V šoli je pomembno, da ima vsako iskanje na koncu sintezo: povzetek ugotovitev, torej definicijo pojma, ki je učencem razumljiva. To definicijo lahko tudi nekam zapišejo (v slovar pojmov v spletni učilnici, na blog, v wiki).

2. Učitelj lahko pripravi učencem **delovne liste** (ti so lahko tudi v elektronski obliki, kar učencem omogoča dostop do spletnih virov brez prepisovanja URL-naslova). S pomočjo delovnih listov učenci sami iščejo podatke na spletu – tako spoznavajo npr. določenega avtorja (npr. Prešerna) ali literarno obdobje (npr. protestantizem). Učenci so pri delu samostojni in aktivni, v pomoč so jim učiteljeva navodila glede iskanja in vrednotenja informacij ter delovni list. Delo z delovnimi listi je podrobneje predstavljeno pod točko 3 v poglavju 3.2.3.2 Napoved besedila in njegova umestitev. Zelo pomembno je, da po končanem samostojnem delu učitelj preveri, ali so podatki, ki so jih dobili učenci, pravilni. Na koncu je potrebno narediti tudi sintezo ugotovitev – učenci pojasnijo, kaj vse so se naučili. Samostojno delo je primerno zlasti v višjih razredih, v nižjih razredih pa morajo delovni listi zelo natančno usmerjati k viru informacij, ki mora biti primeren njihovi starosti in znanju. Z ozaveščanjem rabe tehnologije razvijajo svojo digitalno zmožnost (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina 2011: 7*).
3. Internet učenci uporabljajo, ko iščejo **podatke za raziskovalne naloge** ali **govorne nastope**, ki jih pripravljajo. Učenci se že pri pouku učijo uporabe spletnih iskalnikov – iskanja in vrednotenja informacij. Ta znanja uporabijo tudi, ko sami izdelajo in pripravljajo referate. Poiščejo več spletnih virov, informacije preverijo na spletnih straneh, ki jim zaupajo (npr. Prešeren.net, Josip Murn Aleksandrov /<http://www.murn-aleksandrov.net/slo/default.asp/>, Prežih.net /<http://www.prezih.net/>), elektronske znanstevokritične izdaje, razredni blog ali wiki, Wikipedija) in v tiskani literaturi (v berilu in drugih knjigah, ki jih lahko priporoči tudi učitelj, sploh v 6. in 7. razredu). Tako se učenci ob iskanju podatkov s področja književnosti učijo tudi uporabe spletnih iskalnikov, kar je pomembna spretnost v 21. stoletju. Na internetu poiščejo tudi slikovno gradivo, pri čemer morajo paziti, da ne kršijo avtorskih pravic (navedba avtorja itd.).

4. Učitelj lahko internet uporabi tudi kot **uvodno motivacijo** (več v poglavju 3.2.2.1 Uvodna motivacija). Učitelj se mora pri tem zavedati, da se lahko zgodi, da računalnik v šoli ne bo prikazal istih zadetkov ali zadetkov v enakem vrstnem redu kot na domačem računalniku.

Primer 1: Učenci raziščejo, kdaj, kje in čemu se praznuje jurjevo, običaje pa primerjajo z običaji ob kresovanju (Mileva Blažić idr. 2012: 182). Podatke najlažje in najhitreje najdejo na spletu (npr. na strani <http://www.jurjevanje.si/sl/>), pomagajo pa si tudi s tiskano literaturo.

Primer 2: Pri obravnavi *Orfeja in Evridike* učitelj učence vpraša, če vedo, kdo je Orfej, nato pa skupaj vtipkajo njegovo ime v spletni iskalnik. Pojavijo se slike, podatki in tudi video posnetki, ob katerih se zastavljajo nova vprašanja o tem, kdo je bil in zakaj je pomemben, učenci pa učitelju pomagajo pri odločanju, kaj bi si (natančneje) pogledali. Ob tem se učijo dela z internetom, predvsem spletnimi iskalniki, zaradi možnosti soodločanja pa je večja tudi njihova motivacija. Učitelj učence vodi z vprašanji in jih pri iskanju usmerja:

- Učitelj vpraša: »Koliko zadetkov prikaže iskalnik?« Učenci ugotovijo, da je zadetkov preko 100.000, iz česar sklepajo, da gre za pomembno temo.
- Učitelj vpraša: »V zvezi s čim se uporablja njegovo ime?« Učenci ugotovijo, da se njegovo ime se navaja v zvezi z Ovidovim besedilom *Orfej in Evridika* (torej v literaturi), opazna pa je tudi povezava z glasbo (ime opere, zbora).
- Učenci na hitro preletijo prispevek na Wikipediji in ugotovijo, da je Orfej junak v mitološki zgodbi o Orfeju in Evridiki. Učitelj vpraša, če zgodbo poznajo, spodbuja jih k razmišljanju, iz katerega časa je zgodba (pomaga s podvprašanji, kot so: »Kakšna so imena? Ali so Slovenska?«, »Katere mitološke zgodbe poznate? Kdaj so nastale?« itd.). Lahko se pogovorijo tudi o zanesljivosti Wikipedije kot vira (več o Wikipediji v poglavju 4.4. Wiki).
- Učitelj vpraša: »Kaj mislite, s čim se je Orfej ukvarjal?« Učenci sklepajo, da se je ukvarjal z glasbo.
- Prisluhnejo lahko tudi odlomku iz opere Orfej (<http://youtu.be/5h4PCYtnXHk>).

- Pogledajo lahko slike, povezane z iskalnim geslom. Na podlagi slikovnega gradiva poskušajo uganiti vsebino besedila. Učenci vidijo, da je zgodba pogosto upodobljena, kar priča o njeni priljubljenosti, umestijo pa jo v antiko (prepoznajo upodobitve na grških posodah).
- Pogledajo predloge za iskanja, povezana z geslom »Orfej«: Orfej in Evridika, Orfej in Evridika obnova, Orfej SNG, Orfej Radisavljević, Ofrej Klemen Torkar, Orfej in Evridika besedilo, Orfej opera trajanje, Orfej festival. S tem se utrdi prepričanje, da bodo govorili o zgodbi Ofreja in Evridike in da je Orfej močno povezan z glasbo.
- Skupaj povzamejo, kaj so o Orfeju izvedeli iz spletnih iskalnikov: da je iz grških časov, da je glasbenik, da se ob njem omenja Evridika.
- Na koncu pogledajo še spletno stran o *Orfeju in Evridike* Projekta Slovenščina 8 (http://www.s-sers.mb.edus.si/gradiva/w3/slo8/002_bajka/bajka_uvodna_motivacija_1.html). Učitelj si lahko s to stranjo pomaga pri nadaljnji obravnavi besedila. Lahko bi uporabil tudi uvodno motivacijo na tej strani, vendar je ta zelo dolga in od učencev zahteva samo ponovitev znanja, ne navezuje pa se na učenčeve izkušnje in doživetja ali od njih zahteva rešitve problemskega vprašanja. Ne spodbuja domišljije. Učitelj bi lahko uporabil to stran tudi pri nadaljni obravnavi besedila, vendar mora biti pri tem kritičen. Stran omogoča učenčevo aktivno delo, saj ga usmerja z nalogami in vprašanji, vendar ima tudi precej slabosti: nedelujočo povezavo na spletno stran z besedilom, odgovori na vprašanja so zelo kratki in ne dopuščajo drugačne interpretacije. Učitelj mora presoditi, ali bo učenec ob obravnavi na takšen način dovolj dobro doživel, razumel in vrednotil besedilo (več o elektronskih gradivih v poglavju 4.1.5 Elektronske izdaje besedil in elektronska gradiva).

[Orfej in Evridika - Wikipedija, prosta enciklopedija](#)

[sl.wikipedia.org/wiki/Orfej_in_Evridika](#) - Posnetek

Orfej - največji grški mitični pesnik, sin traškega kralja Ojagra in muze Kaliope, je bil poročen z lepo najado Evridiko, ki jo je imel zelo rad. Nekoč jo je pičila kača ...

Mitološka različica - Orfejski mit - Umetniške upodobitve - Zanimivosti

[Komorni zbor Orfej Ljutomer](#)

[www.orfej.si/](#) - Posnetek

Komorni zbor **Orfej** Ljutomer je pevski zbor, ki deluje že več kot dvajset let. Chamber choir **Orfej** from Ljutomer, Slovenia, was formed in 1989.

[Akademije za glasbo - Orfej](#)

[orfej.ag.uni-lj.si/orfej.html](#) - Posnetek

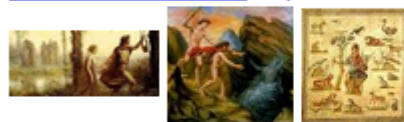
Baročna opera **Orfej** italijanskega skladatelja Claudia Monteverdija iz leta 1607 bo izvedena kot skupen projekt treh umetniških akademij Univerze v Ljubljani ...

[Maribor 2012: Opera Orfej](#)

[www.maribor2012.eu/novica/.../opera-orfej...](#) - Posnetek

27 jun 2012 – V Cerkvah sv. Petra in Pavla v partnerskem mestu Ptuj bodo v nedeljo, 1. julija 2012, ob 20. uri prvič v Sloveniji izvedli opero **Orfej** Claudia ...

[Slike za poizvedbo orfej](#) - Prijavite slike

[Casino gambling guide — Orfej casino gambling guide offers free ...](#)

[www.orfej.com/](#) - Posnetek - Prevedi to stran

Orfej casino gambling guide offers free gambling money and best casino bonus - gambling casino bonus - online casino deposit bonus. Free casino tips and ...

[Claudio Monteverdi: Orfej, baročna opera » Festival Ljubljana](#)

[www.ljubljanafestival.si/.../claudio-montev...](#) - Posnetek

Claudio Monteverdi: **Orfej**, baročna opera. Ponedeljek, 9. julija, ob 19.00, SNG Opera in balet Ljubljana. Umetniški vodja in dirigent: Egon Mihajlovič Režiser: ...

[Enota za adolescentno psihiatrijo | Psihiatrična klinika Ljubljana](#)

[www.psih-klinika.si/.../enota-za-adolescent...](#) - Posnetek

Vodja enote: **Orfej** Radisavljevič, dr. med. [orfej.radisavljevic\[.\]@psih-klinika.si](#). Lokacija: Zaloška 29, 1000 Ljubljana. telefon: 01/5874 900. telefaks 01/5402 158 ...

[Študentje uprizarjajo opero Orfej v pristni baročni obliki :: Prvi ...](#)

[www.rtvsl.si/kultura/...orfej-v-.../288458](#) - Posnetek

1 jul 2012 – Kronisti so pisali leto 1607, ko je Claudio Monteverdi napisal prvo še danes v celoti ohranjeno opero **Orfej**. Na Ptuj so jo imeli obiskovalci ...

[C. Monteverdi L"Orfeo, \(Orfej\), Ptuj, Academy of music, Ljubljana ...](#)

[www.youtube.com/watch?...](#)

24 jul 2012 - 123 min

University Ljubljana, Academy of music [http://orfej.ag.uni-lj.si/](#) [http://www.ag.uni-lj.si/](#) Univerza v ...

[Več videoposnetkov za orfej »](#)

[Po Ovidu - Orfej in Evridika](#)

[www.s-sers.mb.edus.si/.../bajka_uvodna_m...](#) - Posnetek

PO OVIDU: **ORFEJ** IN EVRIDIKA. Ali veš kaj o grški in rimski mitologiji? So stari Grki in Rimljani verovali v več bogov ali v enega? Bi znal naštetih nekaj njihovih

i.

Slika 3: Zaslonska slika iskanja pod geslom "Orfej". Prikazan je prispevek na Wikipediji, spletna stran zbora Orfej, podatki o baročni operi Orfej, slikovno gradivo, igralništvo, Orfej kot ime, video posnetek opere Orfej in Ovidova *Orfej in Evridika*.

5. Pri **preverjanju/ocenjevanju znanja** lahko učitelj spodbuja učence, da sami preverijo pravilnost odgovorov. Ko učenec išče po spletu, se mimogrede nauči

še česa drugega, saj imajo iskani podatki tudi spremno besedilo in druge gradnike, uči pa se tudi iskanja po spletu in vrednotenja informacij, saj ni nujno, da je (že prva) informacija, ki jo dobi, pravilna. Ker niso vsi podatki dostopni na spletu, jih lahko učitelj spodbuja, da jih napišejo sami (npr. na blog, na Wikipedijo). Učenci se naučijo, da niso vsi podatki dostopni na internetu, in se sprašujejo, kje drugje bi jih lahko še poiskali (v berilu, leksikonu, v knjižnici itd.). Tako se krepi zavedanje, da internet ni edini vir informacij. Najbolje je, če učitelj učence k uporabi interneta za preverjanje rešitev spodbuja pri ustnem preverjanju znanja v razredu, saj skupaj ovrednotijo najdene podatke in se tako učijo kritičnega mišljenja. Tega seveda ni smiselno uporabljati vedno, ampak le izjemoma, saj iskanje in vrednotenje podatkov vzame veliko časa.

Učitelj lahko spletne iskalnike uporabi tudi pri **preverjanju znanja, ko učenci odgovora ne poznajo**. Tako se naučijo, da odgovor »Ne vem« ne pride v upošteev, saj se morajo naučiti informacije poiskati.

6. Učitelj lahko učence usmeri na **kvize in druge naloge**, povezane z obravnavanim besedilom, ki so že dostopne na spletu (npr. na <http://uciteljska.net/>, http://www.s-sers.mb.edus.si/gradiva/w3/slo8/000_mapa/index.html). Ker niso vsa gradiva, dostopna na internetu, kvalitetna, mora med njimi zelo skrbno izbrati. Gradiva lahko izdela sam, vendar za to potrebuje ustrezna računalniška znanja, delo pa je tudi dolgotrajno. Vprašanja, ki so dostopna, zaradi svoje narave (takoj ponudijo odgovor) težko preverjajo višje taksonomske stopnje. Vprašanja so lahko za učence prelahka ali prezahtevna, odgovori pa so lahko nepopolni ali celo napačni. Kvize sicer učenci, če niso prepogosto uporabljeni, zelo radi rešujejo, saj jim je všeč delo s tehnologijo in povratna informacija, ki jo ponudi računalnik.

Uporaba spletnih iskalnikov pri pouku književnosti omogoča pridobivanje književnega znanja, poleg tega pa se učenci učijo iskanja in vrednotenja informacij, kar je pomembna kompetenca v sodobni družbi. Spletni iskalniki so najbolj uporabni v fazi napovedi in umestitve besedila (pri tem mora učitelj paziti, da ostane dovolj časa za obravnavo besedila) ter v fazi razčlenjevanja besedila, ko se učenci srečajo z literarnoteoretičnimi pojmi – spoznavajo nove in prepoznavajo že znane. Učenci so

(lahko) pri delu s spletnimi iskalniki samostojni in aktivni. Delo od njih zahteva tudi računalniška znanja. Aktivnost je zato primerna predvsem za starejše učence, mlajši pa morajo biti zelo natančno usmerjeni, viri informacij pa morajo biti še bolj skrbno izbrani. Občasno samostojno aktivnost učencev pri iskanju podatkov o avtorju in besedilu ob koncu osnovne šole predvideva tudi Boža Krakar Vogel. Poudarja pomembnost točne usmeritve k primarnemu viru, zlasti ob prvih poskusih, preverjanja razumevanja in sinteze (2004, 86). Delo s spletnimi iskalniki mora biti skrbno umeščeno v učni proces skladno z učnimi cilji.

Kot je predvideno v učnem načrtu, digitalno tehnologijo uporabljajo pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti in pri komunikaciji z literaturo. Podatke iščejo, zbirajo, izmenjavajo in obdelujejo ter jih sistematično rabijo pri tvorjenju informacij. Internet upoštevajo kot vir podatkov in komunikacijsko orodje. Podatke pridobivajo varno, ustvarjalno in kritično. Ozaveščajo in presojujejo možnost uporabe in zlorabe digitalne tehnologije oziroma pridobljenih informacij (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina* 2011: 7, 109).

4.1.2. Spletni korpusi in slovarji

Na internetu so dostopni korpusi in slovarji, ki naj se jih učenci pri pouku slovenščine naučijo uporabljati. Prednost spletnih slovarjev in korpusov je v njihovi hitrosti, dostopni pa so kadarkoli in kjerkoli.

4.1.2.1. Slovar slovenskega knjižnega jezika

Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ) bi moral biti obvezen pripomoček pri pouku slovenščine. Mateja Sužnik piše, da raba SSKJ-ja pri učencih širi besedišče, razumevanje pojmov, stalnih besednih zvez, metafor ipd., širi pa tudi obzorje. Svetuje njegovo uporabo v vsakdanjem učenju. Prednosti elektronske oblike v primerjavi s klasično vidi tako v njeni praktičnosti kot tudi njeni privlačnosti in motivacijskosti za učence. Rabo SSKJ priporoča pri vseh učnih urah slovenščine (2006: 54).

Iskanje po spletnem slovarju je mnogo hitrejšo in lažje kot delo s knjigami, zato pri pouku uporaba spletnega slovarja pomeni prihranek na času, možnosti dostopa do njega pa imajo tudi učenci, saj slovarja v književni obliki navadno nimajo doma. Pri pouku književnosti ga lahko uporabimo kot priročnik pri branju in pisanju.

Mateja Sužnik predstavlja možnosti uporabe SSKJ pri branju:

- za razlago in razumevanje novih, neznanih, zastarelih besed ali besednih zvez,
- za razlago prenesenih pomenov,
- za razlago literarnozgodovinskih in literarnoteoretičnih pojmov.

Pri ustvarjalnem in poustvarjalnem pisanju pa SSKJ pomaga poiskati ustrezne besede, besedne zveze, frazeme, literarnoteoretične izrare itd., zaradi česar se lahko tudi izogibamo ponavljanju, večja pozornost je posvečena navezovalnim/napovedovalnim prvinam itd. (2006: 50).

K uporabi SSKJ-ja pri pouku književnosti učence spodbuja tudi berilo *Novi svet iz besed* 8. Učenci iščejo pomene neznanih besed, uporabljenih v pesmi Rudyarda Kiplinga *Lovska pesem sionijskega krdela* (Mileva Blažič idr. 2012: 99).

Uporabo SSKJ pouk književnosti poveže s poukom slovnice, učenci pa spoznajo, da je slovar tudi praktično uporaben v njihovem vsakdanjem življenju. Njegova bolj ali manj redna uporaba je smiselna na vsej predmetni stopnji.

4.1.3. Igre in simulacije

Len Unsworth (2006: 119–135) med oblikami multimedijskih elektronskih literarnih pripovedi navaja *videoigre* in *pripovedi v obliki elektronskih igrice* kot pomembne vire za razvijanje učenčeve pismenosti in zmožnosti književnega branja. Učencu omogočajo, da prevzame virtualno identiteto osebe v pripovedi, da je aktiven in da lahko izbira različne pripovedne perspektive, kar mu omogoča različno doživljanje, ves čas pa izvaja tudi refleksijo. *Zgodbe, usmerjene v igro*, so podobne videoigram, a z večjim poudarkom na izgrajevanju zgodbe kot igranju igre. Pomembne so tudi *igre, usmerjene v zgodbo* – npr. igranje vlog oseb, reševanje problemov itd. (v Žveglič 2012: 111).

O uporabi simulacij in iger pri pouku književnosti težko govorimo, saj le te poskušajo poustvariti določene razmere, kar pa pri pouku ni potrebno, saj je bistvo pouka književnosti doživljanje ob branju. Obstajajo računalniške igrice, povezane z literaturo,³ ki omogočajo posamezniku drugačen pogled in doživljanje prebranega. Delo z njimi je za

³ Bartolov *Alamut* je navdihnil ustvarjalce priljubljene igrice *Assassin's Creed*, vendar je vsebina knjige za osnovnošolce še pretežka.

učence zanimivo in drugačno, pri igranju so aktivno udeleženi. Lahko pišejo o razlikah v doživljanju pri igranju igrice in pri branju knjige, razlikah v zgodbi in razlikah pri doživljanju literarnih likov. Njihova uporaba je torej smiselna v fazi novih nalog. Ker igranje igrice vzame veliko časa, njihova uporaba pri sami učni uri ni smiselna, bolje je, če je to za učence domača naloga, lahko pa pripravijo tudi govorni nastop.

Uporabo spletne igre pri pouku književnost predlaga tudi berilo *Novi svet iz besed* 7. Učence spodbuja, naj ob obravnavi zgodbe o Tezeju in Minotavru na spletu poiščejo igre labirint (Mileva Blažić idr. 2010: 167). Učenci si tako lažje predstavljajo, kaj labirint je, zato bolje razumejo zgodbo. Berilo *Novi svet iz besed* 8 učence spodbuja, da ob obravnavi Pavčkove pesmi *Tožba* sami izdelajo internetno igrico na temo, kdo se s kom pogovarja (npr. kot igro spomina, kot domine) (Mileva Blažić idr. 2012: 87).

4.1.4. Virtualni sprehodi

S pomočjo virtualnih sprehodov učencem še bolj približamo izkustvo krajev, o katerih so brali v knjigi, kjer so živeli pisatelji itd. Doživetje je bolj pristno kot ob ogledu slik krajev. Ogled video posnetkov praviloma ni časovno potraten, ob ogledu zvoka in slike pa si učenci stvari bolje predstavljajo.

4.1.4.1. Virtualni obisk muzeja ali kraja

Učenci lahko virtualno obišejo npr. Prešernovo hišo v Kranju (http://www.burger.si/MuzejiInGalerije/GorenjskiMuzejKranj/PresernovaHisa/PresernovaHisa_14.html) in si tako lažje predstavljajo, kje je živel, ali pa se kot Levstik sprehodijo od Litije do Čateža (<http://www.burger.si/Litija/Levstik/uvod.html>).

Virtualni obisk ne more nadomestiti vodstva z vodičem in žive izkušnje, vendar lahko učencem prostor vsaj malo približa in predstavi. Je varčnejši tako v cenovnem kot časovnem smislu, saj muzej lahko obišejo med poukom.

Učitelj lahko obisk virtualnega muzeja ali kraja vključi v svojo razlago, lahko pa se sprehajajo učenci sami. V tem primeru sicer nimajo sprotne učiteljeve razlage, vendar se lahko ustavljajo na točkah, ki so jim bolj zanimive. Sami si ustvarijo mnenje o tem, kako je pesnik/pisatelj živel. Učitelj lahko da učencem nalogo, naj hišo opišejo. V opis lahko vključijo tudi znanje, ki so ga že pridobili o avtorju in njegovih besedilih (kako je živel v tistem času, ali se tam dogaja katera izmed zgodb ...). Na koncu takšne dejavnosti učitelj povzame spoznanja učencev. Delo je dolgotrajnejše, vendar si učenci zaradi lastne

aktivnosti več zapomnijo. S tem je dosežen cilj, da učenci pregledno poznajo književnike in njihova dela (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina* 2011, 68).

4.1.4.2. Google Zemlja

Google Zemlja (angl. *Google Earth*) je aplikacija, ki vsebuje interaktivne zemljevide, na katerih lahko uporabnik navigira po celotni Zemljini površini, opazuje satelitske posnetke, ceste, geografske značilnosti in druge podrobnosti. Uporabnik lahko označi, kar ga zanima, in deli z ostalimi. Program je brezplačen. Lokacije uporabniki poiščejo v funkciji iskanje, kamor vpišejo iskalna gesla. Zemljevid je interaktiven, vsebuje tudi povezave, slikovno gradivo in dodatne informacije o prikazanem. Učencem omogoča, da pogledajo praktično kamorkoli na svetu in si tako vse bolj predstavljajo stvari (<http://www.educause.edu>). Slabost Google Zemlje je, da je potrebna namestitev programa.

Učenci si lahko pri pouku književnosti natančneje ogledajo kraje, kjer se dogaja zgodba ali kjer so živeli obravnavani pisatelji. Pri obravnavi Dedala in Ikara lahko poiščejo Kreto in določijo njuno pot ter poiščejo otok Ikarija, pri Odiseju pa poiščejo mesta, kjer se je ustavil na desetletni poti iz Troje do otoka Itaka. Slabost je, da se je potrebno uporabe Google Zemlje privaditi (ni tako intuitivno, kot pri drugih spletnih orodjih, saj ponuja veliko funkcionalnosti), uporaba programa pa je vezana na računalnik, na katerem je nameščen. V osnovni šoli je pri pouku književnosti smiselno program uporabljati predvsem kot ponazorilo, saj je delo za učence prezahtevno in premalo zanimivo, razen če program uporabljajo tudi pri zemljepisu in zgodovini.

Googlova literarna potovanja

Google Lit Trips (<http://www.googlelittrips.com/GoogleLit/Home.html>) so literarna potovanja s programom Google Zemlja. Potovanje prikazuje ključne lokacije v knjigi in jih opremlja z odlomki iz knjig, slikami ter drugimi informacijami (Kočevar 2010b), vendar so le-te v angleščini. Celoten seznam dostopnih del je dostopen na internetu (http://www.googlelittrips.com/GoogleLit/Downloads_etc.html). Navajam nekaj del:

- Vergil: *Eneida*,
- Homer: *Odiseja*,
- Voltaire: *Kandid*,
- William Shakespeare: *Macbeth*.

Literarna potovanja lahko učitelj v pouk vključi podobno kot virtualni obisk muzeja ali kraja, le da tokrat učenci spoznavajo kraje, kjer se dogaja zgodba. Učenci si lažje predstavljajo dogajanje v zgodbi in kraje, ki so opisani. Z vidika uporabnika je raba programa Google Lit Tips zahtevnejša kot virtualni ogled, saj je za uporabo potrebno imeti naložen program Google Zemlja, učenec je pri ogledu bolj aktiven in ima več možnosti izbire, saj raziskuje širši prostor, zato je v osnovni šoli njihova vključitev v pouk književnosti smiselna predvsem pri učiteljevi razlagi, in sicer kot ponazorilo.

4.1.5. Elektronske izdaje besedil in elektronska gradiva

Pri pouku književnosti si lahko učitelj pomaga z literaturo, ki je dostopna na spletu. Za objavo slovenske literature in literarnovednih spoznanj na internetu se zavzema Miran Hladnik. To utemeljuje v Praktičnem spisovniku: »Internet prinaša na domači zaslon vedno več gradiva, do katerega je bila svojčas dolga pot, in tako širi raziskovalne možnosti« (2003a). Opaža, da internet omogoča komunikacijo, besedila pa so odprta za vnašanje sprememb. Ugovarja tudi pripombam o nezanesljivosti informacijam z interneta nasproti tiskanim. Ugotavlja, da tiskano besedilo ni več primarni komunikacijski kanal ne v literaturi, ne v znanosti in ne v izobraževanju (prav tam).

Miran Hladnik je slovensko literaturo in literarno vedo na splet začel seliti že leta 1990. Zbirka slovenskih leposlovnih besedil (<http://lit.ijs.si/leposl.html>) se pogosto uporablja (2003b, 141). Besedila lahko učitelj uporabi tudi pri pouku književnosti.

Na internetu so dostopne tudi številne elektronske izdaje besedil, ki jih je na splet postavil Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU,⁴ kjer si učenci lahko ogledajo izvirnike, učitelj in učenci pa lahko poiščejo tudi številna besedila, ki so dostopna na spletu. Učenci lahko ob branju elektronskih izdaj dobijo dodatne informacije (pri tem jih lahko usmerja učiteljev delovni list), lahko pa učitelj prosi učence, naj sami poiščejo še kakšna besedila istega avtorja, še kakšen sonet itd., kar umesti v fazo novih nalog. Učence spodbuja k analiziranju besedila, kakor so to počeli v šoli, izdelek pa učitelju pošljejo po elektronski pošti ali ga objavijo na blog. Delo lahko poteka tudi v skupinah, vendar morajo v tem primeru poiskati več besedil.

Elektronske izdaje besedil lahko predstavljajo besedilo v njegovih različnih oblikah – od osnutkov in rokopisa, preko korektur do prvega in variantnih natisov ter

⁴ Nekaj dostopnih besedil je zbranih v seznamu v Prilogah (7.1.).

končno do standardnega, kanoničnega prepisa. Cilj takšnih izdaj je čim bolj avtentična predstavitev besedila (Ogrin 2005: 9). Zanesljive so predvsem elektronske znanstvenokritične izdaje, ki so sicer precej strokovne, vendar so podatki pravilni, ponujajo pa tudi stran za šolsko rabo.

Na internetu pa so dostopna tudi gradiva, ki omogočajo obravnavo besedil na internetu (npr. Projekt Slovenščina ponuja gradiva za 8. razred osnovne šole /http://www.s-sers.mb.edus.si/gradiva/w3/slo8/000_mapa/projekt.html/) oz. predstavljajo pomemben vir informacij o določenem avtorju (npr. Prešeren.net /<http://www.preseren.net/>, Josip Murn Aleksandrov /<http://www.murn-aleksandrov.net/>, Lovro Kuhar – Prežihov Voranc /<http://www.prezih.net/>). Nekatere strani vsebujejo tudi kvize, križanke in druge že pripravljene naloge (npr. uciteljska.net). Učitelj lahko uporablja tudi e-berila (npr. *Novi svet iz besed* 7 na strani www.irokus.si). Prednost uporabe slednjih je v tem, da lahko učenci učiteljevo razlago spremljajo s pogledom na tablo in ne v berilo, učitelj pa lahko na berilu stvari označi, kaj napiše, predvaja lahko besedilo, odlomek lahko poveča itd.

Projekt Slovenščina ponuja možnosti za obravnavo besedila, saj ima pripravljene naloge za vse faze šolske interpretacije. Učitelju tako prihrani delo pri načrtovanju učne ure, učenec aktivno in samostojno spoznava literarno besedilo. Kljub naštetim prednostim pa mora biti učitelj pri uvajanju v pouk kritičen. Stran učenca usmerja z nalogami in vprašanji, vendar so naloge včasih preobširne, povezave neaktivne, odgovori na vprašanja so ponekod kratki in ne dopuščajo drugačne interpretacije. Pomembno je, da se učitelj ne zanaša na to, da je delo s takšnimi gradivi kvalitetno. Presoditi mora, ali so cilji učne ure usklajeni s cilji, ki jih želi doseči (skladno z učnim načrtom) in ali bo ob takšni obravnavi učenec dovolj dobro doživel, razumel in vrednotil književnost. Pregledati mora tudi slikovno gradivo, ki je prisotno, saj se včasih ne ujemajo najbolj z besedilom, učence pa lahko z(a)motijo. Najbolj smiselna je uporaba pri delu učne ure (učitelj izbere dele, ki se ujemajo z zastavljenimi učnimi cilji), npr. samo uvodne motivacije ali novih nalog.

4.2. KOMUNIKACIJSKA ORODJA

Komunikacijska orodja so namenjena izmenjavi sporočil preko interneta. Omogočajo istočasno ali neistočasno komunikacijo, pri čemer udeleženci niso prisotni v istem prostoru. Prvenstveno niso namenjena izobraževanju.

Prednost virtualnega prostora je, da v njem pridejo do besede tudi učenci, ki so v razredu tiho. Klepeta preko spleta so navajeni, počutijo se prijetneje in so bolj samozavestni, na voljo pa imajo dovolj časa za razmislek, kaj bodo napisali. V razredu ni mogoče, da bi učitelj prisluhnil vsem učencem, komunikacijska orodja pa mu to omogočajo (Oblak 2012: 135). Učitelj mora učence h komuniciranju spodbujati. Posledica uporabe virtualnih komunikacijskih orodij so boljši odnosi tudi v resničnem življenju.

Slabost takšnega klepeta je, da nekatera orodja ne omogočijo, da bi se slišal glas, tista pa, ki to omogočajo, ne shranijo izrečenega in si učenci ne morejo kasneje ponovno prebrati, tako kot pri pisnem klepetu. Doživetje klepeta ni tako intenzivno kot v resničnem svetu. Učitelj klepet tudi težko nadzoruje, kasneje pa za to nima časa.

Komunikacijska orodja sta pri pouku književnosti v gimnaziji uporabili Renata Čampelj Jurečič in Marijana Klemenčič - Glavica. Takšen pouk sta uvedli zato, ker sta pri delu spoznali, da »dijaki resnično potrebujejo pravo spodbudo za branje in prijatelja, s katerim bi se lahko pogovorili o prebranem« (2001: 101). Učenci dveh gimnazij (Gimnazije Ledina in Gimnazije Novo mesto) so skupaj obravnavali besedilo. Uporabljali so e-pošto in spletni klepet preko sistema IRC. Dijakom sta na tak način omogočili medsebojno komuniciranje in kritično ocenjevanje že obstoječega gradiva na različnih spletnih straneh. Delo je potekalo v računalniški učilnici v šestih učnih urah, obravnavali pa so novelo *Tantadruj*. Dijaki so se med seboj pogovarjali in tako spoznavali besedilo. Na koncu vsake učne ure je sledila sinteza in napotki za nadaljno obravnavo novele. Pri pouku so si ogledali tudi igrana posnetka, ki so jih odigrali učenci Gimnazije Ledina, in odlomka iz celovečernega filma o Tantadruju in vrednotili na spletu objavljena domača branja. Učenci so se nato o posnetkih tudi pogovarjali. Na koncu so prebrali naloge drug drugega, jih ovrednotili in iskali najboljše. Izdelali so nekaj križank in rebusov ter pripravili kviz iz poznavanja Kosmačevega življenja in ustvarjanja, izdelali pa so tudi spletno stran. Profesorici sta na koncu med učenci opravili tudi anketo in rezultate upoštevali pri nadaljnjem delu (99–104).

Čeprav sta uporabljali spletna orodja za gimnazijce, je njihova uporaba v poenostavljeni obliki mogoča tudi pri pouku književnosti. Delo za učence je zagotovo bolj zanimivo, če lahko sodelujejo z učenci druge šole, saj se ob tem spoznavajo in učijo. Učitelj se mora zavedati, da učenci v osnovni šoli še ne poznajo tako dobro dela z internetom kot gimnazijci.

Predstavljena so sledeča komunikacijska orodja:

1. e-pošta,
2. spletne klepetalnice in
3. razpravljalni forumi.

4.2.1. Elektronska pošta

Elektronska pošta (tudi e-pošta) je način sestavljanja, pošiljanja in sprejemanja sporočil po elektronskih komunikacijskih sistemih. Je ena najbolj razširjenih in priljubljenih storitev interneta. Poleg sporočila lahko vsebuje tudi različne priponke (http://sl.wikipedia.org/wiki/Elektronska_pošta). Uporabniku omogoča neposredno komunikacijo ne glede na prostorsko ločenost.

Uporaba elektronske pošte pouku književnosti

1. Povezava s poukom jezika, kjer se učijo **pošiljati e-pošto** in pisati pisma. E-pošto lahko pišejo **knjižnemu junaku, prijatelju** lahko priporočijo določeno knjigo ali pesem. Če je učencem določeno besedilo **sodobnega avtorja** zelo všeč, mu lahko pošljejo e-poštno sporočilo in utemeljijo svojo odločitev. S pisateljem lahko opravijo celo intervju in ga objavijo v šolskem glasilu.

Primer 1: Po obravnavi besedila Lucije Stupice *Pismo Hermannu Potočniku Noordungu* lahko Hermanu Potočniku napišejo svoje e-pismo (Mileva Blažić idr. 2012: 33).

2. **Igra vlog.** Učenci se lahko vživijo v literarne osebe določene zgodbe in si medseboj pošiljajo elektronsko pošto. Komunikacija poteka počasi, zato lahko učenci razmislijo o tem, kaj bi napisali, pri čemer upoštevajo značajske lastnosti literarnega lika, ki ga predstavljajo (npr. Martina Krpana, cesarja, ministra Gregorja ...). Komunikacija poteka znotraj skupine. Na koncu lahko učenci ovrednotijo medsebojno komunikacijo in igro vlog. O igri vlog pri pouku književnosti sicer piše Vida Medvedič Udovič, ki ugotavlja, da je mogoče skozi igro vlog opazovati bralne oddzive otrok. Improvizacija omogoča učencem prosto rabo jezika. Igra vlog učencu omogoča, da vstopi v besedilni svet tako, da prevzame vlogo književne osebe. Izraža »veselje svobodnega ustvarjanja, ki ga je sprožilo literarno dogajanje z glavnimi

akterji« (2008: 431, 438–439). Igra vlog omogoča izpolnjevanje cilja iz učnega načrta: učenci

»zaznavajo perspektive več književnih oseb in razumevajo njihovo soodvisnost; ugotavljajo, kako in kje se to kaže v književnem besedilu; na podlagi perspektive posamezne književne osebe vzpostavljajo svoj odnos do nje, prepoznavajo motive za ravnanje književnih oseb (namere, misli, čustva) in jih primerjajo s svojim pogledom na svet; razumejo socialne motive za ravnanje oseb, iščejo psihološke motive in zaznavajo etične motive za ravnanje književnih oseb« (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina 2011*, 57).

3. E-pošta omogoča tudi **izmenjavanje datotek** – učenci lahko učitelju posredujejo svoje izdelke, učitelj lahko z učenci deli učna gradiva ali povratne informacije. Za slednjo možnost je sicer primernejša objava v e-učilnici, na blogu ali kje drugje, saj si učenci želijo imeti gradiva zbrana na enem mestu. Pošiljanje preko e-pošte pride v poštev, ko učitelj učencu pošlje povratno informacijo o njegovem izdelku (kar sicer omogoča tudi spletna učilnica Moodle) ali ko pošlje gradivo, ki ga je pozabil dati pri pouku (vendar je v tem primeru smiselnejša objava na splet, učencem pa se pošlje povezavo na spletno stran objave).
4. Če se učitelj odloči za **sodelovanje z drugo šolo**, kot v primeru, ki sta ga opisali Renata Čampelj Jurečič in Marijana Klemenčič - Glavica (2001) (poglavje 4.2 Komunikacijska orodja), lahko učenci v medsebojni komunikaciji uporabljajo e-pošto. Učenci morajo tudi vedeti, zakaj delajo nalogo na tak način in kaj bodo s tem dosegli. Na koncu je seveda potrebno narediti tudi sintezo ugotovitev. Dobro je tudi, če učitelj, ko se učenci pogovarjajo s sovrstniki, hodi po učilnici in jih tako nadzoruje ter pomaga tistim, ki imajo težave.

Učenci, ki še nimajo e-poštnega računa, si ga morajo za uporabo pri pouku ustvariti. Preko e-pošte komunicirajo s sošolci, učiteljem in drugimi. Učijo se izražanja, razvijajo sporazumevalno in digitalno kompetenco, preko e-pošte pa si posredujejo tudi mnenja, podatke ... in se tako učijo. Elektronsko sporočilo je lahko tudi poustvarjalno besedilo.

Učitelj si lahko ustvari e-poštni naslov, ki ga uporablja samo za izmenjavo pošte z učenci. Na naslov mu lahko pošljejo tudi govorne nastope, da jim lahko učitelj še kaj

svetuje. Pomembno je, da se učitelj z učenci dogovori za točne termine, do kdaj in v kakšni obliki mu lahko gradivo pošljejo.

4.2.2. Klepetalnice

Spletne klepetalnice so spletišča, ki omogočajo pogovor med ljudmi na spletu (http://sl.wikipedia.org/wiki/Spletna_klepetalnica). Klepetalnice so pri uporabnikih interneta zelo priljubljene, saj preko njih vzdržujejo stike. Klepet poteka istočasno.

Če se učitelj odloči za uporabo klepetalnice v izobraževalne namene, morajo učenci vedeti, kako naj se na njej obnašajo.

Uporaba klepeta pri pouku književnosti

1. **Klepet s pisateljem.** Učenci spoznajo, da so pisatelji »žive osebe«, preko pogovora ga bolje spoznajo, zastavljajo mu lahko vprašanja, ki so se jim porajala ob branju njihovih del. Pogovor s strokovnjakom učencem omogoča, da kakšno stvar bolje spoznajo in razumejo. Problem uporabe klepeta v ta namen je predvsem v tem, da je v razredu zelo veliko učencev, ki se pogovarjajo z eno osebo, zato ne morejo vsi sodelovati. Učenci se morajo na klepet pripraviti, na koncu pa je potrebno narediti sintezo. Najbolj smiselna je uvrstitev klepeta v fazo sinteze in vrednotenja oziroma novih nalog, ko učenci besedilo in avtorja že dobro poznajo.
2. **Videokonferenca.** Preko videokonferenc se lahko učenci pogovarjajo s sovrstniki iz drugih šol (npr. iz zamejskih šol, tako spoznajo tudi njihovo kulturo in življenje). Izražajo lahko mnenje o besedilu. Ker mora biti priprava videokonference skrbno načrtovana, učenci razvijajo tudi organizacijske zmožnosti. Načrtovanje videokonference zahteva precej tehničnega znanja, učenci pa niso ves čas aktivni (tako kot v klepetalnici, če klepet poteka znotraj skupin). Zelo zanimiva bi bila videokonferenca, kjer bi se povezovali z zamejskimi Slovenci in tako izvedeli marsikaj o njihovem življenju in kulturi (operativni cilj v učnem načrtu 2011, 46). Videokonferenco pri pouku književnosti v gimnaziji sta uporabili Renata Čampelj Jurečič in Marijana Klemenčič - Glavica. Tako sta dosegli vse izobraževalne cilje, učenci pa so bili z rezultati dela zadovoljni (2001: 16), vendar se je potrebno zavedati, da so

gimnazijci starejši, bolj zreli, imajo bolj razvito kritično zmožnost in več književnega znanja.

3. **Klepet z učenci drugih šol.** Na tak način lahko obravnavajo besedilo (glej 4.2.1 Elektronska pošta, točka 3 in 4.2 Komunikacijska orodja). Pri uporabi spletnih klepetalnic se pojavi problem nadzora, saj ni nujno, da se učenci med poukom pogovarjajo le o obravnavanem besedilu, zato mora učitelj razmisliti, kako bo to nadzoroval, ne da bi posegel v učenčevo zasebnost. Obstajajo programi, ki učitelju omogočajo vpogled v to, kaj učenci počnejo na računalnikih v računalniški učilnici. Možnost, da učenci »kršijo pravila« in se pogovarjajo o drugih stvareh je manjša, če vedo, da so nadzorovani in če so naloge zanimive ter časovno omejene. Takšno delo je smiselno uporabiti le izjemoma, saj vzame veliko časa.
4. Učenci se lahko vživijo v literarne osebe (**igra vlog**) v določeni zgodbi in med seboj komunicirajo. Komunikacija je hitrejša kot pri elektronski pošti, zato imajo manj časa za razmislek o tem, kaj bodo napisali (manj razmišljajo o tem, kako bi se oseba odzvala, kakšne so njene značajske lastnosti), vendar ni potrebno čakati na odgovore. Pogovor je tako bolj spontan. Slabost v primerjavi z igro vlog v živo je v tem, da v živo učenci igrajo s celim telesom.

Pri uporabi klepetalnic se internet uporablja kot vir komunikacije, preko katere se učenci učijo in si delijo podatke. Na tak način pridobivajo književno znanje, razvijajo pa tudi sporazumevalno (pišejo v knjižnem jeziku, izražajo in argumentirajo svoja mnenja) in digitalno zmožnost (spoznavajo spletna orodja za komuniciranje). Načeloma klepetalnice za pouk književnosti niso preveč primerne, saj je, če je preveč oseb v klepetu, v njem težko najti neko misel, razen če delo poteka znotraj skupin. Nekateri učenci lahko sodelujejo bolj, drugi manj. Klepet poteka zelo hitro, in če ni moderiran, lahko hitro zaide iz zastavljene smeri. Klepet znotraj skupine v pouk ne prinaša nobene dodatne prednosti v primerjavi z živim klepetom v razredu. Tam pogovor poteka hitreje, saj ni potrebno tipkati, razprava je tudi bolj živahna. Čeprav ima učenec v virtualnem klepetu več časa za razmislek o tem, kaj bo povedal, pa se v razpravo, ki hitro spreminja temo, na ta način težko vključi. Ko je on z mislimi še pri eni stvari, lahko razprava v klepetalnici poteka že o nečem povsem drugem.

Potrebno pa je poudariti, da je uporaba spletnih klepetalnic zelo preprosta, zato učitelj delo z njimi predstavi zelo hitro. Učenci so virtualnega klepeta vajeni tudi v vsakdanjem življenju. Nekatera orodja za klepet je potrebno naložiti (npr. Skype), nekatera pa so že vključena v kakšen program, ki se ga morda uporablja pri pouku (npr. Googlov G-talk, Facebookov Facebook talk, klepet v spletni učilnici). Njihova uporabnost se kaže predvsem v sodelovanju na daljavo.

4.2.3. Razpravljalni forum

Forum je virtualni prostor, namenjen razpravam in izmenjavi mnenj. Prednosti foruma v izobraževanju navaja Vanda Rebolj (2008: 118):

- udeleženci so bolj zgovorni kot v komunikaciji,
- pogosto govorijo tisti, ki v predavalnici molčijo,
- pisana besedila so bolj kakovostna, saj jim posvečamo večjo pozornost kot govorjenim,
- uri se strokovna terminologija in skladnja,
- gre za večje pretakanje znanja, saj učenci spremljajo prispevke drugih,
- omogoča kritično vrednotenje in ocenjevanje lastnega in tujih prispevkov,
- prispevki imajo daljši rok uporabe kot govorjena diskusija,
- ima socialno funkcijo (v Oblak 2012: 138).

Pri pouku književnosti lahko učitelj forume uporabi za razpravo o obravnavanem delu. Učenci napišejo svoje mnenje, ki ga tudi argumentirajo, razvije pa se lahko tudi razprava. Podobno kot na forumu lahko razprave potekajo tudi na blogu ali socialnih omrežjih. Forume pa lahko uporabljajo tudi učenci pri skupinskem delu.

Prednost uporabe forumov pred razpravo v razredu je v tem, da imajo učenci čas, da se pripravijo in svoje odgovore argumentirajo, da se pogovor ohrani, da lahko vsak komentira vsak odgovor in predvsem, da lahko vsak izmed učencev pove svoje mnenje. Pogovor se shrani in učenci ga lahko pogledajo tudi kasneje. Seveda pa razgovor ni tako živahen kot v razredu. Učitelj lahko prispevek učenca v razpravi tudi oceni.

Forum lahko učitelj izkoristi tudi pri **bralni znački**. Glavne teme v forumu so razporejene glede na žanre literature, znotraj te mape pa ima vsaka knjiga svojo temo. Učenci lahko s pomočjo iskalnika poiščejo, ali tema o prebrani knjigi že obstaja. Če teme še ni, učenec ustvari novo. Znotraj teme učenci napišejo kratko obnovo in knjigo ovrednotijo, prilepijo lahko tudi kakšno sliko, dodajo nadpovezavo itd. Učitelj lahko

učence spodbuja, naj se navezujejo na prejšnje objave. Med učenci se tako lahko razvije razprava, učenci iz cele šole se med seboj spoznavajo, dobivajo pa tudi spodbude za branje. V pogovor lahko poseže tudi učitelj, ki razpravo spodbuja in učencem zastavlja zanimiva vprašanja. Čeprav je takšen forum prvenstveno namenjen bralni znački, pa ga lahko uporabljajo vsi učenci, tudi tisti, ki so svojo obveznost že opravili, in tisti, ki je niti ne nameravajo opraviti. Tako se forum razvije v zakladnico informacij o knjigah. Dobro je, če si učitelj vzame tudi po pouku nekaj časa za učenca, ki je objavil prispevek za bralno značko, in tudi v pogovoru preveri, ali je knjigo res prebral. Tako se tudi ohranjajo osebni stiki med učenci in učitelji.

4.3. DRUŽBENI MEDIJI

Družbeni mediji je skupni izraz, ki ga uporabljamo za bloge in socialna omrežja. Gre za spletne aplikacije, ki omogočajo druženje in deljenje misli (Oblak 2012: 142). Objave lahko poleg besedila vsebujejo tudi slikovno gradivo, spletne povezave, video in zvočne posnetke. Medtem ko blog vsebuje daljše prispevke, pa na družbenih medijih običajno objavljamo kratke utrinke.

Po mnenju Johna Seelyja se največ učenja zgodi v diskusiji med učenci po končanem predavanju. Takšno učenje lahko postane središčno, če učitelj v pouk vključi družbene medije. Znanje ni več od učitelja podana vsebina, ampak družbena oblika – informacija postane dostopna za širši krog ljudi (Oblak 2012: 34).

V diplomskem delu *Uporaba interneta pri pouku zgodovine v osnovni šoli* (2012: 142) delim družbene medije z administrativnega vidika v izobraževanju na dve vrsti:

- **Storitve, ki jih učitelji oz. šola upravljajo in nadzirajo sami**, bodisi da jih gostujejo na lastnih strežnikih ali v oblaku, ali pa za to poskrbi pooblaščen podjetje: Wordpress kot sistem za urejanje vsebine, Diaspora, Moodle itd. Pri teh storitvah šola lahko učiteljem in učencem zagotavlja ustrezno stopnjo varovanja podatkov in si zagotavlja neodvisnost pri administriranju vseh vsebin.
- **Storitve, ki jih nudijo subjekti, s katerimi šola nima poslovnega odnosa** in so **prosto dostopne javnosti** ter jih kot take uporabijo tako učenci kot učitelji, ob pristopu k njim pa pristanemo na podane pogoje uporabe: Facebook, Twitter, Pinterest, Wordpress.com blogi, Blogger itd. Pogoji uporabe nekaterih storitev so v zadnjih letih pogosto tarča kritik zagovornikov zasebnosti, saj korporacije

delujejo v lastnem ekonomskem interesu, hkrati pa delujejo v pristojnosti zakonodaje tujih držav, kar postavlja pod vprašaj, komu vsem bodo ti podatki razkriti in za kakšne namene bodo uporabljeni.

Ugotavljam, da je slednja storitev privlačnejša z vidika lažje uporabe, administracije in stroškovne učinkovitosti, prva pa z vidika zasebnosti. Uporaba storitev, ki so prosto dostopne javnosti, je vse bolj priljubljena, saj so bolj razširjene, učencem pa predstavljajo naravno okolje. Pomembno je, da se tako učenci kot učitelji ob morebitni uporabi zavedajo vprašanja zasebnosti in to pri šolskem delu tudi upoštevajo.

4.3.1. Blog

Blog ali **spletni dnevnik** omogoča uporabniku, da si hitro in enostavno postavi spletno stran. Najbolj znane in priljubljene bloggerske platforme so trenutno Wordpress, Blogger in Tubmlr. Ponujajo različne funkcije, bloggerska platforma (sistem za urejanje vsebine) Wordpress npr. ponuja naslednje funkcije:

- pisanje in urejanje prispevkov,
- ustvarjanje strani,
- urejanje nadpovezav,
- urejanje kategorij,
- moderiranje komentarjev,
- urejanje vtičnikov,
- urejanje teme,
- nadzorovanje ostalih uporabnikov.

Na blogu uporabnik objavlja prispevke, ki se prikazujejo glede na čas nastanka od najnovejših do najstarejših. Glede na temo prispevkov so le-ti lahko razvrščeni v kategorije. Objavljeni prispevek lahko poleg besedila vsebuje tudi slike, video posnetke in zvočne posnetke, prispevki pa vsebujejo tudi nadpovezave. Prispevke lahko objavlja eden ali več moderatorjev. Običajno imajo blogi tudi možnost komentiranja prispevkov.

Bloge z izobraževalno vsebino imenujemo **izobraževalni blogi**. Le-ti so močno orodje, ki učencem ponuja veliko možnosti, da se spoznajo z internetom in njegovimi komunikacijskimi orodji, svoje mnenje pa lahko primerjajo z izkušnjami ostalih. Informacije so dostopne hitreje in lažje (Quible 2005 v Joshi in Cough 2009).

Po mnenju Anite Bezić je blog »odličen pripomoček za poučevanje pismenosti, omogoča diferenciacijo in individualizacijo, učencem daje avtonomijo, upošteva njihove interese in potrebe, je pomemben vir informacij, odlična vaja v pisanju, omogočeno je tudi vrednotenje znanja« (2008: 723 v Žveglič 2010: 106). Prav zato je zelo primeren za pouk slovenščine, saj učencem najbolj pomaga razvijati pismenost in digitalno zmožnost.

Davis poudarja, da blogi pomagajo učencem, da znanje vidijo kot medsebojno povezano celoto, saj jim to nakazujejo povezave do drugih virov – člankov, blogov. Učenci se tudi naučijo spoštovati mnenje drugih, hkrati pa raziskujejo svoje mišljenje in učenje (2007 v Korošec 2009: 42 v Oblak 2012: 144).

Blog lahko v izobraževanju uporabimo na več načinov:

1. Blog piše **učitelj** in na njem objavlja svoje izkušnje, spoznanja, deli primere dobrih praks. Učitelj lahko spremlja bloge **strokovnjakov** določenega področja (drugi učitelji, literarni zgodovinarji in teoretiki, pisatelji ...).
2. Učitelj lahko piše blog, ki je namenjen učencem, na njem pa objavlja **vsebine, povezane s poukom**, datume za delo in navodila.
3. Blog je lahko namenjen **objavljanju izdelkov** in prispevkov učencev **vseh razredov, ene paralelke ali enega razreda**. Ureja ga lahko učitelj skupaj z učenci. Na blogu lahko objavlja tudi učitelj, in sicer zanimive, aktualne novice, povezane s književnostjo. Blog lahko pokriva pouk slovenščine ali pa samo pouk književnosti. Najboljša možnost je, če ima vsak razred svoj blog, ki ga uporablja vsa 4 leta. Na ta način se izgubi povezava s sovrstniki in višjimi/nizjimi letniki, toda učitelj se izogne preoblici informacij, učenci znotraj razreda pa imajo več možnosti za objavljanje in spremljanje svojega napredka. Poleg tega čutijo, da je blog »njihov«, da ga soustvarjajo, zato se pri delu bolj potrudijo.
4. Lahko pa ima **vsak učenec svoj blog**, ki služi kot **elektronska osebna mapa**, v katero objavlja svoje izdelke. V tem primeru mora učitelj redno spremljati vse bloge svojih učencev (najlažje je, če se prijavi preko **RSS-protokola**), učencem mora dajati povratne informacije, spodbujati pa mora tudi ostale učence, da spremljajo bloge svojih sošolcev. Da ne bi ostali blogi manj priljubljenih učencev spregledani in da učenci ne bi imeli preveč dela s preverjanjem vseh blogov, lahko učence razdeli v skupine, ki si med seboj

pregledujejo in komentirajo prispevke. Z vidika aktivnosti učencev je ta možnost najbolj učinkovita, toda časovno vzame ogromno časa.

Najbolj smiselno je, če pri ustvarjanju bloga sodelujejo učenci. Tako se z orodjem spoznajo in ga lahko, če tako želijo, uporabljajo tudi v svojem vsakdanjem življenju.

Graham Stanley vidi prednost izobraževalnega bloga predvsem v tem, da učenci pišejo za večje število bralcev – poleg učitelja lahko njegove prispevke prebirajo še njegovi sovrstniki, starši, pravzaprav vsakdo, ki dostopa do interneta. Razlogi za uporabo blogov pri pouku po njegovem mnenju, so:

1. Blogi omogočajo **dodatno bralno vajo**.
2. **Širše bralstvo**. Učenci ne pišejo več samo za učitelja, ampak za javnost, zato se jim njihovo početje ne zdi več tako nesmiselno, pri delu pa se tudi mnogo bolj potrudijo.
3. Učence vodijo k **dodatnim učnim gradivom**, primernim njihovemu znanju in interesu. Na internetu je ogromno informacij, zato včasih učenci težko najdejo takšne, ki bi bile primerne njihovi stopnji znanja, zato jim je v pomoč, če gradiva na enem mestu zbere že učitelj.
4. Poveča se **občutek pripadnosti razredu**, izboljšajo pa se tudi medsebojni odnosi.
5. **Spodbuja sramežljivejše učence** k sodelovanju. Učenci, ki so v razredu navadno tiho, imajo na blogu možnost, da se izrazijo.
6. **Možna je simulacija izvenrazredne razprave**. Blog je lahko odličen prostor za razpravo pred ali po učni uri. To, kar so učenci zapisali na blogu, lahko učitelj uporabi, da spodbuja razpravo v razredu.
7. **Spodbuja pisanje**. Učenci pišejo za objavo, zato so bolj zavzeti za kvalitetno pisanje, navadno tudi razumejo vrednost ponovnega pisanja in izboljševanja napisanega, kot če pišejo samo za učitelja. Poleg tega učenci spremljajo izdelke svojih sošolcev, se z njimi primerjajo in se trudijo izboljšati.
8. Blog lahko služi kot **spletna osebna mapa** učenčevega dela. Učenec lahko tako spremlja svoj napredek in ga ovrednoti (2005).

Učenci si želijo, da je njihov izdelek opažen, kar uporaba bloga omogoča, saj vsak prispevek prebere več ljudi. Učitelj lahko spodbuja učence, da izberejo tudi najboljše prispevke meseca, ki jih nagradi (ocenjujejo lahko vsebino /točnost podatkov, izvirnost

teme/, pravopisno pravilnost, slog itd.). Tako bodo učenci bolj motivirani, da pišejo kvalitetne prispevke, zavedanje, da bodo drugi opazili njihov prispevek, je večje, hkrati pa bodo tudi sami pregledovali prispevke drugih in jih komentirali. Ob prebiranju najboljših prispevkov se bodo tudi sami učili izboljšati svoje eseje in poustvarjalna besedila. Učenci se bodo učili drug od drugega, učitelj pa na tak način spodbuja zdravo tekmovalnost. Povezanost med učenci znotraj razreda se bo še povečala. Na koncu leta lahko učitelj nagradi učenca, ki je tekom leta pokazal največji napredek v svojem delu.

Blog tako omogoča izboljšanje pisnih sposobnosti učencev, kar je eden izmed ciljev pouka književnosti, saj učencem omogoča prakso. Učenci morajo vnaprej razmisliti, o čem bodo pisali in kako. S pisanjem na blogu se poveča število bralcev, možno pa je tudi komentiranje (Croxall na <http://www.briancroxall.net>).

Učitelj mora uporabo bloga pri pouku načrtovati že na letni ravni. O tem se mora pogovoriti tudi s starši, ki se morajo strinjati, da bodo učenci svoje prispevke objavljali na spletu.⁵ Skupaj se odločijo tudi, ali bodo blogi zasebni (vidijo jih lahko samo nekateri) ali javni (vidi jih lahko kdorkoli). Z učenci nato na začetku leta skupaj postavijo blog. Če je blog razredni ali pa ima celo vsak učenec svojega, naj imajo učenci možnost sodelovanja pri izbiri imena, izbiri videza bloga (t. i. teme), saj bodo tako čutili, da je blog bolj »njihov«. Učitelj mora podati navodila, kaj naj učenci objavljajo, kako obsežna naj bodo besedila in kakšni so časovni roki. Učenci morajo vedeti tudi, kako jih bo učitelj ocenjeval. Če učitelj želi, da učenci komentirajo prispevke svojih sošolcev, mora postaviti tudi mejo, koliko komentarjev želi, da objavi posamezen učenec, in kaj morajo vsebovati za določeno oceno (npr. izvirnost, kritičnost, slovnična pravilnost, ustreznost, upoštevanje spletnega bontona). Učence naj učitelj spodbuja tudi k samoocenjevanju in vrstniškemu ocenjevanju (eden od načinov za to je tudi že omenjeno tekmovanje za najboljši prispevek meseca). Navodila za delo in ocenjevalni obrazci morajo biti učencem ves čas dostopni na dogovorjenem mestu.

Pomembno je tudi, da učitelj učence pouči o varnosti osebnih podatkov. Učenci se morajo zavedati, da lahko vsebino njihovih blogov prebere kdorkoli, zato morajo vedno

⁵ V primeru, da se kdo izmed staršev ne strinja s tem, da se izdelki njegovega učenca objavljajo na blogu, mora učitelj poskrbeti, da bo učenec pri aktivnostih, povezanih z blogom, sodeloval na kakšen drugačen način. Namesto objavljanja in komentiranja na blogu lahko svoje prispevke pošlje v pregled preko e-pošte ali pa jih objavlja na Google Dokumentih, kjer omogoči uporabo in komentiranje tudi določenim sošolcem in učitelju.

imeti v mislih, kakšen vtis želijo narediti na bralce (med njimi so tudi njihovi starši) in kakšen vpliv ima to lahko na njihovo prihodnost. Učitelj jih mora spodbujati, da se prikažejo v najboljši luči in da razvijajo svoje talente.

Učiteljeva naloga je tudi, da ohranja interes učencev za delo z blogom. Dobro je, če hitro odgovarja na prispevke učencev. Učence mora aktivno spodbujati k branju in odgovarjanju na prispevke sošolcev. Spodbujati jih mora tudi, da svoje izdelke objavijo na blog, namesto da jih pokažejo samo učitelju (Stanley 2005).

Pisanje bloga je lahko **obvezno** ali **neobvezno**. Če je obvezno, pri pisanju sodelujejo vsi učenci, ki so za delo tudi ocenjeni. Čeprav lahko da učitelj učencem možnost, da svojega izdelka ne objavijo na blog, pa je bolje, če so učenci dolžni prispevek objaviti, saj se za objavo bolj potrudijo, kot če besedilo napišejo samo za učitelja. Včasih se zgodi, da učenci česa res ne želijo objaviti, zato jim lahko učitelj da možnost npr. dveh »bonusov«, torej dveh izdelkov po svoji izbiri, ki jih ne objavijo. Pomembno je, da so naloge, ki jih daje učitelj, vedno izbirne – učenec si lahko med možnostmi, ki jih ponudi učitelj, izbere takšno, ki je najbližja njegovemu učnemu stilu, znanju in željam. Tako so učenci za delo, ki jih veseli, motivirani in se še bolj potrudijo.

Uporaba bloga pri pouku književnosti

James in Margaret West menita, da so blogi primerni za spletne aktivnosti, kot so refleksija, ustvarjanje in objavljane prispevkov (2009: 4), prav zato so še posebej uporabni pri pouku književnosti.

1. **Prostor za objave izdelkov učencev.** Učenci ob delu z besedilom ustvarjajo številne izdelke in izražajo svoja doživetja, spoznanja, besedilo pa tudi vrednotijo. Te izdelke lahko objavijo na blogu. Na blogu lahko objavljajo besedila, ilustracije, stripe, video posnetke, zvočne posnetke itd.
2. **Razprava o rešitvah po opravljenem testu ali objava nalog za preverjanje znanja.** Učitelj lahko teste in vaje objavi na spletu, v komentarjih pa učenci podajajo svoje rešitve in se tako skupaj učijo.
3. **Nadpovezave.** V primerjavi z zapisanim besedilom so nadpovezave bistvena prednost bloga. Uporabne so predvsem, kadar gre za umestitev besedila v časovni in krajevni kontekst, predstavitev pisatelja itd., saj vodijo k drugim prispevkom, povezanimi z obravnavano tematiko, ki so lahko znotraj bloga ali zunanji (povezave na prispevke s svetovnega spleta). Bralci lahko tako svoje

znanje še dodatno razširijo, ustvarjalci prispevka pa se dodatno učijo, ko iščejo primerne spletne strani, razvijajo pa tudi sposobnost vrednotenja spletnih strani, saj morajo izbrati najprimernejše (Oblak 2012: 147– 148).

4. Učitelj lahko objavlja **novice, obvestila**, zanimive prispevke, navodila za delo, zadolžitve, učni material, besedila ...
5. **Razprava.** Učitelj lahko spodbuja razpravo in napiše kratek prispevek, prilepi besedilo, napiše problemsko vprašanje ..., nato pa učenci podajo svoje mnenje v komentarjih. Razprava poteka pred ali po učni uri, učitelj pa se nanjo naveže tudi pri pouku. Učenci tako domačo nalogo opravijo na spletu, pri tem pa razvijajo sporazumevalno in digitalno zmožnost.

Primer: Pri obravnavi *Visoške kronike* lahko učitelj na blogu objavi odlomek, ko oče Izidorju odseka prst (dostopno na Wikiviru: http://sl.wikisource.org/wiki/Viso%C5%A1ka_kronika#I). Zapiše vprašanje: »Ponovno preberite odlomek iz *Visoške kronike*. Kaj mislite, zakaj je Polikarp kaznoval sina s sekanjem prsta?⁶ Odgovore utemeljite. Zapisan odgovor naj vsebuje vsaj en tehten argument, iz katerega je razvidno, da ste besedilo prebrali. Razmislite o času, v katerem se zgodba dogaja. Lahko se navežete na mnenje katerega izmed svojih sošolcev in utemeljite, zakaj se strinjate oz. nestrinjate z njegovim odgovorom. Bodite izvirni, upoštevajte spletni bonton in ne pozabite na jezikovno pravilnost zapisanega.«

Nekaj idej za delo z blogom predstavlja tudi Graham Stanley:

1. **Skrivnostni gost.** Učitelj lahko povabi drugega učitelja kot skrivnostnega gosta in prosi učence, da z njim sodelujejo v pogovoru in poskusijo ugotoviti identiteto.⁷

⁶ Še nekaj primerov vprašanj iz *Visoške kronike*: »Zakaj je Izidor izubil Agatino ljubezen?« »Kaj je vplivalo na to, da je Izidor postal drugačen človek?« »Ovrednoti Izidorjevo govorjenje na zaslišanju v Škofji Loki.«

⁷ Vlogo skrivnega gosta lahko prevzame tudi učitelj ali kateri izmed učencev, ki se pretvarja, da je nek literarni lik ali pisatelj. Njegovo vlogo lahko odigra z odgovarjanjem na vprašanja ali pa s pantomimo. Ostali učenci poskušajo ugotoviti identiteto. Primer: Učence obišče literarni lik iz *Visoške kronike*. Učenci ne vedo, za koga gre, zato mu zastavljajo različna vprašanja, igralec pa nanje odgovarja z »Da« ali »Ne«. Učenci morajo dobro poznati literarne like, da lahko uganejo identiteto skrivnega gosta. Takšen način je najbolj smiseln v uporabi v fazi razčlenjevanja besedila in pri novih nalogah. Učitelj lahko takšno igro

2. **Skupinsko delo.** Blog je idealen prostor za delo na projektu, sploh če na njem sodeluje več razredov, ki so lahko tudi iz različnih šol. Tu lahko učenci delijo svoja spoznanja z drugimi sodelujočimi.
3. **Mednarodne povezave.** Učitelji lahko navežejo stike z drugimi izobraževalnimi ustanovami, učenci pa pišejo o svojih življenjih, kultrah, zanimanjih.⁸
4. **Fotoblog.** Blog je lahko namenjen objavi fotografij, pri čemer si lahko pomagajo z orodjem Flickr, ki omogoča enostavno objavljanje slik na blogu (2005).⁹

Blog lahko učitelj uporabi v različnih fazah pouka književnosti. Omogoča podajanje vsebine, vrednotenje in ustvarjanje. Zaradi objave se učenci bolj potrudijo – tako so izdelki bolj kakovostni. Z objavo razvijajo sporazumevalno (saj se vadijo v pisanju, uporabljajo strokovne izraze) in digitalno zmožnost, učijo se tudi vrednotenja, so ustvarjalni in kritični. V primerjavi s spletno klepetalnico imajo na voljo več časa, da pripravijo svoj izdelek, zato se lahko bolje pripravijo. Blog je lahko tako vir književnega znanja kot orodje komunikacije, zaradi česar pripomore tudi k boljšim odnosom v razredu. Učenci z branjem izdelkov svojih sošolcev spoznavajo drugačne poglede na besedilo (zavedanje, da je doživljanje pri ostalih drugačno), učijo se argumentiranja, učijo se drug od drugega, imajo možnost prebrati najboljše izdelke, zaradi česar tudi napredujejo, boljše je razumevanje. Učijo se o književnosti. Poleg učiteljeve povratne informacije dobijo tudi povratne informacije sošolcev. Omogoča tudi organizacijo učnih gradiv in spletnih virov informacij. Nadomesti lahko forum. Ker so vsi izdelki objavljeni na blogu, lahko učenci spremlajo svoj napredek.

Slabosti uporabe blogov so predvsem v tem, da učitelj porabi precej časa, da učencem predstavi delo z blogom (smiselno je, če pri tem pomaga učitelj računalništva), nekaj časa vsakič porabi tudi za dajanje navodil, problematičen je tudi vidik varstva

uporabi tudi kot uvodno motivacijo. Učenci tako npr. poskusijo ugotoviti pisatelja, katerega delo bodo obravnavali, vendar ga morajo že prej vsaj približno poznati (npr. Prešeren).

⁸ Pri pouku slovenščine lahko tako učenci navežejo stike z učenci iz zamejskih šol in spoznavajo njihovo kulturo.

⁹ Slike učencev z ekskurzij in pouka se lahko pokaže staršem, da vidijo, kje so učenci bili, kaj so videli in doživeli. S slik se vidi tudi, kako so se počutili. Tako se vzpostavlja vez med šolo in starši. Ti bolj zaupajo učiteljem in v učni program, v tem, kar njihovi otroci počnejo, vidijo pozitivne stvari.

osebnih podatkov (učenci se morajo zavedati, da ima blog bralce, zato naj ne delijo svojih osebnih podatkov, poleg tega pa od učencev ne moremo pričakovati, da bodo izražali svoja intimna doživetja), z objavljanjem učencev na blogu pa se morajo strinjati tudi starši. Razmisliti mora tudi o načinu, kako bo spremljal vse prispevke učencev, sploh če ima vsak izmed njih svoj blog. Iz tega vidika je najbolj smiselna uporaba enega bloga, ki ga uporablja za učence določene paralelke (npr. učenci 7. razreda). Redno spremljanje izdelkov vseh učence učitelju vzame zelo veliko časa, zato je najbolje, če sam pregleda samo nekaj naključno izbranih izdelkov, druge pa med seboj pregledujejo učenci (ki morajo biti za to motivirani), vendar mora učitelj paziti, da učencev ne preobremeni. Zavedati se mora tudi, da se lahko zgodi, da podatki, ki jih objavijo učenci, niso pravilni. Iz tega vidika je smiselna zasebna raba bloga (blog torej ni dostopen širši javnosti).

Blog je lahko prostor, kamor učenci objavijo svoje izdelke, kjer si jih lahko ogledajo in preberejo tudi drugi, lahko pa jih tudi komentirajo in delijo naprej.

Uporaba bloga je primerna predvsem za starejše učence, ki dobro poznajo delo z internetom, ki so že bolj zreli, predvsem pa za nadarjene učence. Učitelj se mora odločiti, kako bo internet vključil v pouk, da bo izkoristil njegove prednosti in hkrati učencev ne preobremenil. Ker delo z blogom vzame veliko časa, je smiselna samo redna uporaba. Učenci na blogu oddajajo svoje domače naloge. Uporaba mora biti v pouk umeščena skladno z učnimi cilji, ki jih želi učitelj doseči.

Učitelj lahko spodbuja učence, da imajo svoje zasebne bloge kot **spletne dnevnike**, kjer vsak dan pišejo o svojih doživetjih in tako izboljšujejo svojo pismenost. Ti so lahko povsem zasebni in jih učenci pokažejo le tistim, za katere želijo, da jih vidijo. Učitelj jim mora pokazati, kako omejijo ogled bloga.

4.3.2. Družabna omrežja

Danes ogromno komunikacije poteka preko družabnih omrežij (imenovanih tudi socialna omrežja), le-ta pa nadomeščajo tudi osebne stike. Med učenci so zelo priljubljena, saj ima skoraj vsak izmed osnovnošolcev račun na vsaj enem socialnem omrežju (Oblak 2012: 78). Slabost družabnih omrežij je v tem, da ob registraciji pristanemo na njihove pogoje uporabe, zato se pojavi vprašanje, kako je z varovanjem objavljenih podatkov – komu bodo ti podatki razkriti in za kakšne namene bodo uporabljeni.

Socialna omrežja so

aplikacije, spletne storitve, platforme ali strani, ki gradijo in odražajo socialne mreže ali socialne odnose med ljudmi, ki imajo npr. skupne interese in/ali aktivnosti. Te spletne aplikacije posameznikom omogočajo:

- ustvarjanje javnega ali delno javnega profila znotraj omejenega sistema,
- artikuliranje seznama uporabnikov, s katerimi so povezani in
- prikazovanje in pretok njihovih seznamov povezav in povezav drugih znotraj sistema.

Strani spletnih socialnih omrežij omogočajo uporabnikom deljenje idej, aktivnosti, dogodkov in interesov znotraj svojih individualnih omrežij (http://sl.wikipedia.org/wiki/Spletno_socialno_omrežje).

Socialna omrežja so torej namenjena predvsem navezovanju in ohranjanju stikov. O pomenu medesebojnih odnosov je Špela Kok zapisala: »Dobri medesebojni odnosi so prvi pogoj tako za osebno srečo, kot tudi za uspeh v mnogih poklicih. Zmožnost ustvarjanja in ohranjanja medosebnih odnosov, ki temeljijo na soodvisnosti in sodelovanju, je eden poglobitvenih znakov uspešnega psihičnega delovanja« (2003: 45).

Uporabnik socialnega omrežja si mora ustvariti profil, na katerem zapiše svoje podatke. Zaradi varstva osebnih podatkov lahko nastavi, kdo lahko vidi njegov profil in ga lahko doda na seznam stikov. Nekatera družabna omrežja imajo še dodatne funkcije, kot so možnost ustvarjanja skupin, možnost nalaganja in predvajanja videodatotek in možnost razpravljanja v forumih. Večina socialnih omrežij ima tudi mobilno aplikacijo, ki uporabnikom omogoča dostop tudi preko mobilnih naprav (http://sl.wikipedia.org/wiki/Spletno_socialno_omrežje).

Čeprav prvenstvena naloga socialnih omrežij ni izobraževalna, ampak ohranjanje stikov, jih vse več učiteljev uporablja za namene izobraževanja. Njihovo uporabo v izobraževanju Savič utemeljuje s tem, da je zmožnost komuniciranja v spletni sferi praviloma povezana z znanjem uporabe orodij za komuniciranjem (2012: 17 v Oblak 2012: 149), kar utemeljuje tudi njihovo rabo pri pouku slovenščine. Barsegian dodaja, da je deljenje informacij in povezovanje z drugimi dokazano močan pripomoček v izobraževanju in da se s sodelovanjem preko družbenih medijev učenci naučijo več o določeni temi, pogovarjajo se o svojih idejah, učijo se dejstev in ocenjujejo svoja mnenja ter mnenja drugih (2012 v Oblak 2012: 149).

Socialna omrežja so med učenci zelo priljubljena, zato jih mnogi učitelji uvrščajo v pouk. Kljub temu pa njihova uporaba iz varnostnih razlogov in vidika zasebnosti ni

smiselna. Uporaba socialnega omrežja učencem sporoča, da je uporaba v zasebnem življenju v redu, da lahko na njem objavljajo kar želijo, navkljub občasnim opozorilom v medijih, saj se uporablja celo v šoli.

Najbolj priljubljena socialna omrežja so Facebook, Google+, Tumblr in Twitter. Čeprav se vsa lahko uporabljajo v izobraževalne namene, sta v nadaljevanju natančneje predstavljena Facebook in Pinterest, ki ponujata največ možnosti za uporabo pri pouku književnosti.

4.3.2.1. Facebook

Facebook je najbolj priljubljeno družabno omrežje. Namenjen je predvsem vzdrževanju stikov s prijatelji. Na Facebooku lahko račun ustvari posameznik, starejši od 13 let. Prednost njegove uporabe v izobraževanju je v tem, da ga učenci uporabljajo v vsakodnevem življenju, na njem preživljajo svoj prosti čas, zato so dela z njim navajeni. Naučijo se, da ga lahko uporabljajo tudi v izobraževalne namene in ne le za druženje s prijatelji. V svojem prostem času lahko spremljajo profile, ki objavljajo različne izobraževalne vsebine iz različnih področij.

Barseghian utemeljuje rabo Facebooka v izobraževanju in meni, da učitelj dobi pozornost učencev tam, kjer preživljajo čas zunaj učilnice (2012 v Oblak: 150). Christine Greenhow je ugotovila, da z uporabo Facebooka učenci gradijo pomembne vezi s sošolci, zato se počutijo bolj povezane, kar vpliva na boljši uspeh (v Yang Su 2011 v Oblak 2012: 150). Večja povezanost pa nastane tudi med učenci in učiteljem (Oblak 2012: 151). Mateja Žnidaršič pa je celo prepričana, da je Facebook učencem bolj domač kot spletna učilnica. Z njim lahko učitelji na prijazen in zabaven način učencem približajo učno snov (Žnidaršič 2011: 709 v Oblak 2012: 152).

Facebook omogoča ustvarjanje **skupin** ali **strani**. Na takšen način se ustvarijo zaprte skupine. Pomembno je tudi, da učitelj omogoči učencem ohranitev njihove zasebnosti, zato naj jih opozori, da onemogočijo njegov vpogled v njihove zasebne profile. Učitelj naj učence opozarja tudi na primerno obnašanje in upoštevanje spletnega bontona. Učitelj naj svojega morebitnega zasebnega profila **ne** uporablja za stike z učenci. Šolskega ne sme mešati z zasebnim – tako pri sebi kot pri učencih.

Možnosti uporabe Facebooka pri pouku književnosti

1. Učitelj lahko objavlja **obvestila**, povezave do spletnih strani, kjer so zanimive dodatne informacije ali učni materiali, zanimivo slikovno gradivo in

videoposnetki. Občasno lahko objavi tudi kakšno pesem ali odlomek iz besedila (npr. ob obletnici rojstva/smrti literarnih ustvarjalcev lahko objavi kakšen odlomek, ob nastopu šolskega leta lahko objavi kakšno pesem na to tematiko, pesmi objavlja tudi ob menjavi letnih časov ali pa kar tako) – tako učenci vidijo, da se učitelj ukvarja z literaturo tudi v svojem prostem času. Objavlja lahko tudi aktualne novice, povezane s književnostjo.

2. Facebook ponuja tudi možnost izdelave in uporabe **anket**, ki lahko preverjajo mnenje učencev o delu v razredu ali pa služijo preverjanju znanja. Kviz lahko sestavijo tudi učenci.
3. Učenci jih lahko uporabljajo pri **skupinskem delu** – za komunikacijo, organiziranje idej itd.
4. Sarah Brown Wessling je pri učencih s pomočjo Facebooka izvedla **analizo književnih likov**. Učenci so za vsakega izmed likov ustvarili **profil** na Facebooku, zaradi česar so ga morali vnaprej natančno analizirati (<http://www.facebook.com>). Čeprav je bilo takšno delo učencem zelo zanimivo in v velik užitek, pa na takšen način uporabnik krši Facebookova pravila uporabe, ki posamezniku omogoča samo izdelavo lastnega profila, in tako zaradi napačnega vzora za šolsko rabo ni primeren. Težavo lahko zaobidemo tako, da za dovoljenje zaprosimo Facebook ali pa namesto Facebooka uporabimo blog (Oblak 2012: 152).

Pri tem se dosegajo naslednji učni cilji: učenci se vživljajo v književno osebo, ki je drugačna od njih, in se do nje kritično distancirajo; prepoznavajo značilnosti socialnega položaja književnih oseb; poskušajo razumeti tudi psihološke in *etične* lastnosti posamezne osebe, prepoznavajo motive za ravnanje književnih oseb /.../ in jih primerjajo s svojim pogledom na svet; razumejo socialne motive za ravnanje oseb, iščejo psihološke motive in *zaznavajo etične motive* za ravnanje književnih oseb (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina 2011*, 57).

5. Prostor za **diskusijo**. Učitelj lahko objavi kratko misel, idejo, problemsko vprašanje, učenci pa v komentarjih odgovarjajo.

Primer vprašanj iz Visoške kronike: »Zakaj je Marks Wulfing obdolžil Agato, da je čarovnica?«, »Označi Marksa Wulfinga!«, »Kako se Marks Wulfing spreminja v romanu?«.

6. Učitelj lahko spodbuja učence, da na Facebookovo stran objavljajo svoje **ilustracije**. Objavlja(jo) tudi **slikovno gradivo** in **video posnetke učnih ur**. Pri tem morajo paziti, da ne kršijo avtorskih pravic.
7. **Objavi lahko fotografijo testa**, učenci pa v komentarjih razpravljajo o možnih odgovorih.
8. Učitelj lahko tudi sproti objavlja **vprašanja za ponavljanje in utrjevanje znanja**, učenci pa lahko nanje odgovarjajo, če želijo. Nekateri učenci bodo na vprašanja odgovarjali, drugi pa se bodo učili s tem, da bodo prebrali odgovore.

Če se učitelj vsem pomislekom navkljub odloči za uporabo Facebooka pri pouku književnosti, bo verjetno naletel na navdušenje učencev, saj ti na njem redno preživljajo svoj prosti čas. Učitelj tako prihrani na času, ki ga pri npr. blogu porabi za predstavitev. Facebook lahko služi predvsem kot vir komunikacije, njegova prednost pa je tudi v tem, je zelo enostaven za uporabo, zato lahko kdorkoli objavlja gradiva, izdela kvize itd. Omogoča sodelovalno učenje. Časovnica omogoča hiter pregled po že objavljenih vsebinah, zato lahko ob koncu leta hitro ponovijo znanje iz začetka leta, če se pokaže potreba.

4.3.2.2. Pinterest

Priljubljeno socialno omrežje, namenjeno predvsem izmenjavi slikovnega gradiva, je Pinterest. Registrirani uporabnik ima možnost, da na svoj zid pripne sliko ali video posnetek. Na zidu ima organiziranih več map glede na njihovo vsebino. Slike je možno tudi všečkati, deliti preko drugih socialnih omrežij (Facebook, Twitter) ali komentirati.

Večina uporabnikov vidi možnost uporabe Pinteresta predvsem za učiteljevo osebno samoizobraževanje in organizacijo. Preko omrežja lahko sledi drugim učiteljem in tako dobi ideje, ki jih uporabi pri pouku. V mape pa dodaja tudi svoja gradiva in zanimive povezave. Na Pinterestu je mogoče najti ogromno slikovnega gradiva, ki ga lahko uporabimo pri pouku.

Možnosti uporabe Pinteresta pri pouku književnosti

1. **Igra vlog:** učenci se vživijo v določeno literarno osebo in objavljajo slike, ki bi jih ta oseba objavila, slike iz časa, v katerem je živel, povezave do glasbe, ki bi jo poslušala ... Tako jo bolje spoznajo, pri tem pa uporabljajo tehnologijo. Enako lahko naredimo tudi na Facebooku (nelegalno) in Twitterju, kjer učenci objavljajo čivke, kakršne bi objavljala analizirana literarna oseba. Več o igri vlog je zapisano tudi na primeru 4.2.1 Elektronska pošta, točka 2: Igra vlog.
2. **Zbirka gradiv** o določenem literarnem obdobju, pisatelju, književnem delu ... Učenci s pomočjo slik v zbirko dodajo zanimive spletne strani in prispevke. Gradiva so razporejena v temo glede na vsebino. Učenci lahko gradiva všečkajo, komentirajo in delijo preko drugih socialnih omrežij. Tako je dosežen operativni cilj za tretje triletno (predvsem za 9. razred): »Učenci navedejo poglobljene značilnosti literarnih obdobij in smeri ter izbrane predstavnike in njihova dela. Avtorje tudi razvrščajo v literarna obdobja« (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina* 2011, 69). Zbirka na Pinterestu je zelo pregledna.
3. **Mape z obveznim in priporočljivim gradivom za pouk književnosti.** To mapo lahko ureja samo učitelj. Učenci lahko gradiva všečkajo in komentirajo. Slabost takšne objave gradiva je, da lahko učitelj pripenja le spletne vire, ki vsebujejo slikovno gradivo, prav tako pa z računalnika lahko nalaga samo slikovno in videogradivo, ne pa dokumentov in predstavitev, zato na enem mestu težko zbere vso gradivo za pouk književnosti.
4. **Knjige, ki jih priporočajo v branje, in filmi, ki jih priporočajo v ogled.** Dobre knjige in filme lahko priporočajo tako učenci kot učitelj. Z možnostjo komentiranja se lahko razvije obširna razprava, učenci pa lahko knjige in filme tudi všečkajo. Zraven slike je mogoče izkoristiti možnost kratkega opisa vsebine (do 500 znakov). Knjige lahko razvrščajo v mape glede na tematiko ali po starostnih obdobjih. Sicer ne gre za neposredno povezavo s poukom književnosti, vendar se med učenci širi želja po branju.
5. Organiziranje idej pri **skupinskem delu** (Oblak 2012: 155). Učenci v mape objavljajo spletne strani z gradivom, ki ga potrebujejo, slikovno in videogradivo, v komentarjih se lahko razvija razprava o načinu dela.

Učitelj lahko ustvari tudi mape, ki niso neposredno povezane s poukom književnosti, ampak učence navdihujejo in spodbujajo pri njihovem delu. Ustvari lahko mapo z navdihujočimi mislimi, mapo s priporočili, kako naj se učijo itd. (2012: 155). Učence učiti, kako naj se učijo, je pomembna naloga učiteljev. Pri slovenščini učitelj pri rednem pouku podčrtuje ključne besede, povzema sporočilo, ponavlja najpomembnejša spoznanja itd., vendar je smiselno navodila in priporočila za delo (izdelke) in učenje objaviti še kje drugje¹⁰, da jih učenci lahko uporabijo, ko jih potrebujejo.

Učitelj lahko učence spodbuja, da sami pripenjajo na Pinterestov zid, če najdejo kaj, kar jim je všeč, se jim zdi kakovostno in primerno, da preberejo ali pregledajo tudi sošolci. Učitelj objav učencev ne sme spregledati, saj si vsak učenec zasluži priznanje za svoje delo in povratno informacijo o opravljenem delu.

Pinterest pri pouku književnosti lahko predstavlja nek neobvezujoč dodatek, ki učencem in učitelju pomaga organizirati ideje in učna gradiva (slike pisateljev, njihova dela, avtorje v določenem časovnem obdobju, literaturo določenega žanra itd.). Učenci spoznavajo tudi druga socialna omrežja, ne le Facebooka, pri komentiranju pa se učijo izražati tudi svoje misli o literaturi, učijo se argumentiranja, možnosti drugačnega pogleda na literaturo, kritičnega mišljenja in vrednotenja.

Objava in organizacija učnega gradiva (preko slikovnega in videogradiva lahko vodijo povezave do spletnih strani, kjer je gradivo zapisano tudi v besedni obliki) je vsekakor glavna prednost Pinteresta, vendar se morajo tako učenci kot učitelj zavedati, da pri tem veljajo določene omejitve. Ker samo socialno omrežje omogoča, da se na zid prilepi karkoli, mora biti zato uporabnik toliko bolj pozoren, da z objavo ne krši avtorskih pravic, saj je sicer kazensko odgovoren. To je še toliko bolj problematično, ker se večina uporabnikov tega dejstva ne zaveda, prepenjanje preko drugega uporabnika (angl. *repin*), ki je morebiti kršil avtorske pravice, pa je zelo enostavno in ena najbolj priljubljenih funkcij spletnega omrežja. Učenci in učitelj lahko tako brez kršenja avtorskih pravic objavljajo samo gradiva, zaščiteni z licenco Creative Commons, gradiva, starejša od 70 let ali gradiva, za objavo katerih imajo ustrezna dovoljenja avtorja. Ker je od učencev

¹⁰ Poleg Pinteresta to omogočajo predvsem še blogi, spletna učilnica in spletna stran. Učiteljica slovenščine Olga Koplan je tako na spletni strani Osnovne šole Ivana Groharja (<http://www.groharca.si/groharca/index.php/priporocilainnasveti>) objavila *Navodila za izdelavo pisnih izdelkov po mednarodnih standardih ISO*. Tako je dosegla poenotenje navajanja virov in oblikovanje pisnih nalog za celo šolo (Koplan 2011, 146).

težko pričakovati, da se bodo teh pravil držali, je bolje, če učitelj namesto socialnega omrežja za zbirko idej in gradiva uporabi kaj drugega.

Podobna nevarnost je prisotna na vseh socialnih omrežjih in tudi drugod, kjer se lahko objavlja na spletu. Učenci in učitelj morajo povsod paziti, da objavljajo lastne izdelke, gradiv, ki jih pridobijo na spletu, pa ne smejo javno objaviti, če bi z njimi kršili avtorske pravice. Pinterest je pri tem še posebej izpostavljen, saj je objava gradiva zelo hitra in enostavna.

4.4. WIKI

Wiki (tudi viki) je spletna stran, ki uporablja posebno programsko opremo, ki omogoča enostavno ustvarjanje in urejanje neomejenega števila medsebojno povezanih spletnih strani z uporabo preproste kode (Keller 2009: 3). Wikije najlažje prepoznamo po funkciji **urejanje**. Vsebino wikija lahko tako ureja kdorkoli, uporaba pa je zelo preprosta.

Najbolj znan in priljubljen wiki je Wikipedija.

4.4.1. Wikiji

Wikije lahko postavimo brezplačno v spletni učilnici ali pa na spletu – npr. na spletnih straneh WikiSpaces¹¹, Wikia itd.

Jimmy Wales, ustanovitelj Wikipedije, je o wikijih zapisal: »Wikiji pomagajo mladim ljudem razvijati veščine pisanja in socialne veščine preko skupinskega dela – vse to so potrebne lastnosti za razumnega in delovnega člana družbe« (Dorman 2007: 37 v Oblak 2012: 155).

Učitelji wikije najpogosteje uporabljajo pri sodelovalnem delu, uporabni pa so tudi v razpravah, študiju in pri povratnih informacijah. Wikiji lahko vsebujejo tudi različne informacije (kot neke vrste preproste spletne strani), knjižnice in naloge za učence (Ferris in Wilder 2006: 3). Za razliko od blogov so vsebine v wikiju urejene tematsko in ne časovno. Prednost wikijev je tudi v funkciji »**Zgodovina**«, saj lahko učitelj sledi, kdo, kdaj in kaj je urejal (5), stanje pa lahko v primeru vandalizma ali napak v hipu povrne v prvotno obliko. Wiki za razliko od bloga bolj poudarja sodelovalno delo, saj slednji ne ponuja tako enostavnih možnosti urejanja že objavljenih prispevkov –

¹¹ Predstavitev postavitve wikija na Wikispaces: Kjellwr4 2009.

prispevke lahko ureja le avtor ali administrator. Wikiji so zato bolj primerni za sodelovalno učenje, blogi pa za individualno delo. Wikiji omogočajo tudi **razprave**.

Parker in Chao sta naredila primerjavo med wikijem in blogom, njune ugotovitve pa so povzete v spodnji tabeli.

WIKI	BLOG
Več avtorjev, kar omogoča sodelovalno učenje.	Navadno je avtor en sam, zato je blog bolj osebni.
Organiziranje informacij glede na temo.	Časovno zaporedje nastanka.
Spreminjanje.	Starejši prispevki v blogu se navadno ne spreminjajo.
Wikije lahko ureja kdorkoli.	Bralci na blogu sodelujejo le s komentarji.
Ni lastnika vsebine.	Lastnik vsebine je avtor.
Spodbujajo deljenje znanja o specifični temi.	Prinašajo spontane ideje.
Primernejše orodje za sodelovalno urejanje.	Boljše orodje za komunikacijo.

Tabela 3: Primerjava med blogom in wikijem (Parker in Chao 2007: 66–67).

Pri pouku književnosti se wikije navadno uporablja, ko se umešča besedilo v časovni in prostorski kontekst ter spoznava avtorja, prav tako pa tudi pri analiziranju besedila in sintezi. Blogi so bolj uporabni, ko učenci izražajo svoje doživljanje in vrednotenje besedila ter pri novih nalogah.

Učenci se pri uporabi wikijev učijo skupinskega dela, saj skupaj ustvarjajo besedilo, svoje znanje nadgrajujejo z znanjem drugih, izboljšuje se njihovo sodelovanje, učenci pa pridobivajo sposobnosti vseživljenjskega učenja. Učijo se tudi strokovnega pisanja in izražanja (Oblak 2012: 156–157).

Uporaba wikijev pri pouku književnosti

Delo z wikiji lahko poteka v razredu (priporočljivo je, da vsaj na začetku, ko učenci delo še spoznavajo), doma, najbolje pa, če kombinirano. Učenci morajo vedeti, koliko časa projekt traja, učitelj pa lahko določi vmesne cilje, ki so jim v pomoč. Če projekt traja dlje časa, se lahko učenci izmenjujejo v vlogi vodje projekta in skrbijo, da

delo poteka po načrtu. Učitelj lahko učencem dovoli, si znotraj časovnega plana sami razporejajo čas. Pomembno je, da imajo učenci jasna in razumljiva navodila, da so za delo motivirani, da vedo, kako bo potekalo ocenjevanje in kaj se bo ocenjevalo, v pomoč pa jim je tudi primer kvalitetnega izdelka. Po objavi wikija učenci pregledajo tudi izdelke sošolcev, jih ocenijo, dopolnijo in popravijo morebitne napake. Delo z wikiji, objavljenimi na svetovnem spletu, se zdi učencem smiselno in koristno, saj tudi sami pri učenju pogosto uporabljajo Wikipedijo (Oblak 2012: 156).

Uporaba wikijev pri pouku književnosti

1. Učitelj postavi **stran o določenem avtorju**. Učenci dopolnjujejo podatke o njem, dodajajo povezave, citate, slikovno gradivo ... Na ta način učenci pridobivajo literarnovedna znanja. »Učenci pregledno poznajo književnike in njihova dela« (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina* 2011, 68–69).
2. Učitelj postavi **stran o določenem literarnem delu**. Učenci napišejo obnove, analizirajo osebe, delo literarno-zgodovinsko umestijo, v rubriki Pogovor lahko besedilo tudi vrednotijo ...
3. Učitelj postavi **stran o določenem literarnem obdobju**. Učenci ga dopolnjujejo in urejajo, dopolnjujejo zbirko besedil iz tega obdobja. »Učenci navedejo poglobitve značilnosti literarnih obdobij in smeri ter izbrane predstavnike in njihova dela. Avtorje tudi razvrščajo v literarna obdobja« (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina* 2011, 69).
4. **Razprava**. Učitelj lahko objavi vprašanje, učenci nanj odgovarjajo (Tomaszewski 2012). Izvenrazredna razprava lahko poteka na osnovni strani ali pa v rubriki Pogovor.
Primer vprašanja: »V čem se Prešernova dela razlikujejo od del predstavnikov realizma?«
Primer naloge: Učitelj objavi lirsko in epsko pesem, učenci pa ju primerajo in iščejo njune značilnosti.
5. Učitelj lahko uporabi wiki za **objavo novic in zadolžitev**. Pri tem mora paziti, da v nastavitvah nastavi, da lahko določen wiki ureja samo on. Objavi lahko seznam govornih nastopov, datume za oddajo izdelkov itd.
6. Učitelj lahko pripravi **besedilo, ki vsebuje polno napak** – tako vsebinskih kot slovničnih. Učencem da nalogo, naj napake poiščejo in popravijo (Tomaszewski). Najbolje je, če učence razdeli v manjše skupine, vsaka

skupina mora analizirati določeno besedilo. Po končani aktivnosti si skupine med seboj pregledajo wikije in popravljajo napake. Učitelj lahko nagradi skupino, ki je našla največ napak in jih popravila. Na ta način se povezuje pouk slovnice in pouk književnosti, saj učenci razvijajo pravopisno zmožnost in pridobivajo književna znanja.

7. **Skupinsko delo** pri ustvarjanju ali urejanju že obstoječega wikija. Učenci pripravljajo in dopolnjujejo skupinsko nalogo. V rubriki Pogovor pa lahko poteka pogovor o delu.
8. **Slovar pojmov.** Učenci ustvarjajo in dopolnjujejo slovar pojmov (Oblak 2012: 157). Več v poglavju 4.7.2 Spletna učilnica, točka 6.
9. **Urejanje že obstoječih wikijev.** Učenci lahko pregledajo in urejajo že obstoječe wikije. Ob iskanju napak in dopolnjevanju se učijo. Učenci lahko tudi ocenjujejo in urejajo prispevke svojih sošolcev in se tako učijo kritičnosti do sebe in do drugih (Oblak 2012: 157). Učitelj mora delo nadzorovati, saj morajo biti popravki pravilni in zanesljivi, kar mu vzame precej časa. Morda je lažje, če učenci učitelju sporočajo o napakah, v wiki pa jih vnese učitelj ali eden izmed učencev, kot če bi vsi učenci kadarkoli popravljali katerikoli wiki.
10. V že obstoječih wikijih lahko učenci **iščejo informacije** in z njimi dopolnjujejo delovne liste. Informacije poiščejo tudi, če česa ne razumejo ali pa želijo razširiti svoje znanje (prav tam).
11. Prispevki lahko povezujejo **nadpovezave**, zato lahko učenci razširijo svoje znanje, večja je individualizacija.

Wikiji lahko postanejo **skladišča znanja**, ki jih urejajo in dopolnjujejo učenci z učiteljevo spodbudo in mentorstvom (Oblak 2012: 157). Wikiji so tako prostor informacij kot prostor za sodelovalno delo. Ponujajo veliko možnosti za pouk književnosti, vključitev pa je smiselna predvsem v fazo sinteze in vrednotenja. So preprosti za uporabo. Omogočajo tudi razvijanje veščin strokovnega pisanja. Popravljanje je enostavno. Učenci z vključitvijo na splet prevzamejo odgovornost za resničnost in zanesljivost podatkov. Naučijo se tudi sami prispevati svoje znanje na splet.

Delo z wikiji od učitelja zahteva veliko vloženega časa in truda, saj mora pregledati vse objave učencev. Pomanjkljivost wikijev je tudi v tem, da jih lahko ureja kdorkoli in tako širi napačne podatke. Učenci v osnovni šoli še niso dovolj kritični. Izdelani wikiji niso tako zanesljivi kot Wikipedija in nekatera tiskana literatura (so pa

zato zapisani za osnovnošolce – vsebujejo vsebine, ki jih morajo znati, jezik ni preveč strokoven, uporabljeni so pojmi, ki jih poznajo). Za razpravo so zaradi večje preglednosti bolj primerna druga orodja, še najbolje pa jo je izvesti v razredu, na spletu pa le izjemoma. Pri tem mora učitelj upoštevati učne cilje, ki jih želi doseči in razmisliti, katera spletna aplikacija za to ponuja najboljše možnosti.

4.4.2. Wikipedija

Najbolj znan in priljubljen wiki je Wikipedija, brezplačna spletna enciklopedija, ki jo lahko bere in ureja kdorkoli.

Ker lahko vsebino ureja vsakdo, se pojavljajo dvomi o njeni verodostojnosti in zanesljivosti, čeprav se po zanesljivosti lahko primerja z *Britansko enciklopedijo* (*Encyclopedia Britannica*) (Ferris in Wilder 2006: 3, Tadorelli 2012). Prednost Wikipedije pred klasičnimi enciklopedijami je predvsem v njeni ažurnosti, saj je sistem odprt in dovzeten za spremembe, pokrite pa so tudi teme, ki bi bile sicer spregledane ali označene kot nepomembne (Oblak 2012: 157). Zaradi njene dostopnosti na svetovnem spletu jo lahko uporabniki uporabljajo kadarkoli in kjerkoli.

Wikipedijo kot vir informacij lahko uporabimo tudi pri pouku književnosti. Učence lahko učitelj spodbuja, da popravljajo napake, če jih opazijo, ali pišejo svoje prispevke. Kako delo poteka, jim lahko pokaže sam (npr. pri pouku, ko na napako naletijo), ali pa za to zadolži katerega izmed učencev, ki prispevke na Wikipediji že zna urejati. Učencem lahko pripravi kratek priročnik (ali wiki), ki jim je v pomoč pri pisanju in urejanju prispevkov na Wikipediji, kasneje pa ga lahko dopolnjujejo tudi sami).

Takšno delo je sicer primerno za najbolj bistre učence in učence, ki dobro obvladajo delo z računalnikom, saj se osnovnošolci šele učijo pisanja različnih vrst pisnih izdelkov in njihove objave ne bi bile na ravni, ki jo zahteva Wikipedija, poleg tega pa se morajo privaditi tudi posebne sintakse za pisanje prispevkov na Wikipediji.

4.5. ZVOČNI IN VIDEO POSNETKI

Učenci lahko pri pouku književnosti zvočnim in videoposnetkom prisluhnejo in si jih ogledajo, lahko pa jih pripravijo tudi sami. Posnetke učitelj med drugim dobi tudi na internetu, nanj pa jih lahko tudi sam objavlja, če ima za to dovoljenja sodelujočih učencev. Zvočne posnetke lahko učenci naložijo na glasbene predvajalnike in tako

poslušajo kadarkoli in kjerkoli, video posnetki pa poleg zvoka ponujajo tudi sliko in zato globlje doživetje.

4.5.1. Zvočni posnetki

Zvočni posnetki so namenjeni predvsem učencem z avditivnim učenim stilom, ostalim pa lahko hitro postanejo dolgočasni, saj pri poslušanju niso aktivni. Dobro je, če niso daljši od 15 minut, sicer bo začela pozornost učencev uhajati (Lyons 2009: 23 v Oblak 2012: 164).

Njihovo uporabo pri pouku zagovarjajo Bregar idr.:

Zvočni posnetki prispevajo k boljšemu pomnjenju in pomagajo pri razumevanju konceptov in zahtevnejših učnih procesov. Človeški glas, ki je praviloma nosilec zvočnih posnetkov, je tudi najnaravnejše sredstvo komuniciranja v izobraževanju. Četudi dopušča zvok praviloma le enosmerno komunikacijo, pa omogoča uporabniku nadzorovano uporabo (na primer večkratno predvajanje, prekinitve ipd.) (2012: 145).

Zvočni posnetek mora prinašati vsebino, ki je razumljiva, lahko zapomljiva in lahka za povzemanje. Biti mora preprost, če je snov preobširna pa razdeljen v več epizod. Za poslušalca bo bolj privlačen, če bo vsebina nepričakovana, biti pa mora tudi konkretna, poslušalec jo mora začutiti z vsemi petimi čuti in povezati s svojim predhodnim znanjem. Podatki morajo biti podani prepričljivo. Dober zvočni posnetek tudi spodbuja čustva in občutke, podatke pa posreduje skozi zgodbo (Vincent 2012).

Uporaba zvočnih posnetkov pripomore k razvijanju recepcijske zmožnosti. Le ta se po učnem načrtu razvija z branjem, poslušanjem/gledanjem uprizoritev umetnostnih besedil in govorjenjem, pisanjem o njih (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina* 2011, 56). Govorjenje pa lahko tudi posnamemo.

Uporaba zvočnih posnetkov pri pouku književnosti

1. **Učitelj lahko objavi posnetke interpretativnega branja odlomkov.** Učenci jim lahko tako prisluhnejo kadarkoli. Preko QR-kod jih lahko vključi tudi na delovne liste, učenci pa jih lahko »prilepijo« v zvezke. Učitelj se mora zavedati, da poslušanje odlomka učencem vzame več časa, kot če bi le-tega prebrali. Če želi, da učenci besedilo analizirajo, morajo imeti le-tega pred seboj.

2. Učenci lahko prisluhnejo **lastni recitaciji**. Ko slišijo svoj posnetek, lahko ugotovijo, kaj jim je šlo dobro, kje se jim je zatikalo in ali so z recitacijo res izrazili to, kar so želeli.
3. Posebno uporabni so pri ustvarjanju **radijske igre**. Učenci lahko odigrajo odlomek in se posnamejo. Tako tudi sami spoznajo, kako poteka ustvarjanje radijske igre, izrazijo lahko svoje doživetje in vrednotenje. To je predvideno tudi v učnem načrtu kot izbirna možnost pri razvijanju zmožnosti doživljanja in razumevanja dramskega besedila: učenci »posnamejo kratko radijsko igro /.../ [G]ovorno plast dopolnjujejo z radiofonskimi prvinami (šumi, glasba, drugi zvoki).« (Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina 2011, 64–65). Posnetek jim omogoča, da preverijo, ali so je bila uprizoritev radijske igre res uspešna. Svojo igro vrednotijo tako, kot je v učnem načrtu predvideno vrednotenje radijske igre: »[U]poštevajo nazornost glasovne predstavitve oseb in prostora, ustreznost in učinkovitost zvočne opreme dogajanja ipd.« (62).
Primer: Posnamejo lahko radijsko igro Franeta Puntarja A, tako kot učenci v OŠ Naklo (http://ejournal.eduprojects.net/Kapljice/media/Radijske_igre/A_6_09.mp3).
4. Učitelj lahko dovoli snemanje **učnih ur**, kar je v pomoč učencem s posebnimi potrebami in avditivcem, ki lahko pri učenju doma ponovno poslušajo posnetke.
5. Zvočni posnetek je lahko tudi **intervju**, ki so ga učenci opravili s pisateljem ali kom drugim. To je sicer primernejše za novinarski krožek, vendar ga lahko učenci predvajajo tudi v razredu. Učencem se bo intervju zdel še bolj zanimiv, ker pri njem sodelujejo njihovi sošolci ali sovrstniki.
6. Učenci lahko svoje nastope in recitacije opremijo tudi z **glasbo**. Pri tem morajo paziti, da ne kršijo avtorskih pravic. Učitelj jim lahko ponudi sezname spletnih strani¹², kjer lahko dobijo glasbo, ki jo lahko uporabijo brez kršenja pravic avtorjev (Oblak 2012: 164–165).
7. Učenci lahko sami naredijo zvočne posnetke, kjer skušajo na **zanimiv način predstaviti obravnavano literarno delo, avtorja ...** Posnetek objavijo na internetu, sošolci pa lahko prispevek komentirajo.

¹² Seznam različnih spletnih strani, kjer glasba ni avtorsko zaščitena: Ng 2009.

8. Učenci lahko **posnamejo pesem**. Primer: »Pesniško nadarjeni in tisti, ki igrate katerega od instrumentov, zapišite in uglasbite song z naslovom *Martin Krpan – junak pa tak!*« (Mileva Blažić idr. 2010, 152). Posnetek lahko objavijo na spletu, kjer si ga lahko pogledajo tudi drugi. Učenci se bodo še bolj potrudili, če vedo, da bo posnetek objavljen.

Zvočne posnetke lahko učenci uporabijo pri učenju (predvsem avditivci) ali za spremljanje svojega napredka pri recitaciji, radijski igri itd. Učenci preverijo, ali so res izrazili, kar so želeli.

Zvočne posnetke lahko učitelj uporabi v skoraj vseh fazah šolske interpretacije: v uvodni motivaciji, v fazi napovedi in umestitve besedila (kot ponazorilo), v fazi interpretativnega branja, v fazi izražanja doživetij (poiščejo glasbo, ki se ujema z občutki ob doživljanju besedila), pri razčlenjevanju besedila (povzetek zgodbe), pri sintezi in vrednotenju ter pri novih nalogah (učenci lahko sami izdelajo zvočni posnetek). Najbolj aktivni so, ko sami izdelajo posnetek in ga vrednotijo.

4.5.2. Video posnetki

Med najbolj priljubljenimi dejavnostmi učencev na internetu je ogled posnetkov na spletnih portalih. Posnetke pa lahko izkoristimo tudi v izobraževalne namene, saj se na internetu najde veliko dokumentarnih filmov, recitacij, posnetih iger itd., ki jih lahko uporabimo pri pouku književnosti. Nekaj primerov: Prežihov Voranc (<http://youtu.be/zyEVCEQQuQE>), gremo na koroško V PREŽIHOVO BAJTO (<http://youtu.be/r9QIfpjimCw>), Cvetje v jeseni (<http://www.genspot.com/video-96615/cvetje-v-jeseni-1-del.aspx>), Povodni mož (<http://youtu.be/a2mOHsRf9ag>), Turjaška Rozamunda (<http://youtu.be/KIkkk-0OV9g>), Martin Krpan (http://youtu.be/Kp_M2iPcJhM), France Prešeren: O Vrba (<http://youtu.be/p06mogbMgvvg>), Pod oknom – F. Prešeren, J. Fleišman – M. Hubad.avi (<http://youtu.be/3eKEYvHiCR8>), Simon Gregorčič – Soči (http://youtu.be/_8quzP-vSfA), Deseti brat (The Tenth Brother) (1982) (<http://youtu.be/d6ZaXiK1slk>), Na klancu (On the Hill of the Desire) (1971) (<http://youtu.be/X9sdLdde1SM>), Josip Jurčič: Kozlovska sodba v Višnji gori (<http://youtu.be/tFjkg-C7M2s>).

Lea Bregar idr. zagovarjajo njihovo uporabo pri pouku, saj dobro pripravljeni video posnetki pripomorejo k boljšemu razumevanju. Slabost video posnetkov vidi v tem, da dopuščajo samo enosmerno komunikacijo (2010: 146).

Možnosti uporabe videposnetkov pri pouku književnosti

1. **Ogled video posnetkov**, ki so že dostopni na svetovnem spletu (dokumentarni filmi, odlomki iz filmov, posnetih po zgodbi, recitacije, uglasbitve itd.). Nekaj primerov je zapisanih zgoraj. Učenci lahko ob ogledu rešujejo delovne liste. Na koncu učitelj preveri odgovore in povzame, kaj so se naučili.
2. Učitelj lahko videposnetek, ki je že objavljen na spletu, **objavi na blogu ali deli preko socialnega omrežja**, učence pa spodbuja k pisanju komentarjev. Če vsi prisluhnejo Kreslinovi uglasbitvi Prešernove pesmi *O, Vrba*, lahko primerjajo občutke, ki so jih doživljali ob branju, s tistimi, ki so jih občutili ob poslušanju pesmi. Primerjajo, kdaj je bilo doživljanje bolj globoko, kakšne so razlike itd. Na takšen način imajo učenci možnost, da razmislijo, kaj bodo napisali, urijo se v pisanju in argumentiranju, poleg tega pa imajo vsi učenci priložnost izraziti svoje mnenje in komentirati mnenje kateregakoli sošolca, za kar v razredu pogosto ni časa. Slabost takšne naloge je zagotovo v tem, da preverjanje učitelju vzame veliko časa, saj je pogosto že dovolj obremenjen z rednim delom in zato nima časa, da bi sledil komunikaciji na socialnem omrežju, zato je pogovor ob video posnetkih lažje vključiti v učno uro.
3. Učenci lahko **posnamejo svoje aktivnosti** (npr. dramska uprizoritev *Martina Krpana* ali *Županove Micke*, recitacijo *Povodnega moža*, govorni nastop, igra vlog) in jih, če tako želijo in če imajo ustrezna dovoljenja (staršev, posnetih sošolcev in učitelja), objavijo na svetovnem spletu. Posnamejo lahko svoje recitacije, referate, igrane odlomke itd. Takšne posnetke lahko učitelj pri novi generaciji učencev izkoristi za uvodno motivacijo in jih s tem spodbudi, da bi bili tudi sami tako ustvarjalni kot njihovi starejši vrstniki. Slabost vnaprejšnjega prikaza je v tem, da lahko prikazana interpretacija vpliva na interpretacijo učencev.

Učitelj lahko spodbuja ostale učence, da posnetek komentirajo in povedo, kako so igro ali recitacijo doživljali oni. Učitelj mora določiti, kaj naj komentarji vsebujejo in na podlagi kakšnih kriterijev jih bo ocenjeval, npr. poznavanje zgodbe, izražanje mnjenja, slovnična pravilnost, izvirnost, kritičnost, navezovanje na druga dela, upoštevanje spletnega bontona.

Le če si učenci svoj nastop ogledajo, lahko presodijo svojo igro, recitacijo ipd. in v njej poiščejo, kar so dobro odigrali in kje so še pomanjkljivosti v njihovem nastopu. Vrednotijo lahko tudi igro sošolcev. Učenci pogosto ugotovijo, da so bili v nastopu drugačni, kot so si predstavljali. Tako se lahko soočijo z realno sliko svojega nastopa, zato se zavejo, da lahko svoje igranje izboljšajo. Snemanje je za učence tudi spodbuda, da se bolj potrudijo, posebno še, če vedo, da ga bodo lahko pogledali tudi drugi. Učitelj lahko ob ogledu posnetkov beleži ugotovitve o dobrih in slabše igranih prizorih, slabše pripravljenih recitacijah itd. Na podlagi ugotovitev lažje načrtuje nadaljnje delo z učenci.

Primer: V OŠ Ivana Groharja so leta 2010 uprizorili zgodbo o Martinu Krpanu in posnetek objavili na portalu YouTube: <http://youtu.be/st3whPxsbKw>.

Primer 2: Berilo *Novi svet iz besed* 8 učence spodbuja, naj zaigrajo odlomek iz *Županove Micke*, ga posnamejo in posnetek pošljejo na spletno stran berila. Najboljši posnetki bodo objavljeni (Mileva Blažić idr. 2012: 181).

4. Učitelj lahko objavi **posnetke učnih ur**, med drugim tudi razlage učne snovi. Učenci lahko tako večkrat pogledajo videoposnetek. Če česa ne razumejo, se lahko ustavijo in poslušajo ponovno.¹³ Še posebej je to uporabno, kadar učitelj prikazuje, kako naj poteka delo z določenimi spletnimi orodji.

Primer: video posnetek Pot do nadzorne plošče (<http://youtu.be/xTFhyq49xgY>) prikazuje, kako učenci pridejo do nadzorne plošče sistema Wordpress (za urejanje bloga).

5. Učenci lahko tudi **sami poiščejo** zanimive videoposnetke, povezane z učno snovjo. Na različnih portalih je omogočena tudi možnost komentiranja (npr. YouTube, Vimeo). Najdene posnetke lahko delijo z drugimi preko e-pošte, socialnih omrežij ali bloga. Iskanje je lahko neobvezno, lahko pa ga učitelj vključi v domačo nalogo. To velja predvsem za bolj bistre in vedoželjne učence, ki so z lahkoto in hitro opravijo vse obveznosti. Učitelj učence na tak način spodbuja k raziskovanju, primerjanju in vrednotenju.

¹³ Prikaz postopka je posebej uporaben pri drugih predmetih, npr. športni vzgoji, tehniki, pri izbirnem predmetu računalništvo, pri pouku književnosti pa redkeje. Kadar učitelj opazi, da imajo učenci pri čem težave, ki se stalno ponavljajo, lahko postopek posname in ga objavi na splet.

6. Učenci lahko primerjajo vsebino in **prikaz dogajanja v besedilu in v po njem posnetem filmu**, oba pa lahko tudi vrednotijo. Primer: učenci ob obravnavi Bevkovih Pastircev pogledajo film Pastirci (1973) (<http://youtu.be/NWbr5E8WKl0>). Umestitev je smiselna v fazo sinteze in vrednotenja ali v fazo razčlenjevanja besedila.
7. Učenci lahko posnamejo **kratek film**. K temu jih spodbuja berilo *Novi svet iz besed 7* ob besedilu *Volkodlak v Ribnici*: »Po scenariju, ki ste ga napisali, posnemite 3-minutni film. Kako ga boste naslovili? Katerim književnim osebam boste namenili največjo vlogo?« (Mileva Blažić idr.: 2010, 181).

Učenci v prostem času radi gledajo video posnetke, zato jih je smiselno vključiti tudi v pouk književnosti – kot ponazorilo (učenci tako pridobivajo književno znanje) ali kot posnetek dejavnosti, predvsem dramskih uprizoritev. Učni načrt ponuja izbirno možnost, da »[u]čenci razvijajo zmožnost doživljanja in razumevanja dramskega besedila, tako da /.../ dramatizirajo pripovedno, pesemsko besedilo« (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina* 2011, 64). Dramatizacijo lahko učenci tudi posnamejo, ob posnetku pa vrednotijo svojo igro. V učnem načrtu je predvideno tudi, da učenci »doživljanje, razumevanje in vrednotenje predstav izražajo govorno, pisno« (61). Ob ogledu posnetka lahko pouk vrednotijo tudi nastopajoči. Shranjen posnetek učencem omogoča, da čez čas vrednotijo svoj napredek. Z ogledom video posnetkov, ki prikazuje zgodbo, uresničujejo operativni učni cilj »primerjanje gledališke/filmske izraznosti s književnim besedilom« (62).

Video posnetke lahko uporabimo v skoraj vseh fazah šolske interpretacije: v uvodni motivaciji, v fazi napovedi in umestitve besedila (kot ponazorilo), v fazi interpretativnega branja (vendar je smiselno ugasniti projekcijo, saj so sicer učenci pozorni na sliko in ne na zgodbo), v fazi izražanja doživetij (učenci poiščejo glasbeni video posnetek, ki se ujema z občutki, ki so jih doživljali pri branju, primerjajo lahko tudi občutke, ki so jih doživljali pri branju z občutki ob poslušanju uglasbene različice pesmi), pri razčlenjevanju besedila (video, ki povzame zgodbo), pri sintezi in vrednotenju (učenci lahko sami izdelajo video posnetek) in pri novih nalogah (izdelava video posnetka). Učenci si lahko obravnavano snov bolje predstavljajo. Ogled video posnetka lahko za učence pomeni sprostitev, lahko pa so ob njem aktivni, npr. z reševanjem delovnih listov. Tako učenci niso samo pasivni gledalci. V ogled video posnetkov se lahko aktivno vključijo tudi s pisanjem komentarjev. Učenci so najaktivnejši in najbolj ustvarjalni, ko

sami izdelajo video posnetek: npr. odigrajo odlomek iz zgodbe, igro posnamejo, obdelajo in (če imajo za to dovoljenja učencev, ki so na posnetku, in njihovih staršev) naložijo na splet. Ob ogledu posnetkov, na katerih so posneti sami, se učijo veščin nastopanja in izražanja, zato lahko napredujejo.

Pomembno je, da učitelj izbere video posnetke dobre kvalitete, da se učenci ne mučijo z ogledom slabe slike. Izbrati mora tudi posnetke, ki niso sami sebi namen, ampak so usklajeni z učno vsebino. Biti morajo v slovenskem jeziku (razen, če učitelj presodi drugače). Učitelj lahko prikaže tudi samo odlomek iz video posnetka.

4.6. GOOGLE DOKUMENTI

Google Dokumenti omogočajo ustvarjanje različnih oblik dokumentov, dostopnih na spletu, skupinsko delo na njih in shranjevanje dokumentov ter ostalih datotek na splet. So brezplačni. Z internetno povezavo lahko uporabnik dostopa do dokumentov in datotek s kateregakoli računalnika kjerkoli na svetu (<http://support.google.com>). Pri pouku lahko nadomestijo Microsoft Office.

Funkcije:

- **Seznam dokumentov** vsebuje vse dokumente in datoteke, ki jih lahko uporabnik ustvarja, deli in uporablja.
- **Dokumenti** omogočajo izdelavo besedilnih dokumentov na spletu, kar lahko poteka v sodelovanju z drugimi uporabniki. Ima tudi funkcijo klepeta, med drugim pa omogoča tudi prevod dokumenta v drug jezik. Dokumente lahko uporabnik enostavno pošilja preko e-pošte v obliki priponke.
- **Preglednica** omogočajo enostavno (sodelovalno) izdelavo razpredelnic, ki jih lahko preko različnih orodij enostavno delimo z drugimi.
- **Predstavitev** je spletni urejevalnik predstavitev, ki jih lahko uporabnik preko različnih orodij enostavno deli z drugimi.
- **Risba** je spletni urejevalnik slik. Uporabnik lahko izdelava preproste slike in celo diagrame.
- **Obrazec** omogoča zelo preprosto izdelavo kvizov (<http://support.google.com>).

Vse te storitve lahko več učencev ureja istočasno, čeprav niso na istem računalniku, zapisuje pa se tudi zgodovina, tako da lahko vsakdo preveri, kdo je kaj napisal.

Možnosti uporabe Google Dokumentov pri pouku književnosti

- Pri **skupinskem delu** lahko člani istočasno skupaj oblikujejo besedilo, predstavitev ... Ob ustvarjanju dokumenta lahko poteka tudi klepet, kjer se lahko pogovarjajo o delu.
- Učenci lahko dobijo **takojšnjo povratno informacijo** od učitelja in sošolcev, s katerimi delijo dokument. Uporabniki so o tem, da je nekdo delil dokument z njimi, obveščeni preko e-pošte.
- Učenci in učitelji lahko do **dokumentov dostopajo kadarkoli in kjerkoli**. Učitelj lahko z učenci deli teste, gradiva, navodila itd. (shranjevanje v oblaku).
- Učitelj lahko pripravi **kvize**.¹⁴ Kvize lahko učenci rešijo in avtomatično dobijo povratno informacijo o svojem znanju (vendar le za nižje taksonomske stopnje).
- Učitelj lahko spodbuja učence, da pred ocenjevanjem znanja **sami pripravijo kvize** in jih delijo s sošolci, ki jih nato rešijo. Tako na zanimiv in zabaven način poteka skupinsko učenje.
- Učitelj lahko kadarkoli **dostopa do svojih izdelkov**, shranjenih v Google Dokumentih.
- Učenci lahko v Dokumentih napišejo **e-knjigo**, ki jo shranijo kot PDF-datoteko in delijo, s komer želijo. Napišejo lahko svojo pravljico, svojo basen itd.

Dokumenti so pri pouku književnosti uporabni, ko učenci na računalniku zapisujejo besedilo. Posebno uporabni so pri skupinskem delu, saj lahko vsi hkrati ustvarjajo in urejajo dokument. Urejanje besedila poteka v oblaku, zato je dostop mogoč tudi z drugih računalnikov, pri tem pa ni treba uporabljati CD-jev ali USB-ključev. Učenci tako doma enostavno nadaljujejo delo, začeto v šoli. Google Dokumenti poleg urejanja besedil omogočajo tudi izdelavo kvizov, vendar le-ti lahko zaradi svoje narave preverjajo le nižje taksonomske stopnje. Uporaba je smiselna v fazi razčlenjevanja besedil ter sinteze in vrednotenja.

¹⁴ Navodila za izdelavo kviza je zelo dobro predstavil Ray Villabos (na <http://planetoftheweb.com>).

Alternativo Googlovim dokumentom predstavlja **Microsoft Office 365**. Delo prav tako poteka v oblaku, v izobraževalne namene pa je brezplačen.

4.7. SPLETNA STRAN IN SPLETNA UČILNICA

Spletna učilnica in spletna stran predstavljata prostor, ki ga v celoti ureja učitelj in lahko vsebuje vsa gradiva in informacije o pouku.

4.7.1. Spletna stran

Učitelj lahko postavi spletno stran, kjer ponuja informacije o svojem delu in gradiva za učence. Za postavitve spletne strani potrebuje določena programerska znanja, lahko pa si pomaga s portali, kot sta Google Sites in Weebly, kjer enostavno postavi svoj spletni prostor.

Spletna stran mora biti skrbno zasnovana. Zelo je pomemben njen vizualni izgled in njena organiziranost. Biti mora prijetnega videza, datoteke pa morajo biti razporejene tako, da jih učenec najde brez težav.

Navadno spletna stran vsebuje predstavitev učitelja, njegov način dela, gradiva za učence (obvezna in dodatna), navodila za delo, najboljše izdelke učencev, teste, aktualne novice, obvestila, kriterije ocenjevanja in primere izdelkov, povezave na druge spletne strani, vsebuje pa lahko tudi priporočila, kako se učiti, kako analizirati besedilo, vaje iz retorike in pravopisa, navodila za iskanje po spletu in za navajanje virov, navodila za pisanje prispevkov na blog, wiki itd. Bolj kot spletni prostor, namenjen učencem, je spletna stran osebna izkaznica učitelja (Oblak 2012: 162–163).

Učenci so na spletni strani uporabniki in ne ustvarjalci. Če učitelj kot spletno stran uporablja blog ali wiki, se komunikacija že spremeni v dvosmerno.

Pri pouku književnosti je spletna stran prostor, kjer učenci dobijo podatke in gradiva za pouk književnosti. Ne pripomore bistveno k uresničevanju ciljev pouka književnosti.

Spletno stran lahko izdelajo tudi učenci, in sicer v okviru kakšnega projekta. Tako je npr. nastala spletna stran o Tantadruju (<http://www2.arnes.si/~ssmbszs1s/srednja/projekti/timko/timko03/5c/tantadruj/uvod1.html>).

4.7.2. Spletna učilnica

Bistvena razlika med spletno učilnico (ali e-učilnico) in spletno stranjo je, da si prvo lahko ogleda kdorkoli, spletna učilnica pa je praviloma zaprta in za vstop uporabnik potrebuje uporabniško ime in geslo. Učenec je v spletni učilnici pri nekaterih dejavnostih aktiven.

Izmed vseh naštetih oblik uporabe interneta pri pouku je spletna učilnica ena izmed najbolj priljubljenih in razširjenih. Marija Žveglič jo opisuje:

Spletne učilnice so primerne za izvajanje dejavnosti in hrambo oz. arhiviranje izdelkov učencev v okviru posameznega razreda, predvsem pa omogočajo sodelovanje med učenci različnih razredov ali razredov različnih šol v posamezni državi ali v različnih državah. Dejstvo je tudi, da v večina gradiv nastaja v e-obliki in se ne prenaša več na svoj lastni osebni računalnik, ampak učenec s svojim osebnim računalnikom dostopa v e-učno okolje oz. učno skupnost (Žveglič na <http://info.edus.si/eslo/index.php/component/content/article/3-newsflash/4-newsflash-3>).

Njena uporaba pri pouku slovenščine je predvidena tudi v učnem načrtu, kjer piše, da naj kot nadgradnja pouka ta občasno poteka tudi v spletni učilnici (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina 2011*: 111):

Pouk slovenščine naj občasno kot nadgradnja klasičnega pouka v učilnici poteka v spletni učilnici, ki je opremljena z e-didaktičnimi gradivi in pripomočki ter orodji, ki omogočajo iskanje podatkov in informacij, dostop do brezplačnih učnih gradiv, avtorskih programov, spletnih slovarjev, komuniciranje z uporabo spletnih storitev, sodelovanje v mrežnih projektih, forumih in različnih spletiščih za učenje slovenskega jezika kot materinščine. V spletni učilnici naj bo priročna e-knjžnica z literaturo za učitelje, s priročniki in učbeniki za učence, vsebuje pa naj tudi zadostno število leposlovnih del, ki jih učitelj izbere za šolsko in domače branje. Na voljo naj bodo tudi slovarji, leksikoni in drugi priročniki v elektronski obliki za pouk jezika in književnosti (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina 2011*: 111).

Tatjana Šček Prebil našteva prednosti in slabosti uporabe spletne učilnice (v mislih ima predvsem srednje šole, vendar lahko ugotovitve posplošimo tudi za osnovno šolo).

Razlogi za uporabo spletne učilnice:

- dostopnost gradiva in literature,
- spreminjanje dejavnosti in aktivnosti v šoli,
- prilagajanje zahtevnostni stopnji,
- pestra, zanimiva, nova učna gradiva,

- uporaba različnih virov: filmov, videopredstavitev, animacij, podatkov iz enciklopedij in leksikonov, podatkov v zgoščeni obliki, statističnih podatkov, grafov in zvočnih efektov, interaktivnih zemljevidov, kvizov oz. testov,
- obravava različnih primerov iz prakse, uporaba številnih vaj obravnavanih snovi,
- demonstracijski prikazi, simulacije,
- lažja komunikacija z učenci, dostop do zanimivosti in nalog na svetovnem spletu, zanesljivost informacij na kakovostnih straneh, posredovanje nalog iz knjige, ki je učenci nimajo,
- zahteva vodstva,
- dostopnost informacij,
- obsežnejša komunikacija z učenci,
- praktičnost,
- večja motivacija za delo,
- vse informacije so zbrane na enem mestu,
- preglednost,
- omogočeno je sodelovanje na daljavo, če učenci niso prisotni v razredu,
- dostop do aktualnih informacij za zaposlene, do različnih obrazcev,
- varnejše shranjevanje datotek,
- stalna razpolaga datotek in možnost dela doma,
- dostop učencev do zanimivih učnih gradiv,
- učenci lahko domače naloge in seminarske naloge oddajajo preko spletne učilnice in jih ne morejo »pozabiti doma«,
- možnost preverjanja znanja,
- medpredmetno povezovanje,
- hiter dostop do gradiva,
- širjenje obzorij učencev,
- navajanje učencev na samostojnost in odgovornost,

- posredovanje dodatnih nalog (te so lahko tudi zabavne),
- popestritev pouka,
- veliko različnih možnosti za delo,
- ena izmed metod dela, a ne edina (2010: 192–493).

Razlogi proti uporabi spletne učilnice:

- slaba računalniška pismenost uporabnikov,
- nekateri nimajo možnosti dostopa od doma,
- velika tehnična zahtevnost,
- dodatno delo ob vzpostavitvi poteka,
- nedorečenost vzpostavitve novega načina dela, možnost zapletov,
- primernejša uporaba elektronske pošte,
- ovira neposrednih kontaktov pri učenju in vzgoji,
- zelo veliko ukazov, »klikanja« za zeleno nalogo,
- obvestila brez datumov, časovnice,
- nepotrebnost obiskovanja pouka,
- izgovori učencev, da se niso mogli prijaviti, da niso česa našli, da niso mogli oddati naloge itd.,
- vprašljivost avtorstva rešene naloge (učencem lahko pomagajo tudi starši in drugi),
- primernejši so drugi viri za učne ure,
- ovira aktivno učenje pri pouku, učenci ne sledijo več pouku,
- preveč neosebno,
- učenci lahko »pozabijo« natisniti učno gradivo (493–494).

Za postavitev spletne učilnice učitelj potrebuje t. i. **sistem za upravljanje učenja**.

Le-ti se razlikujejo se v videzu in lastnostih, imajo pa nekaj skupnih elementov:

- povezava na internet,
- sestava testov in njihovo avtomatično ocenjevanje,

- redovalnica,
- objava učnega materiala, učnih načrtov, obvestil,
- interaktivna komunikacija med učiteljem in učenci (e-pošta, izmenjava datotek, forumu, virtualne klepetalnice) (Oblak 2012: 159).

Učitelj mora skrbno izbrati, katerega izmed sistemov za upravljanje učenja bo izbral. V Sloveniji je trenutno najbolj razširjena brezplačna platforma Moodle, ki je na voljo tudi v slovenskem jeziku.

Učencem se zdi zelo pomembno, da so informacije zbrane na enem mestu, kjer jih lahko poiščejo in uporabijo kadarkoli. In prav temu je spletna učilnica namenjena. Pomembno je, da so fizično ločena obvezna in neobvezna gradiva, sicer so učenci negotovi in se ob preobilici gradiva počutijo izgubljene. Brez urejenega gradiva za učenje bodo učenci težko zgradili sistem znanja (Oblak 2012: 158).

Ko učitelj sestavlja spletno učilnico, mora biti torej osredotočen na uporabnost. Učenci morajo gradiva najti brez kakršnihkoli težav. Učno gradivo mora biti dostopno v številnih mapah, ki so primerno označene in urejene v podmape. Razdeljene so lahko na obvestila, forum, ocene, učiteljeve informacije, učni program, stike, gradiva (160).

Tako kot pri vseh spletnih aplikacijah, ki jih učitelj uporabi pri pouku, je pomembno, da si tudi glede uporabe spletne učilnice pri pouku vzame nekaj časa in učencem predstavi njeno vsebino in potek dela v njej. Učenci morajo vedeti, kako in zakaj bodo e-učilnico uporabljali. Za prikaz uporabe in vsebine e-učilnice lahko učitelj naloži tudi video posnetek, ki je viden takoj ob vstopu, in prikazuje uporabo e-učilnice. Za navigacijo po e-učilnici je bistvenega pomena tudi funkcija »Išči« (160–161).

Renata Čampelj Jurečič navaja pomisleke glede uvajanja e-učnega okolja predvsem z vidika učnih gradiv, ki so pogojena z določeno programsko opremo, zato lahko hitro zastarijo, da učne poti učitelj ne more spreminjati, dokler ne naredi evalvacije, nekakovostno gradivo pa je tudi izvor slabše motiviranosti učencev za delo (2012: 196).

Uporabnost spletne učilnice pri pouku književnosti

1. **Prostor, ki ponuja informacije o poteku dela, učni program, učna gradiva itd. za pouk književnosti.** Učna gradiva so obvezna in dopolnilna. Učenci jih uporabljajo, ko jih potrebujejo. Učitelj mora paziti, da ne objavlja avtorsko zaščiteneh gradiv, saj s tem krši avtorske pravice. V spletni učilnici se lahko

nahajajo dokumenti, ki jih je učitelj uporabil pri pouku (delovni listi, prosojnice, video posnetki, zvočni posnetki), dokumenti, ki so jih izdelali učenci in so pri pouku nastali (misleni vzorci, besedila, ilustracije ...), dodatna gradiva in vaje, informacije o ocenjevanju, zastavljenih ciljih, tabele za samovrednotenje izdelkov in za vrednotenje spletnih strani, navodila za delo, primeri dobrih nalog itd.

2. **Kvizi** za preverjanje znanja. Učitelj sestavi kvize, skladno s cilji, ki jih želi doseči. Kvizi lahko preverjajo le nižje takonomske stopnje.
3. **Koledar obveznosti**. Učenci lahko kadarkoli preverijo, kakšne so njihove obveznosti pri pouku slovenščine, kar jim omogoča lažje načrtovanje dela.
4. **Wikiji**. V spletni učilnici lahko učitelj in učenci urejajo in objavljajo wikije (več o uporabi wikija pri pouku književnosti v poglavju 4. 4. Wiki).
5. **Forum**. V spletni učilnici lahko učitelj in učenci uporabljajo forume (več o uporabi foruma pri pouku književnosti v poglavju 4.2.3 Razpravljalni forum).
6. **Slovar pojmov**, uporabnih pri pouku književnosti. Slovar pojmov dopolnjujejo učenci. Učenci lahko kadarkoli osvežijo svoje znanje, če pozabijo, kaj kakšen izraz pomeni. Vse informacije so zbrane na enem mestu, kar omogoča hitro iskanje, poleg tega pa so informacije tudi zanesljive. Na ta način učitelj pripomore k doseganju cilja iz učnega načrta: »Učenci poznajo in uporabljajo naslednje strokovne izraze in jih znajo opisati« (*Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina* 2011, 67). Učitelj mora vedno preveriti pravilnost razlag. Uporaba slovarja pojmov je smiselna, saj so pojmi na internetu lahko narobe razloženi, lahko je razlaga nepopolna ali pa za učence preobširna in preveč strokovna. Zgodi se lahko tudi, da za iskalni pojem ni zadetka.
7. **Obvestila**. Učitelj lahko učence sproti obvešča o novostih v zvezi s poukom književnosti. Čeprav obvestila učitelj pove že pri pouku, jih učenci lahko kadarkoli preberejo tudi na spletni učilnici. To pride najbolj prav učencem, ki so pri pouku manjkali, in tistim, ki bi jih iz kakršnihkoli razlogov želeli slišati/prebrati ponovno. Najbolj smiselno je sicer, če ima cela šola en prostor za objavo obvestil in tako učencem ni potrebno iskati na različnih mestih za vsak predmet posebej.
8. **Spletna redovalnica** (Oblak 2102: 161–162). Učitelj ima lahko v spletni učilnici elektronsko redovalnico. Učenci lahko tako kadarkoli preverijo svoje ocene,

učitelj pa lahko do ocen svojih učencev dostopa kadarkoli in kjerkoli. To pride še posebej prav npr. v primeru, da je svojo redovalnico pozabil vzeti s seboj.

Spletne učilnice so navadno zaprtega tipa. Učitelji imajo običajno vsak svojo spletno učilnico, dostop vanjo pa je za uporabnike mogoč z uporabniškim imenom in geslom. Čeprav obstajajo številne spletne učilnice, učitelji tako pri pouku ne morejo uporabljati učilnic drugih učiteljev, razen če so te izjemoma javne. Takrat lahko učence spodbuja k uporabi gradiva, ki je dostopno tam, vendar je za učence bolje, če je učno gradivo zbrano na enem mestu, torej v njihovi lastni spletni učilnici, na blogu (ta je sicer lahko vključen tudi v spletno učilnico), na spletni strani ali kje drugje. Tako imajo učenci eno spletno mesto, kjer poteka njihovo učenje – tam so zbrani wiki, koledar, forum, slovar pojmov, obvestila in redovalnica.

4.7.2.1. Moodle

Moodle (*Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment*) je brezplačna, odprtodostopna platforma za e-učenje (<http://www.scribd.com>). Je spletna aplikacija, ki pomaga ustvariti dinamične strani, kjer lahko učne skupnosti komunicirajo in sodelujejo. Je odprtodostopen in brezplačen. Vsebuje forum za razprave, možnost nalaganja in snemanja datotek, ocenjevanje, sporočila, spletni koledar, spletne novice in obvestila, kvize, wiki. Namenjen je izdelavi in pripravi tečajev in spletnih strani, temelječih na internetu (Dougiamas 2012). Obstaja tudi v slovenskem jeziku (<http://www.moodle.si>).

Za najbolj učinkovit program je Moodle ocenila tudi Marija Žveglič.

V zadnjem petletnem obdobju se v slovenski šoli, potem ko se različni drugi programi niso pokazali učinkoviti, uporablja odprtokodni program Moodle /.../, ki temelji na konstruktivistični teoriji, na socialnem konstruktivizmu in konstrukcionizmu (2010: 136).

Ocenjuje, da so med gradniki Moodla so za učinkovito rabo pri pouku slovenščine primerni prav vsi moduli,

z vidika učitelja/tutorja *administracija* (spremljanje udeležencev, ocenjevanje idr.) ter *bloki*, tj. orodja za lažje delo z viri in aktivnostmi (prisotni, zadnje novice, koledar, rezultati testov, zadnje aktivnosti itd.), z vidika učenca/udeleženca pa *viri* in *dejavnosti*. Med viri velja izpostaviti možnost *sestavljanja strani z besedilom*, kjer je mogoče dodajanje različnih statičnih besedil, ter *sestavljanje spletnih strani*, ki jo lahko učitelj/tutor za razliko od *strani z besedilom* tudi ureja (npr. obarva del besedila, ga pordrta ali kako drugače označi, oblikuje odstavke, alineje idr.). Za šolsko delo je zelo primerna in uporabna tudi *povezava na datoteko ali spletno stran* (npr. učitelj si vnaprej pripravi ustrezne datoteke za pouk ali uporabne in

varne spletne strani in tako ciljno usmeri dejavnosti učencev). Orodje *prikaži imenik* je uporabno v dolgoročnem smislu, kajti omogoča večjo stopnjo urejenosti in dostopnosti datotek. Najpomembnejši gradniki Moodlea z vidika pouk slovenščine so *aktivnosti*, orodja za dodajanje dinamičnih vsebin: *lekcija*, *naloga*, *forum*, *teeti*, *slovni* in *klepetalnica*. Z zornega kota učinkovitega na učenca osredinjenega pouka slovenščine je na prvem mestu *forum*, ker omogoča predvsem razvijanje pisne zmožnosti učenca, prav tako *klepetalnica*, v fazi obravnave umetnostnega in neumetnostnega besedila sta zelo uporabni orodji *lekcija*, *naloga* in *slovar*, v fazi preverjanja znanja pa *testi* in *kvizi* (prav tam).

Marija Žvegljč torej ugotavlja, da je Moodle mogoče uporabiti v vseh fazah pouka slovenščine. Bistvena prednost uporabe spletne učilnice se ji zdi v tem, da »z različnimi orodji na različne učne načine in z različnimi učnimi oblikami omogoča interakcijo med učenci in učnimi gradivi ter socialno interakcijo med učenci in učenci ter učiteljem« (prav tam). Uporabnost v vseh fazah pouka (v gimnaziji) ugotavlja tudi Renata Čampelj Jurečič. Možnosti uporabe vidi tako pri učenčevem samostojnem delu bodisi v kombinaciji klasičnega učenja z e-učenjem. Poudarja tudi, da omogoča interakcijo med vsemi učenci, kar omogoča, da »doživljajo različne socialne izkušnje in preko njih konstruirajo svoja znanja« (2012: 31).

Navaja, da Moodle ponuja dijakom:

- da e-okolje sprejmejo kot svoje,
- orodja, s katerimi dosežajo književnovzgojne cilje,
- kakovost učenja (na književnodidaktičnem, pedagoškopsihološkem in tehničnem nivoju),
- kakovostno komunikacijo (smiselno jo je izkoristiti, sicer so učenci izgubljeni in zaskrbljeni),
- učno gradivo, ki upošteva kognitivne, psihološke, socialne in čustvene potrebe učencev na določeni razvojni stopnji (195).

Meni, da z uporabo spletne učilnice učenje postane celovito, učenje je ponovno ustvarjanje izkušenj (prav tam). Pri tem je potrebno upoštevati, da so dijaki zrelejši in bolje poznajo delo z računalniki kot osnovnošolci.

4.8. DRUGO

1. **Storybird** (<http://storybird.com/>) je brezplačna spletna aplikacija, kjer lahko učenci naredijo svoje e-knjižice – uporabijo različne slikce in zraven njih napišejo besedilo. Program lahko uporabijo, da napišejo svoje izdelke (npr. pravljico) in jih

opremijo s slikovnim gradivom, lahko pa povzamejo zgodbo obravnavanih besedil in jo ilustrirajo.

2. **Uporaba časovnikov** (<http://www.online-stopwatch.com/classroom-timers/>). Učitelj jih lahko uporabi na računalniški predstavitvi ali samostojno, da lahko učenci lahko sproti vidijo, koliko časa imajo še na voljo za določeno aktivnost.
3. **Izdelava infografov** (<http://infogr.am/beta/>). Učenci z orodjem hitro in preprosto sestavijo infograf o določenem literarnem delu, pisatelju, literarnem obdobju, literarni vrsti itd. Učenci jih lahko uporabijo namesto PowerPointa pri govornih nastopih. Če si učenci lahko pri nastopu s PowerPointom pomagajo (oporne točke), pa infograf uporabljajo le kot grafično ponazorilo. Učitelj lahko infograf (če je dobro pripravljen in če so zapisani podatki pravilni) objavi na spletu, od koder do njega dostopajo drugi učenci, ki ga lahko uporabijo pri učenju, saj je snov predstavljena na zelo pregleden način in le z bistvenimi podatki. Kasneje ga lahko učitelj uporablja tudi pri razlagi snovi.
4. **Pripovedovanje zgodb z uporabo tehnologije**. Učenci radi v pripovedovanje zgodb vključujejo tehnologijo. Učitelj književnosti lahko izkoristi to njihovo nadarjenost in spodbuja obnavljanje zgodb s pomočjo tehnologije v fazi vrednotenja ali poustvarjanja v fazi novih nalog. Učenci lahko v zgodbo vključijo slike, zvok in video posnetke in tako oblikujejo kratek film, običajno z močno čustveno komponento. Običajno so dolgi 2 minuti, po vnaprej pripravljeni scenariju. Učenci tako povežejo uporabo tehnologije z drugimi predmeti (<http://net.educause.edu>). Program, ki to omogoča, je npr. **Microsoft Photo Story**. Omogoča podajanje informacij z uporabo slike, zvoka in besedila. Učenci lahko uporabijo lastne ilustracije, fotografije ... ali pa pridobijo slike s spleta. Pri tem se morajo zavedati avtorskih pravic lastnikov slik, zaradi česar lahko izdelke s takšnimi slikami uporabijo pri pouku, ne smejo pa jih objaviti na javnih mestih, torej na spletu, če nimajo ustreznih dovoljenj. Učenci lahko preko programa izrazijo svoje prvo doživetje ob prebiranju umetnostnega besedila ali pa besedilo vrednotijo. Delo bo še bolj zanimivo, če bodo na koncu lahko izdelek posredovali sošolcem in/ali učiteljem preko e-pošte.
5. **Musicoverly** (<http://musicoverly.com>) je spletna stran, ki omogoča izbiro predvajane glasbe glede na vzdušje, ki ga želimo doseči. Učitelj lahko uporabi

mirno glasbo, kadar želi učence umiriti, pozitivne zvoke pa lahko uporabi, ko učenci delajo samostojno (Oblak 2012: 167). Pri aktivnem delu učencev mora biti glasba, ki jo poslušajo, instrumentalna, saj učence besede, tudi če jih ne razumejo, zmedejo, zato se ne morejo osredotočiti na delo. Če glasba katerega izmed učencev moti, predvajanje ni smiselno, saj si vsi zaslužijo optimalne pogoje za delo.

6. **Spletna odlagališča datotek** (Dropbox, Google Drive itd.) omogočajo shranjevanje in deljenje različnih datotek. Učenci lahko do njih dostopajo kjerkoli in s katerekoli naprave. Datoteke lahko nalagajo učenci ali pa učitelj. Prednost je, da so vsa gradiva zbrana na enem mestu. Datoteke so lahko organizirane v mape.
7. **Slideshare** (<http://www.slideshare.net>) je spletna stran, ki omogoča nalaganje PowerPoint in drugih predstavitev, njihovo označevanje in enostavno deljenje. Učitelj lahko tako naloži predstavitev tudi na blog. Učenci lahko pregledujejo predstavitve, ki jih je pri pouku uporabil učitelj.
8. **Programi za snemanje pouka** (npr. Tegrity, Wcho360, Panopto). S takšnimi programi lahko učitelj posname pouk in posnetek objavi na spletu, kjer si ga učenci lahko ogledajo. Prvenstveno so posnetki namenjeni učencem, ki so dlje časa odsotni od pouka, in tistim, ki snovi ob prvi razlagi niso dovolj dobro razumeli. Učitelj lahko posname svojo razlago, predvsem pa so ti programi uporabni, kadar daje navodila za delo s kakšnim programom, saj se ob snemanju govora snema tudi slika zaslona. Nekateri programi omogočajo tudi istočasno oddajanje in celo učenčevo aktivno sodelovanje z zastavljanjem vprašanj učitelju (Oblak 2012: 168–169). Pri pouku književnosti so uporabni predvsem pri poučevanju na daljavo in pri učiteljevi razlagi, kako naj poteka delo z določeno spletno storitvijo.
9. **Izdelava stripa.** Učenci zgobo poustvarijo tako, da narišejo strip. S tem povzemajo vsebino zgodbe, predstavljajo svoj odnos do književnih likov in do besedila samega. Učenci lahko strip narišejo ročno, ga preslikajo in objavijo na internetu, ali pa ga s pomočjo programov (npr. Design Comics), ki to omogočajo, izdelajo že na spletu. Stripe lahko objavijo na blogu, socialnih omrežjih ... Na ta način razvijajo recepcijsko zmožnost: krajše literarno delo preoblikujejo v strip (*Učni načrt. Program osnova šola. Slovenščina* 2011: 64)

Primer: Učenci napišejo strip v obliki dvogovora med grškim bogom Aresom in rimskim bogom Marsom (Mileva Blažić idr. 2010: 132).

10. **Ommwriter** (<http://www.ommwriter.com/>). Ommwriter je program, namenjen pisateljem. Je urejevalnik besedila, ki izklopi vse ostale moteče elemente in z nežno glasbo (ki se jo lahko spremeni ali izklopi) ter spokojnim ozadjem spodbuja uporabnika k pisanju. Učenci lahko v miru napišejo svoje eseje, zgodbe itd. Program je brezplačno dostopen na internetu, učenci pa si ga morajo naložiti na svoj računalnik.
11. **Stihoteka** (<http://www.stihoteka.com/sl/2012/>) je spletna stran, ki vsebuje zbirko pesmi avtorjev iz različnih držav, ponuja pa tudi možnost animiranega branja (aplikacija Stihotok). V sporočilu za medije je o aplikaciji zapisano:

Vsakdanje branje se vse bolj intenzivno seli na svetovni splet, postaja hitrejše in bolj površno. Poezija zahteva bolj počasno in poglobljeno branje, zato se je Študentska založba odločila, da bralcem ponudi »upočasnjevalnik« besedila, aplikacijo, ki jim bo olajšala in približala uporabniško izkušnjo branja poezije na ekranu. Aplikacija /.../ besedilo pesmi podaja v animirani obliki, verz po verz, v upočasnjem in naravnem ritmu (<http://www.mojmikro.si>).

Aplikacija je trenutno še v razvojni fazi, zato je zelo preprosta, trenutno pa je dostopna samo na spletu. V prihodnosti bo dostopna tudi aplikacija za mobilne naprave (iPhone, iPad in Android). Učenci se z uporabo naučijo, da poezija ni dostopna samo v pesniških zbirkah, ampak tudi na spletu. Z upočasnjem branjem, ki ga aplikacija omogoča, spoznajo, da je treba poezijo (tudi na spletu) brati počasi in doživeto. Zbirka pesmi, ki jo vsebuje spletna stran, ponuja možnost branja poezije kadarkoli in kjerkoli. Učitelj lahko takšen program pokaže učencem, saj se jim bo verjetno zdel zanimiv, saj olajša branje poezije na zaslonu, vendar je pri pouku vseeno smiselno brati poezijo v knjigi, saj je tako branje počasnejše. Na računalniku smo vajeni hitrega branja, na zaslonu je branje tudi težje kot v knjigi, zato se učenci težko osredotočijo na besedilo, ga doživijo, razumejo in vrednotijo.

4.9. SKLEP

Uporaba internetnih storitev mora biti skrbno načrtovana in usklajena s cilji pouka književnosti. Nobena storitev (razen zvočnih posnetkov in morebitnih na spletu objavljenih e-gradiv) ni uporabna v fazi interpretativnega branja.

Učenci si želijo imeti učno gradivo zbrano na enem mestu, zato naj učitelj pri pouku ne uporablja (pre)več različnih spletnih storitev, ampak se osredotoči na tiste, ki mu lahko ponudijo največ. Pri tem mora upoštevati tudi varstvo osebnih podatkov, možnost skupinskega dela, enostavnost uporabe itd. Učencem mora dati jasna navodila za delo in ocenjevalne kriterije, v pomoč pa jim je tudi vzorec dobrega izdelka. Na koncu dejavnosti naj učitelj in učenci ovrednotijo potek dela.

Učitelj mora učence spodbujati k samostojnemu objavljanju in raziskovanju, pri tem pa ne sme spregledati njihovih objav (tako samoiniciativnih kot obveznih). Vsak učenec si zasluži, da je njegov trud opažen in nagrajen s povratno informacijo. Pri tem mora učitelj paziti, da delo z internetom ne bo preobremenilo ne njega in ne učencev.

Z uporabo interneta pri pouku književnosti se učenci naučijo uporabljati spletne iskalnike in ovrednotiti informacije. Na spletu lahko uporabljajo tudi že dostopne, (interaktivne) materiale, kot so video posnetki, slovarji, videoigre in simulacije, virtualni sprehodi, elektronske izdaje in besedila – ti omogočajo globlje doživljanje in lažjo predstavo obravnavanih besedil. Elektronska gradiva mora učitelj pred uporabo kritično ovrednotiti in jih na podlagi tega umestiti v pouk.

Komunikacijska orodja, kot so e-pošta, klepetalnice in forum, lahko učitelj uporabi predvsem za razpravo, ki lahko poteka tudi na daljavo. Prednost razprave je, da se ohrani in jo lahko učenci še večkrat preberejo, imajo pa tudi čas, da razmislijo o tem, kaj bi želeli napisati. Z uporabo spletnih orodij vsak učenec dobi priložnost, da pove svoje mnenje celemu razredu, za kar pri pouku pogosto ni časa. Učenci se naučijo podajati argumentirana mnenja o literarnih besedilih. Posledica uporabe virtualnih komunikacijskih orodij so boljši odnosi v razredu.

Blog omogoča objavljanje daljših prispevkov in objavo izdelkov učencev, socialna omrežja pa praviloma kratke utrinke. Učitelj mora (predvsem) pri družbenih medijih skrbno pretehtati tudi vidik zasebnosti in paziti na morebitne kršitve avtorskih pravic. Ker učenci pišejo za večje število bralcev, se pri pisanju bolj potrudijo, izboljšuje se njihova pismenost. Z objavljanjem aktualnih in zanimivih novic učenje postane smiselno. Tudi družbeni mediji omogočajo razpravo. Učenci svoje prispevke preko nadpovezav povežejo s spletom in tako še dodatno širijo svoje znanje.

Wiki je spletna stran, ki omogoča enostavno ustvarjanje in urejanje vsebine. Najbolj so wiki primerni za skupinsko delo. Učenci se lahko naučijo urejati tudi najbolj

znan wiki – Wikipedijo. Pri pisanju in urejanju wikijev učenci pridobivajo književno znanje, izboljšuje pa se tudi njihova pismenost.

Pri pouku lahko učitelj uporabi tudi zvočne in video posnetke. Uporabi jih lahko kot ponazorilo, izdelajo pa jih lahko tudi učenci, ki tako dosegajo cilje književnega pouka.

Google Dokumenti omogočajo pripravo in izdelavo različnih dokumentov v oblaku. Omogočajo tudi skupinsko istočasno delo. Učitelj jih lahko uporabi za izdelavo kvizov.

Spletna učilnica ponuja različna orodja, ki jih lahko učitelj uporabi pri pouku književnosti: forum, klepetalnico, kvize, na njej lahko shrani vsa gradiva itd. Spletna stran pa je nekakšna osebna izkaznica učitelja, ki ima lahko na njej objavljene vse informacije in gradiva, vendar je mogoča samo enosmerna komunikacija. Uporabo spletne učilnice pri pouku književnosti predlaga tudi učni načrt. Z različnimi orodji na različne učne načine in z različnimi učnimi oblikami omogoča interakcijo med učenci in učnimi gradivi ter socialno interakcijo med učenci ter učenci in učiteljem. Za razliko od ostalih orodij je narejena posebej za uporabo pri pouku, bistvena prednost pa je v tem, da tako učencu kot tudi učitelju ponuja celovito storitev na enem mestu. Centraliziran sistem prijave povezuje različne funkcionalnosti na enem mestu, do katerih lahko dostopajo z enim samim uporabniškim računom v okviru različnih predmetov. Uporabniški računi se lahko ohranijo tudi ob napredovanju v višji razred. Spletna učilnica lahko kot podmnožico vključuje tudi nekatere izmed drugih predstavljenih aplikacij. Primer za to je blog, pri čemer lahko vsak uporabnik piše svoj blog znotraj učilnice kot vgrajeno funkcionalnost, ali pa poveže v učilnico zunanjo blog storitev, če imajo svoj blog drugje.

Predstavljena so tudi druga orodja za poslušanje in ustvarjanje glasbe, poustvarjanje zgodb, izdelavo grafičnih elementov itd.

Izmed predstavljenih načinov uporabe interneta največje prednosti za doseganje ciljev pri pouku književnosti v osnovni šoli prinašajo naslednje možnosti: uporaba spletnih iskalnikov, saj tako dosegamo cilje iz učnega načrta (2011: 109); uporaba SSKJ-ja, občasna vključitev virtualnih sprehodov kot ponazorila, uporaba e-pošte za komunikacijo, uporaba bloga kot prostora za objavo izdelkov in prispevanje komentarjev, uporaba in izdelava zvočnih in video posnetkov in predvsem spletne učilnice. Učencem

omogočajo razvijanje digitalne in sporazumevalne zmožnosti, omogočajo izražanje odnosa do besedila, večje razumevanje, boljše doživljanje in vrednotenje.

Delo s spletnimi orodji je lahko za učence **obvezno** ali **neobvezno**. Spletna orodja niso obvezen element pouka književnosti, lahko pa ga s pravilno uporabo obogatijo in naredijo bolj zanimivega.

Učitelj se mora zavedati, da osnovnošolci dela z internetom še ne poznajo tako dobro in ga praviloma uporabljajo v prostem času. Uporabljene spletne aplikacije mora zato dobro predstaviti in utemeljiti njihovo rabo. Delo z njimi ne sme biti preveč zahtevno. Smiselno je, da se interneta ne uporablja samo pri pouku slovenščine, ampak tudi pri drugih predmetih. Tako učenci pridobljenega računalniškega znanja ne uporabljajo samo pri pouku slovenščine, ampak tudi drugod, kar učiteljem prihrani čas pri razlaganju dela z določeno spletno storitvijo, učencem pa delo še bolj osmisli. Močnejše je tudi medpredmetno povezovanje.

5. ZAKLJUČEK

Sodobna družba zaradi svoje narave od posameznika zahteva razvito informacijsko pismenost in zmožnost vseživljenjskega učenja. Na to mora učence pripraviti šola. Učenci doma svoj prosti čas preživljajo na računalnikih, predvsem na internetu, vendar pogosto ne znajo kritično vrednotiti informacij in jih uporabiti pri učenju. Zanimanje za tehnologijo lahko učitelj vključi tudi v pouk književnosti. Sodobni pouk je neločljivo povezan z uporabo informacijsko-komunikacijskih tehnologij, tudi interneta. Uporabo IKT pri pouku slovenščine v osnovni šoli predvideva tudi učni načrt (2011), saj jo izpostavlja kot pomembno medpredmetno povezavo, spodbuja razvijanje digitalne pismenosti in predvideva občasno nadgradnjo klasičnega pouka v spletni učilnici. Uporaba interneta je posledično vključena tudi v nekatera sodobna berila. Primeri dobrih praks uporabe interneta iz gimnazije dokazujejo, da internet lahko pripomore k doseganju ciljev pouka književnosti, čeprav se mora osnovnošolski učitelj zavedati, da je pri njegovih učencih nivo poznavanja dela z računalnikom, kritičnosti, zrelosti in književnega znanja nižji pri gimnazijcih.

Internet lahko služi tako kot vir informacij – torej književnega znanja, kot tudi vir komunikacije, kar učencem omogoča razvijanje digitalne in sporazumevalne zmožnosti, kar je prav tako cilj pouka književnosti. Uporabiti ga je možno tako pri sprejemanju, razčlenjevanju kot pri tvorjenju umetnostnih besedil, kot podporo kritičnemu mišljenju, ustvarjalnosti in inovativnosti ter za iskanje, zbiranje, izmenjavo in obdelavo podatkov ter njihovo sistematično rabo pri tvorjenju informacij. Učenci samostojno uporabljajo internet kot vir podatkov in komunikacijsko orodje. Takšno uporabo interneta za razvijanje digitalne pismenosti pri pouku književnosti predvideva učni načrt (2011, 109). Učni načrt tudi poudarja, da lahko raba interneta pripomore h kvalitetnejšemu pouku, a mora biti tesno povezana z novimi načini in oblikami dela pri pouku, predvsem pa s cilji in vsebinami pouka slovenščine, to je z razvijanjem sporazumevalne zmožnosti (111).

Uporaba IKT pri pouku mora biti skrbno načrtovana in mora predstavljati najbolj optimalno pot za doseganje učnih ciljev. V pouk mora biti torej umeščena tako, da učencu pomaga pri dejavnem stiku z literaturo in pri razvijanju sporazumevalne/digitalne zmožnosti. Učitelj se mora zavedati, da se vrednost pouka ceni po doseženih rezultatih in učnih ciljih, metoda dela pa pomeni le najbolj ustrezno pot do teh ciljev (Dobnik 2003: 58). Raba ni smiselna, če na ta način učenci ne bi dosegli ciljev. Boljša kot npr. uporaba

nekvalitetnih elektronskih gradiv je kvalitetna obravnava brez uporabe IKT. Uporaba tehnologije za doseganje operativnih ciljev pouka književnosti v učnem načrtu ni nujna, vendar je na ta način pouk bolj sodoben, učenci pa razvijajo tudi digitalno pismenost. »Sodobni pouk književnosti /.../ temelji na izpostavljanju nujnosti neposrednega stika učenca z umetnostnim besedilom in na vzpodbujanju oblikovanja individualnega pomena književnega besedila – v ozadju tega je ozaveščanje legitimne pravice učenca, da samostojno konstituira drugotni obstoj besedila« (Saksida 1001 v Gomivnik Thuma 2002: 23). Internet omogoča drugotni obstoj besedila tudi v drugačnih oblikah, obogatenih z drugimi mediji. Pri učencih pomaga razvijati bralno zmožnost – sposobnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja, kar je temeljni cilj pouka književnosti v tretjem triletju osnovne šole (Krakar Vogel 2004: 45). Učencem internet ponuja alternativne možnosti za izražanje doživetja, razumevanja in vrednotenja. Z uporabo IKT pri sprejemanju in tvorjenju besedil se razvija digitalna pismenost, učenci se učijo ustvarjalne, kritične in varne uporabe podatkov in informacij (Žveglič 2008: 2). Učencu uporaba interneta pomaga, da ima pozitivne izkušnje z literaturo.

Z uporabo IKT je povezana tudi večja motiviranost učencev, večja individualizacija, večja medsebojna povezanost tako med učenci kot med učenci in učiteljem, in tudi boljši učni rezultati, saj se učenci še bolj trudijo, če vedo, da bo njihov izdelek opazen. Rezultati bodo še boljši, če bodo učitelj in učenci proces ob koncu tudi (samo)evalvirali. Učenci tako ozavešajo svoj učni proces.

IKT učencem pomaga pri vrednotenju, doživljanju in poustvarjanju, vendar tudi učitelju prinaša veliko dela, zato naj ga v pouk vnaša skladno s svojimi zmožnostmi. Preobremenjen učitelj težko dobro dela v razredu. Slabost uporabe interneta je tudi v tem, da so učenci na internetu vajeni površnega in nenatančnega branja, zato se tudi pri pouku književnosti v besedilo, dostopno na spletu, težje poglobijo. Na računalniku so prisotni tudi moteči elementi, zaradi česar se učenci težje skoncentrirajo na pouk.

Temeljni cilj pouka slovenščine je razvijanje pismenosti učencev, pri pouku književnosti pa je bistvenega pomena učenčev dejavni stik z literaturo. Internet je najmanj smiselno uporabljati v fazi interpretativnega branja (uporabimo ga lahko samo, če je besedilo objavljeno na spletu), saj učenci takrat poslušajo in/ali berejo besedilo, v drugih fazah pa ponuja številne možnosti za umestitev v pouk. Prepogosta raba interneta v prvih treh fazah šolske interpretacije ni priporočljiva, saj se lahko zgodi, da bo uporaba interneta pritegnila preveč pozornosti (učenci bodo tako navdušeni, da delajo s

tehnologijo, da se ne bodo dovolj posvečali vsebini) ali pa bodo učenci zaradi uporabe dobili preveč informacij, zato se bodo težko osredotočili na branje in ne bodo tako globoko doživeli besedila. Naloge, ki vključujejo uporabo IKT, morajo biti zanimive, časovno omejene, učenci morajo vedeti, zakaj delo poteka na tak način in kaj bodo na okncu dejavnosti znali. Zelo pomembno je, da na koncu vsake aktivnosti učitelj skupaj z učenci napravi sintezo ugotovitev in spoznanj, saj učenci tako vidijo, ali so bili z delom na pravi poti in katere so bistvene informacije, ki so jih dobili o besedilu. Učenci so pri delu z internetom aktivni in samostojni, izboljšujejo se tudi medsebojni odnosi (če učenci upoštevajo spletni bonton). Če so izdelki učencev objavljeni na internetu, se pri delu še bolj potrudijo. Internet lahko učitelj uporabi tudi pri ocenjevanju znanja. Delo z internetom lahko poteka doma in v šoli.

Pri iskanju sodobnih rešitev Boža Krakar Vogel svetuje upoštevanje sebe, svojega okolja in kulturnih potreb (Starc 2004: 8). Učitelj mora pred vključitvijo interneta v pouk razmisliti o smiselnosti tega početja. Z uporabo se morajo strinjati starši in učenci. Tako za učitelja kot učence je nujno poznavanje dela s tehnologijo, če učenci ne poznajo niti osnov, delo ni smiselno, prav tako uporaba ni smiselna, če učenci za delo s tehnologijo niso motivirani. Predpogoj je tudi ustrezna tehnična oprema. Učitelj mora izbrati najprimernejše storitve svetovnega spleta in jih skrbno in postopoma vključiti v učni proces. Veliko časa porabi za predstavitev načina dela učencem in tudi samo delo z besedilom je (lahko) dolgotrajnejše, zato je potrebno pretehtati prednosti in slabosti uporabe interneta in ga uporabiti samo takrat, ko je to najboljša pot za doseg cilja. Če internet uporabljajo tudi pri drugih predmetih, se digitalna pismenost še bolj povečuje, večja je medpredmetna povezava, učitelji pa prihranijo na času, saj jim ni treba vedno predstavljati uporabljenih storitev. Internet lahko učitelj pri pouku uporablja bolj ali manj redno.

Najbolj smiselna je redna uporaba interneta, ki pa mora biti v pouk vnešena postopoma z jasnimi navodili učencem. Za objavo izdelkov učencev na internetu potrebujemo strinjanje staršev. Uvajanje interneta mora potekati postopoma, s tem, da je učencem na voljo vsa potrebna pomoč. Šestošolci naj internet uporabljajo z bolj jasnimi navodili in za manj zahtevne naloge kot devetošolci. Frekvenca uporabe naj bo nižja, možnost izbire pa večja. Devetošolci delo z računalnikom in internetom poznajo bolje, zato lahko informacije črpajo iz več različnih virov in jih tudi kritično ovrednotijo.

V zaključku diplomskega dela torej prihajamo do spoznanja, da je internet vsaj občasno smiselno vključiti tudi v sodobni pouk književnosti. Njegova neuporaba lahko za učence prinaša mnogo zamujenih priložnosti – učenci ne razvijajo informacijske in digitalne pismenosti, ne morejo izkoristiti možnosti za izražanje doživljanja, razumevanja in vrednotenja besedila, ki jih ponuja internet, prav tako pa nimajo na voljo virtualnega prostora, kjer bi se lahko učili ali bi poiskali informacije. Raba mora biti skrbno načrtovana in ne sme biti sama sebi namen. Učitelj mora paziti, da učencev (in sebe) ne preobremeni z delom.

Ker se tehnologija hitro spreminja, bodo tudi nekatere v tem prispevku predstavljene možnosti čez nekaj let neaktualne, zato je potrebno v prihodnosti še naprej iskati možnosti, ki jih ponuja internet za uporabo pri pouku književnosti. Aplikacije so predstavljene v grobem, možnosti uporabe pa so le nakazane, vsaka izmed njih pa bi si zaslužila posebno obravnavo. Več pozornosti bi bilo potrebno nameniti tudi elektronskim gradivom – ovrednotenju že obstoječih in pripravi novih – ter izobraževanju učiteljev s področja uporabe interneta pri pouku književnosti. Dobro bi bilo, če bi obstajalo spletno mesto, kjer bi bile zbrane vse informacije in vsa gradiva, objavljene pa bi bile lahko tudi učne priprave, primeri dobrih praks s komentarji itd.

Pouk književnosti je lahko kakovosten tudi brez uporabe IKT, vendar IKT prinaša nove možnosti in učencem omogoča razvijanje digitalne pismenosti, kar je predvideno tudi v učnem načrtu.

6. VIRI IN LITERATURA

6.1. LITERATURA

Boris A. Novak: *Oblike sveta. Pesmarica pesniških oblik*. Ljubljana: Založba Mladika, 1991.

Aleksandra Adam Knez: Uporaba iPada pri pouku slovenskega jezika. *Mednarodna konferenca SIRIkt 2012 (zbornik)*. Kranjska Gora 21.–24. marec 2012. Ljubljana: Miška, 2012. 407–411.

Marjan Blažič: Učni mediji in učinkovitost pouka. *Slavistična revija* 7–8 (1994). 380–388.

Milena Blažič: *Kreativno pisanje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, Domus, 1992.

Barbara Neža Brečko, Vasja Vehovar: *Informacijsko-komunikacijska tehnologija pri poučevanju in učenju v slovenskih šolah*. Ljubljana: Pedagoški inštitut, 2008. http://uploadi.www.ris.org/editor/1236684079IKT_brecko_vehovar.pdf (16. 8. 2012).

Lea Bregar, Margerita Zagmajster, Marko Radovan: *Osnove e-izobraževanja. Priročnik*. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, 2010. http://arhiv.acs.si/publikacije/Osnove_e-izobrazevanja.pdf (17. 8. 2012).

Urška Bučar: Interaktivna tabla v osnovni šoli. *Educa* letnik XVIII 3/4 (julij 2009).

James Clay: *Mobile Learning*. 9. 3. 2009. <http://www.slideshare.net/jamesclay/mobile-learning-1121534> (13. 8. 2012).

Brian Croxall: *Why Blog*. [B. l.] <http://www.briancroxall.net/dh/why-blog/>. (12. 6. 2012).

Renata Čampelj Jurečič: *Doseganje književnovzgojnih ciljev z uporabo novih metod ob podpori informacijsko-komunikacijske tehnologije v gimnaziji. Doktorska disertacija*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko 2012.

Renata Čampelj Jurečič, Marijana Klemenčič - Glavica: Učenec – računalnik – učitelj. *Jezik in slovstvo* 47/3 (dec. 2001/2002). Strani 99–104.

Renata Čampelj Jurečič, Marijana Klemenčič - Glavica: Domače branje s pomočjo interneta. *Mednarodna izobraževalna računalniška konferenca MIRK 2001*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje, Program Ro, MIRK – Zavod za projektno in raziskovalno delo na internetu, Akademsko in raziskovalno mrežo Slovenije, 2001. 21 – 24.

Renata Čampelj Jurečič, Marijana Klemenčič - Glavica: Prikaz interpretacije maturitetnega besedila z IKT. *Mednarodna izobraževalna računalniška konferenca MIRK 2002*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje – Služba za EU programe, Osnovna šola Cirila Kosmača Piran, MIRK – Zavod za projektno in raziskovalno delo na internetu, Akademsko in raziskovalno mrežo Slovenije, 2002. 13–16.

Jacques Delors: *Učenje: skriti zaklad. Poročilo Mednarodne komisije o izobraževanju za enaindvajseto stoletje, pripravljeno za UNESCO*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, 1996.

Nadja Dobnik: Slovenija pred didaktičnimi izzivi virtualnega učnega okolja. *E-izobraževanje doživeti in izpeljati: zbornik strokovne konference*. Maribor: Doba, 2003. 55–67.

Martin Dougiamas: *Moodle: a case study and sustainability*. 2012. <http://www.oss-watch.ac.uk/resources/cs-moodle.xml> (2. 8. 2012).

Jeff Dunn: 7 Ways To Keep Students Focused While Using Technology. *Edudemic* 5. 5. 2010. <http://edudemic.com/2012/05/7-ways-to-keep-students-focused-while-using-technology/> (3. 8. 2012).

S. Pixy Ferris, Hilary Wilder: Uses and Potentials of Wikis in the Classroom. *Innovate* 2/5 (2006). http://www.innovateonline.info/pdf/vol2_issue5/Uses_and_Potentials_of_Wikis_in_the_Classroom.pdf (11. 8. 2012).

Saiid Ganjalizadeh: *M-learning*. [B. 1.] <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/DEC0704.pdf> (16. 8. 2012).

Meta Grosman: Raziskovalni pogledi na branje. *Bralna pismenost v Sloveniji in Evropi*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2011. 131–145.

<http://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Zbornik%20konference%20Bralna%20pismenost%20v%20Sloveniji%20in%20Evropi/#/4/zoomed> (6. 9. 2012). *Slovenščina v šoli VII/2* (2002). 23–30.

Vida Gomivnik Thuma: Preverjanje zmožnosti leposlovnega branja v osnovni šoli. *Slovenščina v šoli VII/2* (2002). 23–30.

Miran Hladnik: *Praktični spisovnik ali Šola strokovnega ubesedovanja*. Elektronski vir. Ljubljana: samozal. M. Hladnik, 2003a.

Miran Hladnik: Slovenska literatura in literarna veda na internetu. *Drugo slovensko-hrvaško slavistično srečanje*. Ljubljana: Oddelek za Slavistiko, Filozofska fakulteta, 2003b. 141–155.

<http://www.moodle.si/>. Moodle.si. <http://www.moodle.si/moodle/> (20. 9. 2012).

<http://net.educause.edu>. 7 things you should know about Digital Storytelling. Educause januar 2007. <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ELI7021.pdf> (1. 8. 2012).

<http://www.safe.si>. Kaj je spletna etika ali netiquette? *Safe.si* [b. l.]. http://www.safe.si/c/996/Spletni_bonton (27. 8. 2012).

<http://support.google.com>. An overview of Google Docs. [B. l.] <http://support.google.com/docs/bin/answer.py?hl=en&answer=49008> (16. 8. 2012).

<http://www.educause.edu>. 7 things you should know about Google Earth. Educause 2006. <http://www.educause.edu/library/resources/7-things-you-should-know-about-google-earth> (2. 8. 2012).

<http://www.facebook.com>. Q&A: National teacher of the Year Sarah Brown Wessling. *Facebook in Education* 3. 2. 2011. <http://www.facebook.com/notes/facebook-in-education/qa-national-teacher-of-the-year-sarah-brown-wessling/10150403406025570> (22. 8. 2012).

<http://www.ljubljana.si/>. *Brezžično omrežje MOL*. 2012. <http://www.ljubljana.si/si/zivljenje-v-ljubljani/v-srediscu/77485/detail.html> (23. 8. 2012).

<http://www.mojmikro.si>. Aplikacija Stihotok. *Moj Mikro* 20. 8. 2012. http://www.mojmikro.si/news/aplikacija_stihotok (14. 9. 2012).

<http://www.mss.gov.si>. Idejna zasnova programa projektov izdelave Slovenskega izobraževalnega omrežja (SIO). Delovno gradivo Programskega sveta za informatizacijo

http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/IKT/SIO_10_2007.pdf
(27. 7. 2012).

<http://www.onlineuniversities.com>. 10 BOYD Classroom Experiments (and What We've Learneg From Them So Far). *Online Universtities* 30. 7. 2012.
<http://www.onlineuniversities.com/blog/2012/07/10-byod-classroom-experiments-and-what-weve-learned-from-them-so-far/> (13. 8. 2012).

<http://www.ris.org>. *Sporočilo za medije. Uporabniške navade slovenski spletnih uporabnikov*. 2012. <http://www.ris.org/uploadi/editor/1338190347moss-sporoilo-za-medije-23.5.2012.pdf> (30. 7. 2012).

<http://www.rtv slo.si>. Kaj so podcasti? Prvi interaktivni multimedij ski portal [b. l.].
<http://www.rtv slo.si/podcast> (23. 8. 2012).

<http://www.scribd.com>. Moodle. [B. l.]
<http://www.scribd.com/doc/60241687/Moodle> (1. 8. 2012).

<http://www.sio.si>. Bilten: Pot do e-kompetentnosti 2012/7.
[http://www.sio.si/fileadmin/dokumenti/bilteni/E-solstvo BILTEN 2012 final web.pdf](http://www.sio.si/fileadmin/dokumenti/bilteni/E-solstvo_BILTEN_2012_final_web.pdf)
(6. 9. 2012).

[http://sl.wikipedia.org/wiki/Elektronska pošta](http://sl.wikipedia.org/wiki/Elektronska_pošta). Elektronska pošta. *Wikipedija* [b. l.].
[http://sl.wikipedia.org/wiki/Elektronska pošta](http://sl.wikipedia.org/wiki/Elektronska_pošta) (23. 8. 2012).

[http://sl.wikipedia.org/wiki/Spletna klepetalnica](http://sl.wikipedia.org/wiki/Spletna_klepetalnica). Spletna klepetalnica. *Wikipedija* [b. l.].
[http://sl.wikipedia.org/wiki/Spletna klepetalnica](http://sl.wikipedia.org/wiki/Spletna_klepetalnica) (23. 8. 2012).

[http://sl.wikipedia.org/wiki/Spletno socialno omrežje](http://sl.wikipedia.org/wiki/Spletno_socialno_omrežje). Spletna socialna omrežja. *Wikipedija* [b. l.].
[http://sl.wikipedia.org/wiki/Spletno socialno omrežje](http://sl.wikipedia.org/wiki/Spletno_socialno_omrežje) (24. 8. 2012).

Mahesh Joshi, Ritesh Chugh: New paradigms in the teaching and learning of accounting: Use of educational blogs for reflective thinking. *International Journal of Education and Development using ICT* 5/3 (2009).
<http://ijedict.dec.uwi.edu/viewarticle.php?id=664&layout=html> (1. 8. 2012).

Carl Keller: *Using Wikis In The Classroom* 2009. 2009.
<http://www.slideshare.net/cgkel/using-wikis-in-the-classroom-2009> (11. 8. 2012).

Kjellwr4: Wikispaces Tutorial. *YouTube* 8. 9. 2009. <http://youtu.be/df2rC2QfvFc> (17. 8. 2012).

Dušan Klemenčič: *Učenje na daljavo s pomočjo interneta pri pouku fizike*. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta Maribor, 2000. <http://spleti-stari.fnm.uni-mb.si/pedagoska/didgradiva/diplome/klemencic/2.htm> (3. 8. 2012).

Matija Kočevar: Nova pismenosti. *Hapax Legomena* 2. 5. 2010a. <http://hapaxlegomena.si/2010/02/nova-pismenost/> (21. 5. 2012).

Matija Kočevar: Literarna potovanja v Google Earth. *Hapax Legomena* 22. 2. 2010b. <http://hapaxlegomena.si/2010/02/nova-pismenost/> (22. 6. 2012).

Špela Kok: Interakcija medsebojnih odnosov in branja v današnji kulturi. *Slovenščina v šoli*, letnik VIII/2/3 (2003). 45–47.

Olga Koplan: Razvijanje digitalne spretnosti učencev v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole. *Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi: zbornik konference*. Elektronski vir. Ljubljana: Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport, Institut Jožef Stefan, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Kranj: Fakulteta za organizacijske vede, 2011. 146–162. <http://vivid.fov.uni-mb.si/node/19> (20. 9. 2012).

Boža Krakar Vogel: Ocenjevanje pisnih nalog s predesejskimi prvinami. *Slovenščina v šoli* VI/1–2 (2001). 21–25.

Boža Krakar Vogel: Branje – pogoj za uspešno pisanje. *Slovenščina v šoli* VII/2 (2002). 15–22.

Boža Krakar Vogel: Književni pouk kot temelj razvijanja raznovrstnih zmožnosti/kompetenc. *Slovenščina v šoli* X/3–4 (2005). 16–20.

Boža Krakar Vogel: *Poglavja iz didaktike književnosti*. Ljubljana: DZS, 2004.

Boža Krakar Vogel: Prenova srednješolskega književnega pouka v luči aktualnih vzgojno-izobraževalnih tendenc. *Slovenščina v šoli* XII/3 (2008). 13–27.

Boža Krakar Vogel – predavanja in vaje iz didaktike književnosti 2009/2010.

Darja Lavtar: *Informacijska pismenost*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede, 2003. <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Lavtar-Darja.PDF> (30. 7. 2012).

Donald J. Leu, Jr.: *The New Literacies: Research on Reading Instruction with the Internet and Other Digital Technologies* [b. l.]. <http://www.sp.uconn.edu/~djleu/newlit.html>. (8. 5. 2012).

Mojca Logonder: Spodbujanje kritičnega mišljenja v šoli. *Educa* XVIII/3/4 (julij 2009). 17–20.

Tatjana Lotrič Komac: Slovenščina na daljavo. *Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi: zbornik 12. mednarodne multikonference Informacijska družba - IS 2009, 16. oktober 2009*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Institut Jožef Stefan, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Kranj: Fakulteta za organizacijske vede, Maribor: Tiskarna tehniških fakultet, 2009. 222–228.

Vida Medved Udovič: Igra vlog kot otrokova poustvarjalna dejavnost bralnega odziva. *Književnost v izobraževanju – cilji, vsebine, metode*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovenistiko, Center za slovenščino kot drugi/tuj jezik, 2008. 431–446.

Justin Meyers: How to make an educational podcast. *WonderHowTo* 2009. <http://internet.wonderhowto.com/how-to/make-educational-podcast-244613/> (26. 7. 2012).

Milena Mileva Blažič idr.: *Svet iz besed 9: samostojni delovni zvezek za branje v 9. razredu devetletne osnovne šole in 8. razredu osemletne osnovne šole*. Ljubljana: Rokus, 2003.

Milena Mileva Blažič idr.: *Novi svet iz besed 7: berilo za 7. razred osnovne šole*. Ljubljana: Rokus Klett. 2010.

Milena Mileva Blažič idr.: *Novi svet iz besed 8: berilo za 8. razred osnovne šole*. Ljubljana: Rokus Klett. 2012.

Deb Ng: 17 places to Find PodSafe Music. *Blogtalkradio* 13. 1. 2009. <http://blog.blogtalkradio.com/blogtalkradio/17-places-to-find-podsafe-music/> (6. 9. 2012).

Olga Novak: Ocenjevanje pri slovenščini v osnovni šoli. *Slovenščina v šoli XII/4 (2008)*. 53–60.

Mirjam Oblak: *Uporaba interneta pri pouku zgodovine v osnovni šoli*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino, 2012.

Matija Ogrin (ur.): *Znanstvene izdaje in elektronski medij. Razprave. Studia litteraria*. Ljubljana: Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU, 2005.
<http://nl.ijs.si/e-zrc/bib/eziss-knjiga.pdf> (3. 8. 2012).

Katja Orel: S tablicami pri pouku slovenščine na OŠ Srečka Kosovela Sežana. *Slovensko izobraževalno omrežje* 28. 8. 2012.
http://www.sio.si/sio/sio_portal/novice/novica/article/1666.html (23. 8. 2012).

Kevin R. Parker in Josep T. Chao: Wiki as a Teaching Tool. *Interdisciplinary Journal of Knowledge and Learning Objects* 3 (2007). 57–72.
<http://chep2012.wmwikis.net/file/view/Parker+%26+Chao+2007+-+Wiki+as+a+Teaching+Tool.pdf/299560630/Parker%20%26%20Chao%202007%20-%20Wiki%20as%20a%20Teaching%20Tool.pdf> (23. 8. 2012).

Sonja Pečjak, Ana Gradišar: *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2002.

Vanda Rebolj: *E-izobraževanje skozi oči pedagogike in didaktike*. Radovljica: Didakta, 2008.

Jasna Repa: *Zasvojenost z internetom*. Ljubljana: Salve, 2010.

Matt Richtel: In Classroom of Future, Stagnant Scores. *The New York Times* 3. 9. 2011.
<http://www.nytimes.com/2011/09/04/technology/technology-in-schools-faces-questions-on-value.html?pagewanted=1&r=3&emc=eta1> (25. 7. 2012).

S. D.: Razširjeno goljufanje s pametnimi telefoni. *Žurnal24* 10. 7. 2012.
<http://www.zurnal24.si/zda-pretresa-razsirjenost-goljufanja-na-izpitih-clanek-161949> (17. 8. 2012).

Kathy Schrock: Bloomin' Apps. *Schrockguide.net* 14. 8. 2012.
<http://www.schrockguide.net/bloomin-apps.html> (17. 8. 2012).

Danijel Skočaj: *Računalništvo. Informacijsko komunikacijska tehnologija*. [PowerPoint predstavitev]. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za pomorstvo in promet [b. l.].
<http://vicos.fri.uni-lj.si/data/danijels/downloads/teaching/RAC/rac02IKT.pdf> (22. 8. 2012).

Graham Stanley: Blogging for ELT. *Teaching English* 6. 3. 2005.
<http://www.teachingenglish.org.uk/articles/blogging-elt> (16. 8. 2012).

Sonja Starc: Literatura je živa in življenjska dejavnost. Pogovor z dr. Božo Krakar Vogel. *Slovenščina v šoli* IX/4 (2004). Strani 2–10.

Mateja Sužnik: SSKJ v elektronski obliki – moja desna roka. *Slovenščina v šoli* XI/2 (2006). 44 – 54.

Tatjana Šček Prebil: Uporaba IKT v šoli. *Mednarodna multikonferenca Informacijska družba (13; 2010; Ljubljana): Vzgoja in izobraževanje v informacijski družbi. Zbornik 13. mednarodne multikonference Informacijska družba – IS 2010, 15. oktober 2010. Elektronski vir.* 487–496.

Damijan Štefanc: *Učni cilji*. 2004. http://www.stefanc.net/docs/ucni_cilji.pdf (23. 8. 2012).

Aleš Šuler: *Spoznajmo Internet*. Šempeter pri Gorici: Flamingo založba, 2012.

Dario Taraborelli: Seven years after Nature, pilot study compares Wikipedia favorably to other encyclopedias in three languages. *Wikimedia blog* 2. 8. 2012. <https://blog.wikimedia.org/2012/08/02/seven-years-after-nature-pilot-study-compares-wikipedia-favorably-to-other-encyclopedias-in-three-languages/> (17. 8. 2012).

Matej Temlin: *Uporaba Interneta kot orodja za učenje s pomočjo virov*. [B. l.] <http://splet-stari.fnm.uni-mb.si/pedagoska/didgradiva/projekti/didrac2/matej22.htm#Upora> (20. 8. 2012).

Jill Thompson: Ways to use QR Codes in the Elementary Classroom and Using Google Docs to Create Them. *Inside the classroom, outside the box!* 8. 4. 2012. <http://insidetheclassroomoutsidethebox.wordpress.com/2012/04/08/ways-to-use-qr-codes-in-the-elementary-classroom-and-using-google-docs-to-create-them/> (25. 7. 2012).

Jason Tomaszewski: Fresh Ideas: Using Wikis in the Classroom. *Education World* 2012. http://www.educationworld.com/a_lesson/using-wikis-in-the-classroom.shtml (11. 8. 2012).

Catlin Tucker: Making the most of Google Dosc: Tips & Lesson Ideas. *Blended Learning & Technology in Classroom* 21. 5. 2012. <http://catlintucker.com/2012/05/making-the-most-of-google-docs-drive/> (16. 8. 2012).

Ubimark: Around the World in 80 Days with. *YouTube* 8. 3. 2010. <http://youtu.be/OE5Ch4NnVu0> (28. 7. 2012).

Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina. [Elektronski vir]. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011.

Ray Villabos: Google Forms: how to create a quiz or a test that automatically grades itself in Google Docs. *Planet of the web* [b. l.]. <http://planetoftheweb.com/components/promos.php?id=534> (17. 8. 2012).

Tony Vincent: Make Your Podcast Sticky. *Learning in hand* 11. 5. 2012. (<http://learninginhand.com/blog/make-your-podcast-sticky-infographic.html>). Datum uporabe: 26. 7. 2012.

James A. West, Margaret L. West: *Using Wikis for Online Collaboration. The power of the read-write web.* San Francisco: Jossey-Bass, 2009. [http://www.e-reading.org.ua/bookreader.php/141435/West - Using Wikis for Online Collaboration.pdf](http://www.e-reading.org.ua/bookreader.php/141435/West_-_Using_Wikis_for_Online_Collaboration.pdf). (11. 8. 2012).

Alenka Žbogar: Osnove literarne teorije s problemsko-ustvarjalnim poukom. *Slovenščina v šoli XII/3* (2008). 28–36.

Mateja Žnidaršič: Do znanja s črno-belimi kvadrati – QR kode pri pouku nemščine in zgodovine. *Mednarodna konferenca SIRikt 2012 (zbornik). Kranjska Gora 21.–24. marec 2012.* Ljubljana: Miška, 2012. Strani 419–427.

Marija Žveglič: Aktivna vloga učenca. *E-slovenščina. E-področna skupina Zavoda RS za šolstvo* [b. l.]a. <http://info.edus.si/eslo/index.php/component/content/article/3-newsflash/42-newsflash-4> (22. 6. 2012).

Marija Žveglič: E-kompetenca učitelja slovenščine. *E-slovenščina. E-področna skupina Zavoda RS za šolstvo* [b. l.]b. <http://info.edus.si/eslo/index.php/component/content/article/3-newsflash/4-newsflash-3> (13. 6. 2012).

Marija Žveglič: *Raba IKT za razvijanje sporazumevalne zmožnosti pri pouku slovenščine v 3. triletju osnovne šole in gimnazij.* Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2008. <http://info.edus.si/eslo/index.php/gradiva/category/3-> (16. 6. 2012).

Marija Žveglič: *Raba informacijsko-komunikacijskih tehnologij za doseganje ciljev pri pouku slovenščine v osnovni šoli. Doktorska disertacija.* Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2010.

Marija Žveglič idr.: Učenje in poučevanje slovenščine na daljavo s spletni učilnici Moodle. *Slovenščina v šoli* 3 (2008). 50–55. Dostopno tudi na svetovnem spletu: <http://info.edus.si/eslo/index.php/gradiva/category/3-> (16. 6. 2012). Strani 1–3.

6.2. SLIKOVNO GRADIVO

Slika 1: Uporaba IKT v šolah. Barbara Neža Brečko, Vasja Vehovar: *Informacijsko-komunikacijska tehnologija pri poučevanju in učenju v slovenskih šolah*. Ljubljana: Pedagoški inštitut, 2008. Stran 8. http://uploadi.www.ris.org/editor/1236684079IKT_brecko_vehovar.pdf (16. 8. 2012).

Slika 2: Srečni kraljevič. <http://www.expresspublishing.co.uk/elt/readers/favouriteclassics/samples/hpsample.jpg> (21. 8. 2012).

Slika 3: Zaslonska slika iskanja pod geslom "Orfej". https://www.google.si/search?q=orfej&rlz=1C1GGGE_slSI453SI453&sugexp=chrome,mod=3&sourceid=chrome&ie=UTF-8 (13. 9. 2012).

POVZETEK

Diplomsko delo *Uporaba interneta pri pouku književnosti v osnovni šoli* skuša utemeljiti rabo in prikazati možnosti uporabe interneta za doseganje ciljev pri pouku književnosti v osnovni šoli.

Diplomsko delo predstavlja možnosti vključitve interneta v sodobni pouk književnosti v osnovni šoli in poskuša odgovoriti na vprašanje, ali je internet sploh potrebno vključevati v pouk književnosti, kako njegova uporaba/uporaba IKT vpliva na učni proces in kakšna je pri tem vloga učitelja. Ukvarja se tudi z vprašanjem, ali lahko internet vključimo v pouk kot nepogrešljivo sestavino pouka književnosti, ali pa ga uporabljamo le občasno, kot dodatek, ki popestri pouk. Predstavi poskuša možnosti, ki jih ponuja internet, za vključitev v pouk književnosti za doseganje učnih ciljev. Predstavlja tudi možnosti uporabe interneta v določenih fazah pouka.

Predpostavljamo, da ima internet, kljub svoji vlogi v sodobni družbi, pri pouku književnosti stransko vlogo. Na vprašanje sem skušala odgovoriti z pregledom obstoječe literature na to temo in predvsem učnega načrta za pouk slovenščine v osnovni šoli (2011). Predstavljena je informacijska družba in njen vpliv tako na posameznika kot posledično tudi na celoten izobraževalni sistem, IKT in njena uporaba pri pouku književnosti ter vpliv IKT na pismenost. Pri uvajanju interneta v pouk je potrebno poznati sodobne poglede na izobraževanje. Posebna vrsta izobraževanja s pomočjo interneta je izobraževanje na daljavo. Učitelj slovenščine, ki v pouk uvaja internet, mora imeti razvite dodatne spretnosti in kompetence. Sodobni pouk je povezan tudi s sodobnim načinom preverjanja in ocenjevanja, pri čemer lahko učitelj uporabi tudi IKT. Ker je eden izmed glavnih vzrokov, zakaj se internet pri pouku ne uporablja pogosteje, nedostopnost računalnikov, se poglavje dotika tudi možnosti uporabe mobilnih naprav pri pouku. Predstavljene so možnosti uporabe spletnih orodij pri pouku književnosti: uporaba spletnih iskalnikov in na spletu dostopnih gradiv, uporaba komunikacijskih orodij, kot so e-pošta, klepetalnice in razpravljalni forum, družbenih medijev (blog in socialna omrežja), wikijev (še posebej uporaba Wikipedije), zvočnih in video posnetkov, Google Dokumentov, spletne učilnice in spletne strani ter drugo.

Pri pouku slovenščine poleg sporazumevalne zmožnosti razvijamo tudi digitalne zmožnosti, razvijanje le-te pa je tesno povezano z uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT). IKT učitelj uporablja pri pouku književnosti uporabi v vseh fazah

pouka, tudi pri preverjanju znanja. Na voljo so mu številne spletne aplikacije in orodja, med njimi izbira skladno s cilji pouka. Uporaba novih tehnologij pa je povezana tudi s spremembami v pouku – učenec naj bo aktiven in samostojen, imeti mora možnost dela v skupini, učitelj pa prevzema vlogo moderatorja učnega procesa. Učitelj, ki uporablja IKT pri pouku, potrebuje dodatna tehnična in didaktična znanja. Z uporabo interneta pri pouku in objavami izdelkov njihovih otrok se morajo strinjati tudi starši, učitelj pa mora poskrbeti, da imajo učenci vedno možnost izdelave izdelka na klasičen način, torej brez uporabe tehnologije, saj se lahko zgodi, da jim uporaba IKT iz kakršnikoli razlogov ne ustreza.

Obravnavana literatura, ki predstavlja primere dobre prakse, dokazuje, da skrbno načrtovan in s cilji utemeljen pouk književnosti vključuje tudi rabo interneta in tako učencem omogoča doseganje boljših učnih rezultatov in razvijanje digitalne pismenosti. Uporabo interneta pri pouku književnosti spodbuja tudi učni načrt (2011: 109, 111), ki še posebej izpostavlja spletno učilnico. Redna uporaba interneta mora biti načrtovana že na letni ravni in povezana z doseganjem ciljev pouka slovenščine, zapisanimi v učnem načrtu. Za uporabo mora biti učitelj ustrezno usposobljen, imeti pa mora tudi potrebno tehnološko opremo.

7. PRILOGE

7.1. ELEKTRONSKE IZDAJE IN BESEDILA

7.1.1. Elektronske znanstvenokritične izdaje slovenskega slovstva

- Anton Martin Slomšek: *Tri pridige o jeziku* (<http://nl.ijs.si/e-zrc/slomsek/index-sl.html>). Vsebuje faksimile skupaj s prepisom in opombami ter spremno besedilo.
- *Korespondenca Žige Zoisa* (<http://nl.ijs.si/e-zrc/zois/index-sl.html>). Vsebuje spremno besedilo in korespondenco Žige Zoisa – faksimile, prepis in opombe.
- *Brižinski spomeniki* (<http://nl.ijs.si/e-zrc/bs/index-sl.html>): zgodovinski pregled najpomembnejših znanstvenih objav *Brižinskih spomenikov*. Vsebuje več diplomatičnih, kritičnih in fonetičnih prepisov ter prevode v latinščino in pet sodobnih evropskih jezikov. Vsebuje tudi vrsto študij in komentarjev, slovar besedja, bibliografijo in druge dodatke. Stran je obogatena z govorno rekonstrukcijo in prevodom v sodobno slovenščino. Namenjena je tudi šolski rabi.
- *Neznani rokopisi slovenskega slovstva 17. in 18. stoletja* (<http://nl.ijs.si:8080/fedora/get/nrss:nrss/VIEW/>),
- *Škofjeloški pasijon* (<http://nl.ijs.si/e-zrc/sp/index-sl.html>). Vsebuje predgovor Matije Ogrina, faksimile, diplomatični in kritični prepisi s prevodom neslovenskih delov besedila, dodatke, stran za šolsko in poljudno rabo. Za uporabo pri pouku so uporabni predvsem posnetki uprizoritve Škofjeloškega pasijona.

7.1.2. Besedila

Predstavljenih je nekaj primerov besedil (in virov besedil), ki jih učitelj lahko uporabi pri pouku književnosti. Predstavljeni so tudi primeri elektronskih virov.

- **Digitalna knjižnica/korpus AHLib** (<http://nl.ijs.si/ahlib/dl/>) vsebuje knjige, prevedene iz nemščine.

- **Brižinski spomeniki** (<http://www.nuk.uni-lj.si/bs.html>). Učenci lahko prisluhnejo *Brižinskim spomenikom* prisluhnejo, si preberejo o njihovi zgodovini, si ogledajo stare zemljevide in prisluhnejo besedilu. Spletna stran vsebuje tudi dokumentarni film matjaža Žbontarja *Rojstni list slovenske kulture* (2005).
- **Svet iz besed** (<http://www.svetizbesed.com/index.php>). Berilo.
- **E-šola** (<http://www.e-sola.mladinska.com/course/view.php?id=6>). Vsebuje poglavja iz antike, humanizma in renesanse, protestantizma, slovenškega srednjega veka, evropskega srednjega veka, slovenskega razsvetljenstva, evropskega razsvetljenstva in baroka. Vsebujejo galerijo slik, glasbo, književne odlomke, predstavitev književnih ustvarjalcev in predstavitev sodobnikov, dobo in kviz.
- **E-gradiva: slovenščina** (<http://gradiva.txt.si/slovenscina/>). Gradiva za gimnazije in srednje šole ter za triletno šole.
- **France Prešeren** (<http://www.preseren.net/slo/default.asp>). Vsebuje sledeča poglavja: Uvod, Življenje, Dela, Za šolarje, Zanimivosti, Iskanje, Povezave, O avtorjih. Vsebuje tudi mnenja, zvočne posnetke in kviz.
- **Projekt slovenščina za 8. razred OŠ** (http://www.s-sers.mb.edus.si/gradiva/w3/slo8/000_mapa/index.html). Vsebina: Umetnostna besedila in Neumetnostna besedila. Pri umetnostnih besedilih so obravnavani sledeči sklopi: Ljudsko slovstvo (Ljudska pesem, Po Ovidu: *Orfej in Evridika*), Razsvetljenstvo (Valentin Vodnik: *Dramilo*, Anton Tomaž Linhart: *Županova Micka*), Romantika (*Krst pri Savici*, *Povodni mož*, *Turjaška Rozamunta*, *France Prešeren*, *Apel in Čevljar*), Realizem (Janko Kersnik: *Kmetske slike*, Ivan Tavčar: *Visoška kronika*, Simon Jenko: *Po slovesu*, Anton Aškerc: *Čaša nesmrtnosti*, Slogovni postopki), Književnost med obema vojnama (Pavel Golia: *Grajski vrtnar*), Sodobna književnost (Janez Menart: *Kmečka balada*, Niko Grafenauer: *Življenje*, Likovna pesem, Radijska igra in trivialna pripoved). Znotraj posameznega sklopa je snov z vajami in nalogami za preverjanje in ocenjevanje.
- Fran Saleški Finžgar: *Moja mladost in moj oče* (http://www2.arnes.si/~osljhism1/delo_fin.htm).

- Ivan Tavčar: *Med gorami* (<http://www2.arnes.si/~osljhism1/tavcgore.html>).
- France Prešeren: *Povodni mož* (http://www2.arnes.si/~osljhism1/prs_moz.html).
- France Prešeren: *Turjaška Rozamunda* (<http://www2.arnes.si/~osljhism1/roza.html>).
- Dane Zajc: *Moja prva pesem* (<http://www2.arnes.si/~osljhism1/zajc.html>).
- Ivan Tavčar: *Tržačan* (<http://www2.arnes.si/~osljhism1/trzacan.html>).
- Ljudska, *Galjot* (<http://www2.arnes.si/~ohslj/test/web/7/ucenje/ljudgalj.htm>).
- Simon Jenko: *Po slovesu* (<http://www2.arnes.si/~osljhism1/sloves.html>).
- Boris A. Novak: *Rima* (<http://www2.arnes.si/~osljhism1/rima.html>).
- France Prešeren: *Krst pri Savici (Uvod)* (<http://www2.arnes.si/~osljhism1/krst.html>).
- France Prešeren: *Zdravljica* (http://www2.arnes.si/~osljhism1/Zdrav_p1.htm).
- Izbrana poezija dr. Franceta Prešerna (<http://www.educa.fmf.uni-lj.si/izodel/ponudba/1996/preseren/default.htm>). *Poezije* in Galerija.
- Zbirka slovenskih leposlovnih besedil (<http://lit.ijs.si/leposl.html>).
- Josip Murn Aleksandrov (<http://www.murn-aleksandrov.net/slo/default.asp>). Poglavlja: Uvod, Življenje, Dela, Za šolarje, Zanimivosti, Iskanje.
- Prešernove *Gazele* in *Gazela*. Predstavitev tematskega sklopa za III. stopnjo tekmovanja za Cankarjevo priznanje (<http://www2.arnes.si/~sspvkant/cankarjeva.html>). Poglavlja: Uvod, Oblikovne značilnosti gazele, Izvor pesniške oblike, Gazela pri Slovencih skozi čas, Predstavitev in interpretacija izbranih gazel.
- Srečko Kosovel: *Sto pesmi* (<http://kosovel.edvart.com/gedichte.htm>). Pesmi v slovensščini in nemščini.
- Digitalna knjižnica Slovenije (<http://www.dlib.si/>) vsebuje mnogo besedil.
- Zbirka slovenskih leposlovnih besedil (<http://lit.ijs.si/leposl.html>) vsebuje mnogo literarnih del.

- Slovensko leposlovje na spletu (<http://slovenskaliteratura.ff.uni-lj.si/sl.html>).
Podatkovna zbirka slovenskih leposlovnih besedil.

7.1.3. Kvizi

Nekaj primerov kvizov:

- France Prešeren
(http://uciteljska.net/kvizi/HotPot/France_PRESEREN/France_preseren.htm,
<http://www.uciteljska.net/kvizi/HotPot/Slovenscina/preseren/preserenbysqladenhp.htm>,
<http://www.uciteljska.net/kvizi/HotPot/Slovenscina/Preseren.htm>,
<http://www2.arnes.si/~osngso3s/virtualna/slovenscina/preseren.htm>),
- Županova Micka (http://www.s-sers.mb.edus.si/gradiva/w3/slo8/021_linhart/linhart_obravnav_4.html),
- Prežihov Voranc: Kviz za šolarje (<http://www.prezih.net/>).

Našteti so le nekaj gradiv. Več jih lahko učitelj ali učenci dobijo preko spletnih iskalnikov, v Wikiknjigi itd.

7.2. KAZALO PONAŽORIL

7.2.1. Slike

Slika 1: IKT v šolah (Brečko, Vehovar 2008: 8).....	23
Slika 2: Srečni kraljevič (http://www.expresspublishing.co.uk/elt/readers/favouriteclassics/samples/hpsample.jpg).	45
Slika 3: Zaslonska slika iskanja pod geslom "Orfej". Prikazan je prispevek na Wikipediji, spletna stran zbora Orfej, podatki o baročni operi Orfej, slikovno gradivo, igralništvo, Orfej kot ime, video posnetek opere Orfej in Ovidova <i>Orfej in Evridika</i>	86

7.2.2. Tabele

Tabela 1: Primerjava učiteljeve vloge v tradicionalnem izobraževanju in e-izobraževanju (Bregar 2010: 255, prir. po Goodyear 2000: 91).	31
Tabela 2: Bloomova taksonomija. Prilagojena po naslednjih virih: Schrock 2012, Churches 2009 v Bregar 2010: 188, Oblak 2012: 118 in Štefanc 2004.	61
Tabela 3: Primerjava med blogom in wikijem (Parker in Chao 2007: 66–67).	116

IZJAVA

Podpisana Mirjam Oblak izjavljam, da sem avtorica diplomskega dela z naslovom *Uporaba interneta pri pouku književnosti v osnovni šoli*. Uporabljeni viri in literatura so navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

S svojim podpisom zagotavljam, da sem diplomsko delo izdelala samostojno pod mentorstvom doc. dr. Alenke Žbogar.

Mirjam Oblak

V Ljubljani, 26. 9. 2012.